

ΗΛΙΑ ΛΙΑΜΗ

Βοήθημα για τον κατηχητή

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Βοήθημα για τον
κατηχητή

© Ηλία Λιαμύ
Βοήθημα για τον κατηχητή

ΒΟΛΟΣ 2012

© Ι. Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ: ΜΕΛΙΣΣΙΑΤΙΚΑ Τ.Θ. 1308 - 380 01 ΒΟΛΟΣ
ΤΗΛ.: 24210 93500, FAX.: 24210 67903
SITE: <http://www.imd.gr>

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΔΟΜΗ Ο.Ε.

ΗΛΙΑ ΛΙΑΜΗ

Βοήθημα για τον
κατηχητή

Βόλος 2012

Πρόλογος

Αγαπητέ/η μου κατηχητή/τρια,

Με πολλή χαρά, σου παραδίδω αυτό το βοήθημα, με την ελπίδα να αποδειχθεί χρήσιμο εργαλείο στο πολύτιμο, για την τοπική μας Εκκλησία, έργο σου.

Η κατήχηση αποτελούσε πάντοτε ένα από τα σημαντικότερα παιδαγωγικά εργαλεία της Εκκλησίας. Γνώρισε πολλές μορφές, ένας ήταν όμως πάντα ο ύψιστος σκοπός του: Να φέρει σε επαφή τα νέα μέλη της Εκκλησίας με τον Χριστό, να τους γνωστοποιήσει τους θησαυρούς της ορθόδοξης παράδοσής μας και να τα οδηγήσει σε μια συνειδητή βίωση της ορθόδοξης πνευματικής και λειτουργικής ζωής. Συγχρόνως, το κατηχητικό σχολείο δημιουργούσε πάντοτε ζεστές συντροφιές, προσφέροντας παράλληλες δραστηριότητες, αλλά και ευκαιρίες έμπρακτης χριστιανικής αγάπης.

Το έργο αυτό καθίσταται στις μέρες μας ακόμη πιο καθοριστικό. Καθώς το επίσημο παιδαγωγικό πρόγραμμα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης φαίνεται να παραγκωνίζει σταδιακά και συστηματικά όλα εκείνα τα θρησκευτικά και πνευματικά ερείσματα, τα οποία, για αιώνες, κράτησαν όρθιο το γένος μας, απέναντι σε κάθε είδους κινδύνους και επιβουλές, η Εκκλησία καλείται να αναλάβει σχεδόν εξ ολοκλήρου την μύηση των παιδιών σε ένα διαφορετικό τρόπο σκέψης και ζωής από εκείνον του κόσμου. Παράλληλα, τα ίδια αυτά παιδιά, όπως άλλωστε και όλα τα μέλη της Εκκλησίας, πρέπει να παραμείνουν μέσα στον κόσμο και να γίνουν το

αλάτι μιας κοινωνίας, που μέρα με τη μέρα, παρουσιάζει συμπτώματα σήψης και παρακμής.

Η πνευματική ωφέλεια όμως δεν αφορά μόνον την τοπική μας κοινωνία. Όποιος αποφασίζει να διαθέσει τον χρόνο και τις δυνάμεις του στο έργο της Εκκλησίας, και κυρίως στην εν Χριστώ παιδαγωγία, πρέπει να είναι βέβαιος, πως διατηρεί παράλληλα ένα πανανθρώπινο όραμα, το όραμα της Βασιλείας του Θεού, το όραμα μιας κοινωνίας αγάπης, αλληλεγγύης και δικαιοσύνης.

Υπάρχει όμως και κάτι τελευταίο: Ο κατηχητής, αν και παιδαγωγός άλλων, αποτελεί και συνοδοιπόρο των μαθητών του. Η κάθε είδους διδασκαλία αποτελεί παράλληλα προσωπική πορεία αυτογνωσίας και πνευματικής καρποφορίας. Λέει ο Λέων Τολστόι σε ένα υπέροχο κείμενό του:

«Στη δική μου εξουσία είναι το να υπηρετήσω τον Θεό, ή όχι. Αν τον υπηρετήσω, επαυξάνω και το δικό μου καλό και το καλό του κόσμου. Αν δεν τον υπηρετήσω, χάνω το δικαίωμα πάνω στο δικό μου καλό και αποστερώ από τον υπόλοιπο κόσμο το καλό αυτό που ήταν στο χέρι μου να δημιουργήσω».

Στην υψηλή σου αποστολή, το βοήθημα αυτό φιλοδοξεί να σε εξοπλίσει με επιπλέον υλικό, τόσο παιδαγωγικό, όσο και θεολογικό. Αποτελεί καρπό εκκλησιαστικής και εκπαιδευτικής εμπειρίας, ενώ παράλληλα θίγει ευρύτερα θεολογικά και ψυχολογικά θέματα. Ανεξάρτητα όμως από την ποιότητά του, εκείνα που θα το γονιμοποιήσουν είναι τα τάλαντά σου, η διάθεσή σου, αλλά κυρίως η χάρις και η ευλογία του Θεού.

Γι' αυτήν εύχομαι, προσεύχομαι και σε ευλογώ.

Ο Θεός να οδηγεί πάντα τα βήματά σου!

Με θερμές ευχαριστίες για την προσφορά σου,

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο Δημητριάδος ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Εισαγωγή

Αγαπητέ μου φίλε,

Το βοήθημα που κρατάς στα χέρια σου, ακολουθεί την σειρά των μαθημάτων του βιβλίου των παιδιών της τάξης σου και έχει ως σκοπό να εμπλουτίσει το έργο σου με **προτεινόμενη δομή μαθήματος, πρακτικές παιδαγωγικές συμβουλές, προτάσεις συζητήσεων και πρόσθετες θεολογικές και εκκλησιαστικές πληροφορίες.**

Δεν έχει γραφτεί με τις προδιαγραφές ενός επιστημονικού θεολογικού ή παιδαγωγικού εγχειριδίου. Αντίθετα, ο συντάκτης του προσπάθησε να διατηρήσει την αμεσότητα μιας προσωπικής επαφής και ενός ζωντανού διαλόγου, που ορισμένες φορές θυμίζει απομαγνητοφώνηση. Γι' αυτό και είναι γραμμένο, είτε σε β' Ενικό, είτε σε α' Πληθυντικό πρόσωπο, διατηρώντας, σκόπιμα, χαρακτηριστικά προφορικού λόγου.

Παρά το γεγονός, πως η ύλη αφορά τις μικρές ηλικίες, **ενίοτε τίγονται καίρια θεολογικά και πνευματικά θέματα.** Όπως όμως θα δεις, καταβλήθηκε μεγάλη προσπάθεια να σου προταθούν τρόποι παρουσίασης, κατάλληλοι γι' αυτή την ηλικία, **χωρίς όμως να αλλοιώνεται η διδασκαλία της Εκκλησίας μας.**

Τα επιμέρους κεφάλαια ακολουθούν μία **κοινή δομή:**

Κατ' αρχάς, προβάλλεται ο **βασικός σκοπός του μαθήματος και οι κεντρικές ιδέες**, οι οποίες, στη συνέχεια, αναφέρονται και μέσα στο κείμενο. Καλό είναι να βρίσκονται διαρκώς υπ' όψιν, προκειμένου το κάθε μάθημα να κατευθύνεται προς **ένα συγκεκριμένο διδακτικό στόχο.**

Ακολουθεί η πρόταση χρήσεως εποπτικών μέσων. Αυτή μπορεί να περιλαμβάνει, από υλικά μέσα μέχρι επισκέψεις σε χώρους, που σχετίζονται με το μάθημα. Όπως γνωρίζεις, τα εποπτικά μέσα είναι πλέον απεριορίιστα. Η χρήση του διαδραστικού πίνακα, άλλες ηλεκτρονικές συσκευές ήχου και εικόνας και κυρίως το INTEPNET, προσφέρουν απίστευτες δυνατότητες. Ίσως είναι νωρίς να κάνει κανείς λόγο για κάτι τέτοιο στο καθηγητικό, είναι όμως βέβαιο πως η γενικευμένη χρήση τους είναι θέμα χρόνου. Αν δεν είναι διαθέσιμα, μην προβληματίζεσαι. Ακόμη και η χρήση ενός απλού βίντεο ή ενός προτζέκτορα μπορεί να διευκολύνει αφάνταστα. **Σημασία έχει να ενεργοποιήσει κανείς το μεράκι και τις γνώσεις το, οπότε λύσεις πάντα θα βρίσκονται.** Πάντως, η χρήση της τεχνολογίας και του INTEPNET, όχι μόνον μπορεί να χρησιμεύσει, αλλά και να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης και παραδειγματισμού, ως προς την ορθή χρήση του.

Στη συνέχεια, και στην ενότητα «ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ», επιχειρώ να θίξω, εξ αφορμής κάποιων σημείων του μαθήματος, **ορισμένα ευρύτερα θέματα.** Συνοδεύονται από απλές πρακτικές συμβουλές, βασισμένες όμως σε πολυετή εμπειρία, τόσο του συντάκτη, όσο και συναδέλφων του. Βεβαίως, δεν εξαντλούνται και πιθανόν να εγείρουν αφορμές για ευρύτερη συζήτηση και προβληματισμό. Το βέβαιον είναι, όμως, πως προέρχονται από εμπειρία διδασκαλίας και όχι από θεωρητικές τοποθετήσεις, από τις οποίες μεγάλο μέρος των σχολικών βιβλίων όλων των μαθημάτων πάσχει.

Ακολουθεί η **ειδική προσέγγιση του κάθε μαθήματος.** Επισημαίνονται οι βασικές ιδέες, οι οποίες προσδίδουν ενότητα στο όμορφο υλικό και τους ζωντανούς διαλόγους του βιβλίου των παιδιών. Με βάση το υλικό του μαθήματος, γίνονται προεκτάσεις και εμβαθύνσεις σε θεολογικά και λατρευτικά θέματα.

Εμβόλιμα, παρουσιάζονται **προτάσεις διαλόγων** με τα παιδιά (**μπορώ** για σένα, **πλάγια** για τυχόν απαντήσεις των παιδιών). Είμαι βέβαιος πως η εμπειρία σου έχει να προσφέρει πολλά ανάλογα σενάρια. Γι' αυ-

τό, θα σου πρότεινα να καταγράψεις παρόμοιο υλικό, που συνετέλεσε κάποια στιγμή σε ένα «γεμάτο» μάθημα.

Το υλικό ολοκληρώνεται με έναν πίνακα, που **προτείνει εναλλακτικά θέματα για συζήτηση και δραστηριότητες**. Ορισμένα κεφάλαια περιλαμβάνουν και κείμενα εμπλουτισμού, τα οποία απευθύνονται σε σένα, προκειμένου να διευρύνεις τον προβληματισμό σου.

Όπου κρίθηκε σκόπιμο, αναφέρονται βιβλικά χωρία, με σκοπό να τεκμηριώσουν, βιβλικά και πατερικά, μια άποψη, αλλά και να δώσουν στα παιδιά την **εμπειρία της επαφής με τη Βίβλο και την Παράδοση**. Θα ήθελα να σου προτείνω, σε περίπτωση που η συζήτηση επιδέχεται χρήση κειμένου ή χωρίου, που έχεις υπ' όψιν σου, να μην διστάζεις να το επικαλείσαι.

Επί τη ευκαιρία, επέτρεψέ μου να τονίσω τη **σημασία της διαρκούς επαφής με τον Ευαγγελικό λόγο**. Καλό θα ήταν να υπάρχει διαρκώς στη τσάντα των παιδιών ένα μικρό Ευαγγέλιο σε κείμενο και μετάφραση.

Τόσο το βιβλίο, όσο και το βοήθημα, επαναφέρουν πολλές φορές ορισμένα θέματα, με σκοπό την **εμπέδωση και τον εμπλουτισμό τους**. Οπωσδήποτε, κανένα από τα δύο δεν μπορούν να θεωρηθούν πλήρη δογματικά εγχειρίδια. Η ανάδειξη και άλλων θεμάτων αποτελεί επιλογή σου, σύμφωνα και με τα ερεθίσματα και τις δυνατότητες που θα σου προσφέρει η τάξη σου.

Τέλος, όπως θα δεις, δεν απέφυγα να καταθέσω και εντελώς **προσωπικές εμπειρίες**, όταν θεώρησα, πως θα μπορούσαν να συμβάλλουν σε μια γλαφυρότερη παρουσίαση θεμάτων. Θέλησα όμως με αυτόν τον τρόπο να δημιουργήσω ένα πιο οικείο κλίμα, έχοντας την πεποίθηση πως μόλις έτσι η γνώση απευθύνεται, όχι μόνον στη διάνοια, αλλά και στην καρδιά. Διότι τελικά, αυτό αποτελεί και την πλέον βασική πρόταση αυτού του βοηθήματος:

Την δημιουργία κλίματος σχέσεως εμπιστοσύνης, ασφάλειας, στοργής και εκτίμησης μεταξύ καθηγητή και κατηχούμενου.

Η οδός που οδηγεί προς τη σχέση με τον ζωντανό Θεό περιλαμβάνει

ΒΟΗΘΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΗΧΗΤΗ

όλες της πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης και γι' αυτό, μια όντως ορθόδοξη κατήχηση δεν μπορεί παρά να κινείται στα πλαίσια που ο ίδιος ο Χριστός επέλεξε στη σχέση του με τους ανθρώπους. Πλαίσια υπομονής, ζωντανού παραδειγματισμού, εμπιστοσύνης στο φως, που κρύβει η κάθε ανθρώπινη ύπαρξη και πολλής-πολλής αγάπης.

Με την ελπίδα, το βοήθημα αυτό να συμπληρώσει την διάθεση και τον κόπο σου,

Εύχομαι ο Θεός, ο μέγας παιδαγωγός, να ευλογεί το έργο σου.

ΗΛΙΑΣ ΛΙΑΜΗΣ

1ο Μάθημα

Βασικός σκοπός

Κεντρικές ιδέες

Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά, πως, ως ορθόδοξα, ανήκουν σε μια παγκόσμια οικογένεια, την οποία κρατάει ενωμένη η κοινή πίστη.

- ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ: Μια παγκόσμια οικογένεια
- Ενότητα μέσα από τα κοινά δόγματα και την κοινή ελπίδα
- Ενότητα μέσα από την αδελφική αγάπη
- ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ: Εντολή του Κυρίου αλλά και ανάγκη να μοιραστούμε με όλους τη χαρά και την αγάπη που εκείνος μας χάρισε

Εποπτικά μέσα

- Ένας παγκόσμιος χάρτης.
- Εικόνες ή βίντεο από μια Ιεραποστολή.
- Ζωντανή μαρτυρία από πρόσωπο που έχει εμπλακεί στην ιεραποστολή.
- Πρόσωπο ορθόδοξο, ενήλικας ή παιδί από την Αφρική ή την Ασία. Στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσαμε να αναπαραστήσουμε κυριολεκτικά το σημερινό μάθημα.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαπτιέ μου φίλε,

*Αυτό το πρώτο φετινό μάθημα, ίσως πριν από κάποια χρόνια να φαινόταν περιττό. Ήταν οι εποχές εκείνες, που η ματιά μας σπάνια συναντούσε συνανθρώπους μας από την Αφρική ή την Ασία. Ως Έλληνες, ζούσαμε την εμπειρία μίας κοινωνίας, που, τουλάχιστον στατιστικά, δήλωνε κατά 80-90% ορθόδοξη. Κάποια στιγμή, στην διαδρομή μας ως κατηχητόπουλα ή σε κάποιο κεφάλαιο του βιβλίου των θρησκευτικών στο σχολείο, θα είχαμε ακούσει ως πληροφορία, κάτι για ιεραποστολή ή για ορθοδόξους άλλων χωρών και ηπείρων. Το κατατάσσαμε όμως στα μακρινά και ίσως στα δευτερεύοντα. Ο κόσμος όμως άλλαξε. Τα ηλεκτρονικά μέσα έκαναν όλους μας **πολίτες του κόσμου**. Ταξιδεύουμε εύκολα. Δημιουργούνται μικτές οικογένειες ως προς την εθνικότητα ή το θρήσκευμα. Τίποτε δεν είναι αυτονόητο. Χάθηκε η αίσθηση μιας κοινότητας με ομοιογένεια, μιας κοινότητας, που έχει τις ίδιες προτεραιότητες, μιας κοινότητας που γιορτάζει μαζί. Παλαιότερα, ακόμη και ο άνθρωπος της «κλιαρής» πίστης παρασυρόταν από ένα κύκλο του χρόνου με κοινά έθιμα, κοινές προτεραιότητες, κοινούς περιορισμούς, κοινές χαρές, κοινά συναισθήματα. Από την περιφορά του επιταφίου δεν έλειπε κανείς, η γιορτή του αγίου του χωριού ή της ενορίας αποτελούσε το κεντρικό γεγονός της χρονιάς, τις σαρακοστές, όπως έλεγε ο άγιος Αρσένιος ο Καππαδόκης, στα μέρη τη Ανατολής, τσίκνα κρέατος δεν έφτανε στη μύτη σου για σαράντα ημέρες.*

*Σήμερα, ό,τι δεν στεριώσει μέσα μας και μέσα στις ψυχές των νέων παιδιών, θα το παρασύρει ένας αέρας άρνησης και ανατροπής. Από την άλλη όμως, οι καιροί μας αποτελούν και **ευκαιρία**. Ευκαιρία για πιο συ-*

νειδητή πίστη, ευκαιρία για νοσηματοδότηση της παράδοσής μας, ευκαιρία για συναναστροφή επιλεγμένων ανθρώπων, με κοινά πιστεύω και κοινά οράματα. Κι ακόμη ευκαιρία να διευρυνθεί η ματιά μας και να αναζητήσει αδελφούς και εκτός συνόρων, ενισχύοντας την συνείδηση της **οικουμενικότητας της Ορθοδοξίας μας** και πλουτίζοντας την δική μας παράδοση με στοιχεία της παράδοσης άλλων ορθόδοξων κοινοτήτων. Κι ακόμη, οι καιροί προσφέρουν την ευκαιρία να συνειδητοποιήσουμε τη **σημασία της ιεραποστολής**, τη σημασία αυτού του ανοίγματος προς τον ξένο, που ακόμη δεν γνώρισε Χριστό. Μια διαδικασία που έφτασε πλέον να έχει τα ίδια χαρακτηριστικά και να είναι εξίσου αναγκαία, τόσο στην Αφρική ή την Ασία, όσο και στην ίδια μας την πόλη. Ο μακρινός ξένος ζει πια μαζί μας. Οι εποχές μας θυμίζουν πια τις πολυπολιτισμικές αυτοκρατορίες του παρελθόντος. Ας μην μελαγχολούμε όμως κι ας μην πανικοβαλλόμαστε. Σε τέτοιες συνθήκες ο Χριστιανισμός έκανε τα πρώτα μεγαλειώδη του βήματα. Όπως έλεγε και ένας μεγάλος σύγχρονος Ρώσος θεολόγος, που βρέθηκε ο ίδιος ξαφνικά σε μια τέτοια κοινωνία, όπως η γαλλική στις αρχές του 20ου αιώνα, **«όλος ο κόσμος είναι η Βασιλεία του Θεού εν αναμονή»**. Ας βρεθούμε και στην θέση των παιδιών που έχουμε μπροστά μας. Τα περισσότερα από αυτά προέρχονται από ένα ορθόδοξο περιβάλλον. Σύντομα όμως, στο σχολείο, στην πολυκατοικία που μένουν, ακόμη και μέσα στο συγγενικό τους περιβάλλον, θα συναντήσουν -αν δεν έχει ήδη συμβεί- τον διαφορετικό, τον πνευματικά αδιάφορο, τον ξένο, τον αλλόθρησκο. Το σημαντικό είναι να συμβάλλουμε κατ' αρχήν στη διαμόρφωση μιας παγκόσμιας συνείδησής τους. **Με άλλα λόγια, πρέπει να τα κάνουμε να αισθανθούν κομμάτι ενός μεγάλου κόσμου με μεγάλη ποικιλία αντιλήψεων, θρησκειών, γλωσσών κλπ. Αυτό θα μας διευκολύνει, προκειμένου να τα οδηγήσουμε στην συνειδητοποίηση πως ανήκουν σε μια παγκόσμια οικογένεια, την οικουμενική ορθοδοξία.** Θα ήταν μάλιστα χρήσιμο, ακριβώς στο σημείο αυτό, και χρησιμοποιώντας έναν χάρτη, να τα πληροφορήσουμε πως η Ορθοδοξία αποτελεί μια μειοψηφία, σχετικά με τους άλλους Χριστιανούς και μία πολύ μικρότερη μειοψηφία σε σχέση με τις άλλες θρησκείες. Δεν παύει όμως να βρίσκεται σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης. Θα πρότεινα αυτό να είναι και η πρώτη κεντρική ιδέα, που θα μπορούσαμε να γράψουμε στον πίνακα, ή να ζητήσουμε τα παιδιά να γράψουν στο τετράδιό τους:

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Ας έρθουμε τώρα στο βιβλίο τους.

Κατ' αρχήν διαβάζουμε το μάθημα, ή και το δίνουμε στα παιδιά να το διαβάσουν. Οι διάλογοι μπορούν να γίνουν αιτία, τα παιδιά μας, κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης, να αναλάβουν και ρόλους.

Σ' αυτό το πρώτο κεφάλαιο, με πολύ παραστατικό τρόπο, το μικρό κινεζούλι, η Λι, **έρχεται να σπάσει τους τοπικούς περιορισμούς στο μυαλό των παιδιών και να διευρύνει την αυτοσυνειδησία τους ως ορθόδοξων.**

Δίνεται επίσης η ευκαιρία να μάθουν τα παιδιά, πως υπάρχουν μέρη της γης, όπου το να είναι κανείς ορθόδοξος δεν είναι ούτε εύκολο ούτε ακίνδυνο. Για παράδειγμα, δεν θα ήταν άσκοπο να αναφερθεί πως σε χώρες της Αφρικής, υπάρχουν ορθόδοξοι χριστιανοί που πρέπει να διανύσουν αποστάσεις ογδόντα ή και εκατό χιλιομέτρων για να εκκλησιαστούν σε Ορθόδοξο ναό.

Για πέστε μου παιδιά, τι δυνατότητες είχε η μικρή Λυδία στη χώρα της, για ν' ακούσει ένα ορθόδοξο μάθημα, σαν και το δικό μας; Για βρείτε μέσα στο βιβλίο σας, τι λέει για τη μικρή πόλη που ζούσαν στην Κίνα.

...Στη μικρή πόλη της Κίνας... δεν είχε ορθόδοξο ναό. Άρα δεν υπήρχε και ιερέας. Μόνον η τηλεόραση προσέφερε κάποια λύση (Να και ένα καλό της τηλεόρασης!)

Η να γίνει αναφορά σε χώρες της Άπω ανατολής, όπου οι χριστιανοί πιέζονται επίσημα ή ανεπίσημα για την πίστη τους. Το κεφάλαιο προσφέρει και την αφορμή να μάθουν τα παιδιά, πως και η γλώσσα αποτελεί πολλές φορές εμπόδιο, καθώς ορθόδοξα βιβλία χρειάζονται μετάφραση.

Ένα δεύτερο σημείο, που πιθανόν να επιλέξεις να αναφερθείς είναι η έννοια του «ξένου». Η Λυδία είναι μια «ξένη».

Για δείτε, πώς την υποδέχονται τα παιδιά;

«...Επιτρέπεται να έρχονται τα κινεζάκια στο Κατηχητικό;»

Κι όμως! **Η κοινή πίστη την κάνει να ανήκει στην οικογένεια.** Είναι ένας «συγγενής», με τον οποίον μας συνδέει κάτι ουσιαστικότερο απ' ό,τι

μας συνδέει με τους υπόλοιπους συγγενείς μας. Αυτό θα φέρει στο προσκήνιο την έννοια της ενότητας των ορθόδοξων σε όλο τον κόσμο. Τι είναι αυτό που μας συνδέει όλους, όσοι έχουμε βαπτιστεί Ορθόδοξοι; Η κοινή μας πίστη, το ορθόδοξο δόγμα, η ίδια γνώμη για το σωστό και το λάθος, την αμαρτία και την αρετή, η ίδια ελπίδα και η ίδια προσδοκία.

Να λοιπόν μια δεύτερη κεντρική ιδέα:

ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΕΛΠΙΔΑ.

Και βέβαια

ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ.

Στο σημείο αυτό, εάν έχεις επιλέξει να αναφερθείς στα Πατριαρχεία, τις αυτοκέφαλες εκκλησίες κλπ, μπορείς, πέρα από την διοικητική διάσταση, να τα παρουσιάσεις και ως **θεματοφύλακες της γνήσιας Ορθόδοξης διδασκαλίας**. Η συζήτηση μπορεί να επεκταθεί και στις Συνόδους, πάντα όμως μέσα στα πλαίσια του χρόνου, αλλά και των δυνατοτήτων των παιδιών αυτής της ηλικίας.

Ένα τρίτο σημείο αποτελεί η σπουδαιότητα της εντολής του Χριστού: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη...».

Ξέρει κάποιος από σας παιδιά να μας πει πότε είπε ο Χριστός αυτήν την εντολή/οδηγία προς του μαθητές Του;

...Μετά την Ανάστασή Του, όταν παρουσιάζεται στους μαθητές.

Τι σημαίνει ακριβώς;

...Να σκορπιστείτε σε όλη τη γη και να κάνετε μαθητές μου όλους τους ανθρώπους.

Τι φανερώνει αυτό το χωρίο;

...Την επιθυμία Του να φτάσει το χαρμόσυνο μήνυμα της Αναστάσεώς Του σε όλη τη γη.

Τι κάνει έναν άνθρωπο να θέλει να μοιραστεί με άλλους κάτι;

...Η χαρά που ένιωσε όταν το γεύτηκε.

Έτσι λοιπόν, όσο περισσότερη χαρά νιώθουμε από την πνευματική ζωή μέσα στην Εκκλησία, τόσο αισθανόμαστε την ανάγκη να μιλήσουμε για την πίστη μας σε όλους.

Να λοιπόν και μια τρίτη κεντρική ιδέα:

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ: ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΗ ΝΑ ΜΟΙΡΑΣΤΟΥΜΕ ΜΕ ΟΛΟΥΣ ΤΗ ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΠΟΥ ΜΑΣ ΧΑΡΙΣΕ.

Η ιστορία στο βιβλίο των παιδιών αποτελεί αφορμή για μια απλή σκέψη, ως έναν όμορφο επίλογο: έχουμε σήμερα τον θησαυρό της πίστης μας, κάποιοι άνθρωποι, επί δυο χιλιάδες χρόνια, δεν την κράτησαν για τον εαυτό τους, αλλά θέλησαν να την χαρίσουν στους επόμενους. **Μια τέτοια ευθύνη αναλαμβάνουμε κι εμείς σήμερα.**

Αφήνω τελευταίο το πολύ ενδιαφέρον σημείο του μαθήματος, στην δεύτερη κιόλας παράγραφο:

«Δεν ήξεραν τι τα περιμένει! Πόσα από αυτά που ήξεραν γκρεμίστηκαν με ένα απλό «γιατί;» ή ένα «δεν καταλαβαίνω» και έπρεπε να ψάξουν, να ρωτήσουν, να ξαναμάθουν, για να μπορούν να εξηγήσουν».

Ας σκεφτούμε! **Η Ιεραποστολή, ως μέσον δικής μας συνειδητοποίησης της πίστης!** Την ίδια στιγμή, που καλείσαι να εξηγήσεις και να δώσεις μαρτυρία για την πίστη σου, την γνωρίζεις βαθύτερα και καλείσαι να οδηγήσεις και τον εαυτό σου να κάνει πιο συνειδητά τα αυτονόητα!

Εσύ θα κρίνεις, εάν το επίπεδο των παιδιών σου επιτρέπει να επεκταθείς σ' αυτόν τον προβληματισμό. Το εύχομαι, διότι, κατά τη γνώμη μου αποτελεί ένα από τα ουσιαστικότερα θέματα της ζωής ενός Χριστιανού, που θέλει να ζήσει με επίγνωση εκείνων, που του κληροδότησε η ανατροφή του. Και νομίζω, πως στην πατρίδα μας, η συνειδητή χριστιανική ζωή αποτελεί ένα από τα βασικότερα ζητούμενα.

Στο σημείο αυτό αποχαιρετούμε τα παιδιά, αφού έχουμε φροντίσει προηγουμένως να τα ρωτήσουμε για εντυπώσεις ή απορίες.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Μπορείτε παιδιά να θυμηθείτε περιστατικά μέσα από το Ευαγγέλιο, όπου ο Χριστός απευθύνεται προς όλους τους ανθρώπους, ακόμη κι αν οι κοινωνικές συνθήκες της εποχής τους απέρριπταν; (Σαμαρείτιδα, τελώνες)
- Εσύ ή κάποιο παιδί από την τάξη αναλαμβάνει να υποστηρίξει πως η Λυδία δεν μπορεί να μείνει στο κατηχητικό, γιατί είναι Κινέζα. Καλείτε την υπόλοιπη ομάδα να υπερασπιστεί την παραμονή της.
- Η Λυδία στην πατρίδα της δεν είχε τη δυνατότητα εκκλησιασμού και κατήχησης. Αν ήσασταν γονείς της, τι θα μπορούσατε να κάνετε για εκείνη;
- Τι φοβάστε πως αν ρώταγε η Λυδία σχετικά με την πίστη σας, δεν θα μπορούσατε να απαντήσετε;
- Βρεθήκατε ποτέ σε κατάσταση, όπου ένας άνθρωπος απορρίφθηκε, μειώθηκε ή τον πρόσβαλαν εξ αιτίας τη καταγωγής ή της πίστης του; Πως αισθανθήκατε;

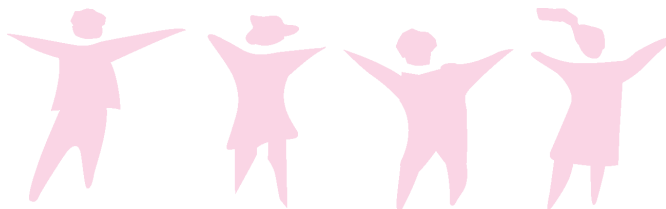
2ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να παρουσιαστεί στα παιδιά η σημασία του Σταυρού στη ζωή της Εκκλησίας.

- ΣΤΑΥΡΟΣ: Η υπενθύμιση της αγάπης του Θεού
- Η κίνηση του σταυρού είναι μια προσευχή και μάλιστα όχι μόνον της γλώσσας αλλά ολόκληρου του σώματος
- Ο σταυρός, πηγή θείας φώτισης, θάρρους, ευλογίας
- Ο σταυρός αποτελεί μαρτυρία πίστης προς τον Θεό και αποδοχή της αγάπης του προς εμένα και προς όλο τον κόσμο

Εποπτικά μέσα

- Ο Σταυρός ή κάποια εικόνα της Σταύρωσης.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Τα δύο επόμενα κεφάλαια, μας παρουσιάζουν **το σχήμα και τη θέση του Σταυρού, μέσα κι έξω από την Εκκλησία, αλλά και τη σημασία της φράσης -και της πράξης- «κάνω το Σταυρό μου» στην καθημερινότητα ενός χριστιανού.**

Πριν κανείς μιλήσει στα μικρά παιδιά μας για το θέμα αυτό, νομίζω πως είναι απαραίτητο να έχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη **επίγνωση της θεολογικής συμπύκνωσης και της πνευματικής σημασίας, που κρύβεται πίσω από αυτό, το τόσο απλό και συγχρόνως τόσο μεγαλειώδες σχήμα, ένα σχήμα, που άλλαξε την πορεία του κόσμου και αποτελεί μέχρι σήμερα σημείο λυτρώσεως, παρηγοριάς και ελπίδας για εκατομμύρια ανθρώπους.**

Θα πρότεινα, στο πρώτο αυτό μέρος, να κρατήσουμε ως υπόβαθρο των λεγομένων μας τη θέση του Σταυρού στη ζωή της Εκκλησίας, ενώ στο δεύτερο να στηριχθούμε περισσότερο στη σημασία του σταυρού στη ζωή του κάθε πιστού.

Τι σημαίνει για την Εκκλησία μας ο Σταυρός;

Πρώτα-πρώτα ΔΕΝ προβάλλει έναν φωτισμένο ηγέτη. Επίσης ΔΕΝ προβάλλει μια υπέροχη διδασκαλία. Ο Σταυρός καταρχήν θυμίζει μια πράξη, μια θυσία, ένα θάνατο, αλλά κυρίως μια Ανάσταση. Μια πράξη απόλυτης και ολοκληρωτικής αγάπης. Μια θυσία ενός αθώου, που επωμίστηκε το κρίμα ολόκληρης της ανθρωπότητας. Ένα θάνατο ενός παντοδύναμου, αλλά συγχρόνως έτοιμου να εξέλθει της παντοδυναμίας του Θεού, για να συναντήσει τον πεσμένο άνθρωπο. Μιας Ανάστασης, που έδειξε τον δρόμο εξόδου της ανθρωπότητας και του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά από την τραγωδία τη φθοράς και της ματαιότητας.

Κατά δεύτερον, ο Σταυρός διαφοροποιεί πλήρως τον χριστιανισμό από όλα τα θρησκευτικά και φιλοσοφικά συστήματα της ιστορίας. Στον

κόσμο της αρπαγής, της απληστίας και της αποθέωσης της δύναμης και της εξουσίας, ο Σταυρός των Χριστιανών ανατρέπει την αξιακή κλίμακα και την τάξη αυτού του κόσμου, προβάλλοντας την ταπείνωση και την εκούσια αφάνεια, ως οδό υπέρβασης του θανάτου, αλλά και όλων των σύγχρονων δεινών.

Υπάρχει και κάτι τελευταίο: Ο Σταυρός είναι το σύμβολο, που προκάλεσε άπειρες φορές το μένος και την μανία κατά της Εκκλησίας. Ο Σταυρός είναι εκείνος που απετέλεσε σκάνδαλο για τους Εβραίους, ο Σταυρός είναι εκείνος που απετέλεσε ανοησία για τους ειδωλολάτρες (Α΄ Κορ. 1,23). Αυτός όμως είναι, που στήριξε τον νου και την καρδιά εκατομμυρίων χριστιανών, όταν βρεθήκανε στον κόσμο ως πρόβατα ανάμεσα σε λύκους (Μτ. 10,16). Αυτός ενίσχυσε τους μάρτυρες στα ρωμαϊκά ιπποδρόμια, στις εξορίες και στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Και αυτός είναι που μέτρησε και που μετράει την αίρεση, αλλά και τα ολισθήματα ανθρώπων μέσα στους κόλπους της Εκκλησίας, αποκαθιστώντας την αλήθεια και το μέτρο.

Πώς όμως, τόσο θεμελιώδεις και όχι πάντα εύκολα εξηγήσιμες αλήθειες θα μπορούσαμε να τις μεταφέρουμε με απλά λόγια στα παιδιά; **Θα πρότεινα, σε πρώτη φάση να αφήναμε να μιλήσει η εικόνα.** Θα έχετε διαπιστώσει κι εσείς, πως ιδιαίτερα στην ηλικία αυτή, η δραματική αναπαράσταση παίζει καταλυτικό ρόλο. Προσωπικά, το βράδυ της Μ. Πέμπτης και το πρωί της Μ. Παρασκευής έχω πολλές φορές γίνει μάρτυρας βαθειάς κατάνυξης και προσευχής μέχρι δακρύων εκ μέρους πολλών ανθρώπων μπροστά στον Σταυρό. Είναι από εκείνες τις στιγμές, που η θεολογική ανάλυση δίνει τη θέση της στο συναίσθημα και την προσευχή. Αναρωτιέμαι αν στο ναό σας υπάρχει η δυνατότητα **να οδηγηθούν τα παιδιά ενώπιον του Εσταυρωμένου**, ο οποίος βρίσκεται όλο τον υπόλοιπο χρόνο μέσα στο Ιερό. Θα πρότεινα μάλιστα να εξαντλήσει κανείς όλες τις δυνατότητες, μήπως, κατά τη διάρκεια του μαθήματος, ο Σταυρός βγει από το Ιερό και τοποθετηθεί με ευλάβεια σε κάποιο σημείο του Ναού, ώστε τα παιδιά να έχουν μια πιο άμεση πρόσβαση. Σε κάθε περίπτωση, θα ζητούσα από τα παιδιά να προσπλώσουν το βλέμμα τους επάνω στον Εσταυρωμένο, χωρίς καμιά συζήτηση, ερώτηση ή σχόλιο. Το ίδιο μπορεί να πραγματοποιηθεί και μπροστά σε τοιχογραφία της Σταύρωσης, που οπωσδήποτε θα υπάρχει στον ναό. Διαφορετικά, λύση μπορεί να δώσει και μια φορητή εικόνα.

Τι θα λέγατε παιδιά να αφήναμε λίγο τη σιωπή να μας μιλήσει, συγκεντρώνοντας την προσοχή μας στον Σταυρό;

Και μετά από λίγα λεπτά...

Λοιπόν, τι σκέφτεστε; Τι σας κάνει τη μεγαλύτερη εντύπωση;

Είτε τα παιδιά επισημάνουν το αίμα στις πληγές, είτε το γαλήνιο βλέμμα Του, είτε τον πόνο στο πρόσωπό Του, είναι πολύ εύκολο να τους υπενθυμίσουμε, πως **αυτός που βρίσκεται επάνω στον Σταυρό είναι ο ίδιος ο Θεός, και πως η πράξη Του αυτή δεν έχει κανένα άλλο κίνητρο, παρά μόνον την αγάπη Του για του ανθρώπους.**

Αυτήν την σημασία του σημείου του Σταυρού, νομίζω πως πρέπει να αναδείξουμε στη συζήτηση με τα παιδιά. Στο μυαλουδάκι τους, αλλά κυρίως στην καρδιά τους, πρέπει ο Σταυρός να τοποθετηθεί ως το **θεμέλιο όλης της διδασκαλίας και όλου του ήθους της Εκκλησίας, ως το καύχημα και η προστασία της, ως η περιεκτικότερη απεικόνιση της αγάπης του Θεού για τους ανθρώπους.** Αυτή θα μπορούσε να είναι και η πρώτη κεντρική ιδέα του σημερινού μαθήματος:

ΣΤΑΥΡΟΣ: Η ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Ας διαβάσουμε λοιπόν το σημερινό μάθημα, ει δυνατό αναπαριστώντας τους διαλόγους. Άλλωστε, το σύνολο του σημερινού μαθήματος δεν είναι παρά ένας ζωντανός διάλογος, με σύντομες ερωταποκρίσεις.

Εάν έχει προηγηθεί εργασία της τάξης μέσα από τον διάλογο ή μέσα από την άμεση εμπειρία που περιέγραψα, θα μπορέσουμε εύκολα να υλοποιήσουμε και τους στόχους του σημερινού μαθήματος. Και πρώτα εκείνον, που προκύπτει από τον πρώτο διάλογο, σχετικά με τους ανθρώπους που τόσο επιπόλαια κάνουν τον Σταυρό Τους.

Για πέστε μου παιδιά, έχετε κι εσείς την εικόνα ανθρώπων που κάνουν ...κάτι σαν σταυρό;

...Βεβαίως

Πού νομίζετε πως οφείλεται αυτή η επιπολαιότητα;

...Ίσως στην άγνοια. Οι άνθρωποι αυτοί δεν γνωρίζουν τη σημασία και τα μηνύματα που κρύβονται πίσω από την ενέργεια αυτή.

Άλλος λόγος;

Μια μηχανική κίνηση, μια τυπικότητα, ένα δείγμα, πως η πίστη αποτελεί ένα διακοσμητικό κομμάτι της ζωής μας.

Ποιες είναι οι συνέπειες μιας τέτοιας συμπεριφοράς;

...Χάνουν τη δυνατότητα, εκείνη τη στιγμή, να αποδεσμευθούν, έστω και λίγες στιγμές από τις καθημερινές έννοιες και να χαρίσουν στον εαυτό τους μια σύντομη προσευχή. ...Υποτιμούν ένα σημαντικό στοιχείο της πίστης μας. ...Δίνουν μια λάθος μαρτυρία...

Να λοιπόν και μια δεύτερη κεντρική ιδέα:

Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΑΛΛΑ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ.

Με τη σκέψη λοιπόν αυτή έχουμε ήδη έρθει στον δεύτερο διάλογο.

**Για να σας ρωτήσω λοιπόν παιδιά, όπως ρώτησε και η Λυδία:
Πώς κάνουμε το Σταυρό μας; Για να σας δω!**

Στο σημείο αυτό, θα έλεγα να αναθέταμε σε ένα παιδί να διαβάσει ξανά και τον συμβολισμό των κινήσεων, περιορίζοντας τη συζήτηση στα πλαίσια του βιβλίου. Στο επόμενο μάθημα η πληροφορία αυτή θα συμπληρωθεί. Αν προκύψουν ερωτήσεις για δογματικά θέματα, θα πρότεινα να απαντήσουν κατ' ιδίαν. Δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσουν όλα τα παιδιά ούτε τα στοιχειώδη μιας τριαδολογικής συζήτησης. Σε κάθε περίπτωση όμως, δεν πρέπει να μείνουν αναπάντητες ερωτήσεις.

Για να σας ρωτήσω και πάλι, όπως η Λυδία: Γιατί κάνουμε το Σταυρό μας; Τι της απάντησε η Κωνσταντίνα. Το καταλαβαίνετε; Συμφωνείτε;

...Μάλιστα!

Ωραία: Για σκεφτείτε τώρα, εσείς σε ποιες περιπτώσεις κάνετε το σταυρό σας;

Οι απαντήσεις μπορεί να είναι πολλές, εύκολα όμως θα ξεχωρίσουν οι κατηγορίες: Δύναμη, θάρρος, ευλογία πριν από κάποια πράξη μας, επίκληση για φωτισμό. (Θυμάμαι κάποια απάντηση παιδιού, που είχε αναφέρει τον αθλητή, που κάνει το σταυρό του μετά από κάποια επιτυχία του και πόσο όμορφη συζήτηση είχε επακολουθήσει). Αυτή η κατηγοριοποίηση μπορεί να αποτελέσει τη δεύτερη κεντρική ιδέα μας:

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ, ΠΗΓΗ ΘΕΙΑΣ ΦΩΤΙΣΗΣ, ΘΑΡΡΟΥΣ, ΕΥΛΟΓΙΑΣ

Υπάρχει και ένα τελευταίο σημείο, που μπορεί να δώσει και αφορμή για όμορφη και ειλικρινή συζήτηση:

Για πείτε μου παιδιά, έχετε ποτέ ντραπέι να κάνετε το σταυρό σας;

...

Τι εξήγηση δίνετε;

...

Εάν δημιουργηθεί ένα κλίμα ειλικρίνειας, νομίζω πως εύκολα μπορεί κανείς να αντιστρέψει κάποια συναισθήματα και να τονίσει το **πόσο μεγάλη τιμή αποτελεί για μας ο Σταυρός του Χριστού: ο Θεός μας αγαπάει και για χάρη μας πραγματοποίησε την πιο μεγάλη θυσία που γνώρισε ποτέ το ανθρώπινο γένος.**

Είναι ίσως η στιγμή να διαβάσουμε την τόσο όμορφη ιστορία του βιβλίου και, αφού ρωτήσουμε τα παιδιά τι τους έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση, ή και εάν γνωρίζουν ανθρώπους να κάνουν τον Σταυρό τους με τόση ευλάβεια, να οδηγηθούμε σε μια Τρίτη κεντρική ιδέα:

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΕΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Εδώ ολοκληρώνεται αυτό το πρώτο μάθημα για τον Σταυρό. Νομίζω, πως, εάν συμβάλαμε στην εμπέδωση της τιμής, αλλά και της καύχησης,

που πρέπει να προσδίδει στην ψυχή του κάθε παιδιού, αλλά και του καθενός από εμάς, το σημείο του σταυρού, έχουμε επιτύχει, με τη βοήθεια του Θεού κάτι από το σκοπό του σημερινού μαθήματος. Θεωρώ αυτόν νότιο, πως εξιστορήσεις, προσωπικές εμπειρίες, αναγνώσματα ή εμπειρίες άλλων που γνωρίζετε και σας συγκίνησαν, επιβάλλεται να τις μοιραστείτε με τα παιδιά, με τρόπο βέβαια, που θα τα διαφωτίσει και θα τα συγκινήσει.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Πολλές φορές ο λαός μας κάνει λόγο για κάποιον που κάνει «μεγάλους σταυρούς». Εάν τα παιδιά έχουν ακούσει αυτή την έκφραση, μπορείτε να δώσετε το άλλο άκρο: Την περίπτωση που ο Σταυρός γίνεται μέσον επίδειξης, χωρίς ευσέβεια. Αν θέλετε, μπορείτε να παραβάλετε αυτή τη συμπεριφορά με εκείνη του Φαρισαίου.
- Μήπως κάποια στιγμή, το σημείο του Σταυρού γίνεται για λάθος λόγο; (Ορκος)
- Όλες οι αναφορές του Απ. Παύλου στον Σταυρό του Χριστού αποτελούν μαρτυρίες της βαθύτατης πίστης του, αλλά και περιγράφουν με τον καλύτερο τρόπο τη θέση του Σταυρού στη ζωή της Εκκλησίας., ενώ αποτελούν πολύ ωραίες αφορμές για συζήτηση. Ενδεικτικά:
Α΄ Κορ., 1:17, 18 - Γαλ. 5:11 - Φιλ. 2:8

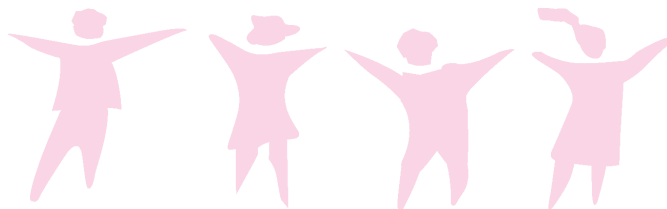
3ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά, πως ο Σταυρός αποτελεί για εκείνα, ένα διαρκές πρότυπο ζωής.

- Ο σταυρός μας, σημάδι αφοσίωσης και επιθυμίας να ζήσουμε σύμφωνα με το θέλημα και το παράδειγμα του Χριστού
- Ο σταυρός που φοράμε μας θυμίζει πάντα πως κέντρο της ζωής μας πρέπει να γίνεται η έμπρακτη αγάπη μας προς τους άλλους
- Κάνοντας το σταυρό μας, ευχαριστούμε, γινόμαστε έτοιμοι να μοιραστούμε με τους άλλους, ζητάμε κάτι από το Θεό με ταπείνωση και εμπιστοσύνη

Εποπτικά μέσα

- Ο βαφτιστικός Σταυρός.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Ο Σταυρός είναι το θέμα και του σημερινού μαθήματος. Αν και ορισμένα σημεία του στην πραγματικότητα επαναλαμβάνονται, ας μην θεωρήσεις περιττή αυτή την επανάληψη. **Η επίγνωση και η ευσέβεια, οι οποίες πρέπει να συνοδεύουν αυτή την ευλογημένη ενέργεια -να κάνω το σταυρό μου- αποτελεί μια πολύτιμη παρακαταθήκη, η οποία μπορεί και πρέπει να διαρκέσει μια ολόκληρη ζωή.** Προσωπικά, δε σου κρύβω, πως πάντα βλέπω με πολλή συγκίνηση τον τρόπο, με τον οποίον κάνουν το Σταυρό τους οι ορθόδοξοι αδελφοί μας από τις Σλαβικές χώρες, και μάλιστα από την μικρή τους ηλικία. Το χέρι κινείται από τον ώμο, ενώ η κίνηση τελειώνει ακριβώς πάνω στον αριστερό ώμο. Παρατηρώ μάλιστα, πως συνοδεύουν την κίνηση αυτή και από μια μικρή υπόκλιση. Η σύγκριση με τις αντίστοιχες συνήθειες των νεοελλήνων δε μας τιμά ιδιαίτερα. Μπορεί να ακούγεται λίγο αυθαίρετο, διατηρώ όμως την πεποίθηση, πως **ο τρόπος που κάνουμε τον σταυρό μας αναδεικνύει τη θέση που κατέχει η πίστη μας στην καθημερινή μας πράξη.**

Όπως είπαμε και από την περασμένη φορά, στο μάθημα αυτό ας προσπαθήσουμε να επιμείνουμε λίγο περισσότερο στην **σημασία του Σταυρού στην καθημερινή ζωή ενός χριστιανού.** Καθώς μάλιστα, όλο και περισσότερο εισερχόμαστε σε εποχές απόλυτης σχετικότητας του σωστού και του λάθους, του ηθικού και του ανήθικου, αλλά και σε καιρούς πανσπερμίας αρχών και αξιών -πολλές φορές πλήρως αντιφατικών μεταξύ τους-, ο κάθε άνθρωπος, μέρα με την ημέρα, όλο και με περισσότερη αγωνία, θα αναζητεί σταθερές για να μετρήσει και να ερμηνεύσει τα γεγονότα, τις επιλογές και τις πράξεις του. Αποχαιριτούμε την εποχή, όπου το σύνολο της κοινωνίας -τουλάχιστον της ελληνικής- είχε απορροφήσει αξίες, διαμορφωμένες από μια μακραίωνη συνύπαρξη Ελληνισμού και χριστιανισμού, έστω και αν η Ελληνορθόδοξη προέλευσή τους δεν αναφερόταν, σκοπίμως ή όχι.

Πολλά πράγματα πλέον φαίνεται να ξεκινούν από την αρχή, από τη ρίζα. Και στη ρίζα των επιλογών και του ήθους του κάθε ανθρώπου, που θέλει να πορευθεί στα βήματα της γλυκύτερης ύπαρξης, που πέρασε ποτέ από τη γη μας, στα βήματα του Χριστού μας, βρίσκεται ο Σταυρός Του. Ο ίδιος Σταυρός, με τον οποίον ο ιερέας μας σφράγισε την ώρα της βαπτίσεώς μας, δεν υποδηλώνει την αποδοχή μιας διδασκαλίας, αλλά την ένταξη σε μια γενεά άλλης ματιάς και άλλου ήθους. Πρόκειται για τη γενιά της Παναγίας και των αγίων, που κρατάει εδώ και δυο χιλιάδες χρόνια, τη γενιά που ανέφερε η ίδια η Υπεραγία Θεοτόκος, όταν επισκέφτηκε σε όραμα τον άγιο Σεραφεΐμ του Σάρωφ.

Ο Σταυρός που φοράμε -και πρέπει πάντα να τον φοράμε- **μας τοποθετεί στην ίδια παράταξη με τον Χριστό**, σε έναν αγώνα, όχι απλώς εναντίον ορατών αντιπάλων, αλλά **εναντίον των κοσμοκρατόρων δυνάμεων του κόσμου τούτου** (Εφ. 6:12), δυνάμεων σκληροκαρδίας, βίας, εγωπάθειας και μίσους.

Εντασσόμαστε στα μωρά και αδύναμα για τον κόσμο (Α΄ Κορ. 1:27), τα οποία καλούνται να άρουν και να γιατρέψουν, πέρα από τα δικά τους βάρη, βάρη ξένα, όπως ο Χριστός φορτώθηκε στον Γολγοθά όλη την ανθρώπινη αποτυχία.

Συστρατευόμαστε μαζί του, στο χτίσιμο ενός οράματος, μιας βασιλείας, που την κυβερνά η αγάπη και η ζωή, που δεν γνωρίζει θάνατο.

Πόσα και πόσα ακόμη δεν έχει να συμπληρώσει κανείς!

Και καθώς τα τατουάζ έχουν γίνει της μόδας, ας αντιδιαστέλλουμε την ανάγκη που έχουν ο άνθρωποι, έστω και μ' αυτόν τον κακό τρόπο, να φανερώσουν την αφοσίωσή τους για ένα πρόσωπο ή μια ιδέα που τους εκπροσωπεί, με την ύπαρξη του Σταυρού, κρεμασμένου στο λαιμό μας, δείγμα αγάπης προς το πρόσωπο, τα λόγια, αλλά κυρίως προς το παράδειγμα του Χριστού μας.

Να λοιπό μια πρώτη κεντρική ιδέα:

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΣ, ΣΗΜΑΔΙ ΑΦΟΣΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ
ΝΑ ΖΗΣΟΥΜΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Σημασία έχει να νιώσουν τα παιδιά μας σε τι ποιότητα ζωής τα καλεί ο Χριστός και ο Σταυρός Του, **τον οποίο φορούν**. Γι αυτό και θα πρότεινα να τον πάρουν στα χεράκια τους και για λίγο να συγκεντρώσουν επάνω του την προσοχή τους.

Γιατί παιδιά μου να φοράμε αυτόν τον Σταυρό;

...Διότι πιστεύουμε στον Χριστό.

Μόνο;

...Θυμόμαστε τη θυσία Του.

Πολύ σωστά! Άλλο;

...

Για ακούστε ένα χωρίο: *«εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτόν καί ἀράτω τόν σταυρόν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καί ἀκολουθείτω μοι»* (Λουκ. 9:23). Για να σας το πω και σε πιο απλή γλώσσα:

«Ὅποιος θέλει να με ακολουθήσει, ας απαρνηθεί τον εγωισμό του και ας σηκώσει το σταυρό του κάθε μέρα και ας με ακολουθήσει». Το καταλάβατε;

...μαλιστα!

Βλέπετε λοιπόν; Σταυρός, πρώτ' απ' όλα σημαίνει «δε βάζω διαρκώς το 'θέλω' μου πρώτο». Είναι εύκολο;

...Όχι πάντα

Γι' αυτό και ο λαός μας λέει για κάτι δύσκολο «αυτό είναι Σταυρός». Τι άλλο δύσκολο πράγμα μπορείτε να μου πείτε, που είναι «Σταυρός»;

...Κάποιος να έχει έναν άρρωστο μέσα στο σπίτι του και να τον περιποιείται... άλλος να έχει μια δυσκολία οικονομική και να πρέπει να βοηθήσει την οικογένειά του...

Πολύ σωστά! Βλέπετε πως η αγάπη περνάει πολλές φορές μέσα από μεγάλες δυσκολίες. Μπορεί και να κινδυνεύει να σβήσει. Τη στιγμή εκείνη, μήπως δεν είμαστε μόνοι; Ποιος μπορεί να μας

καταλάβει, γιατί κι Εκείνου η ζωή υπήρξε θυσία;

...ο Χριστός!

Σωστά! Δεν είναι όμως ένα απλός άνθρωπος. Είναι Θεός. Άρα, όχι μόνο μας καταλαβαίνει αλλά μπορεί και να...

...μας βοηθήσει... να μας στηρίξει...

Οραία! Αφού λοιπόν δεχόμαστε από Εκείνον τόση βοήθεια, τι είναι σωστό και δίκαιο να αισθανόμαστε;

...ευχαριστία, ευγνωμοσύνη

Κι αν θέλουμε πράγματι να του μοιάσουμε και να κάνουμε άλλους να αισθανθούν όπως ερείς, τι μένει ακόμη;

...κι εμείς να γίνουμε συμπονετικοί και πρόθυμοι να στηρίξουμε άλλους.

Πως;

...με τον καλό λόγο μας.

Μόνο;

...με πράξεις.

Μέχρι πού να φτάσουν οι πράξεις μας.

...μέχρι τη θυσία.

Δεν είναι ανάγκη να πάρεις τους μετρητοίς τον διάλογο αυτό. Είναι μια από τις πολλές εκδοχές. Σημασία έχει να συνδυαστεί το σχήμα του Σταυρού με την αγάπη και τη θυσία. Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά, πως ο Σταυρός που φορούν τους καλεί διαρκώς σε ένα δρόμο. Δρόμο μίμησης θυσιαστικής αγάπης.

Να λοιπόν και μια δεύτερη κεντρική ιδέα:

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΟΥ ΦΟΡΑΜΕ ΜΑΣ ΘΥΜΙΖΕΙ ΠΑΝΤΑ ΠΩΣ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΕΜΠΡΑΚΤΗ ΑΓΑΠΗ ΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ.

Και για να κλείσω το θέμα, μοιράζομαι μαζί σου μια ανάμνηση μου: Γέροντας γλυκός, εδώ, στα περίχωρα της Αττικής, έλεγε: «**Ο Σταυρός πάντα από μέσα. Δεν είναι αντικείμενο επίδειξης. Ένας απλός χριστιανικός Σταυρός (υπάρχουν και άλλοι) να ακουμπάει το δέρμα μας, να ακουμπάει το σώμα μας, να τον νιώθουμε πάντα κοντά στην καρδιά μας.**»

Με όλη αυτή τη συζήτηση, ή και με ένα μέρος της μόνο, θα γίνει ευκολότερο να προσεγγίσουμε και τον στόχο του σημερινού μαθήματος.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Το μάθημα μπορεί να διαβαστεί πάλι δραματοποιημένο.

Τα παιδιά μπορούν να συμπληρώσουν δικές τους περιπτώσεις.

Όταν ολοκληρωθεί, είναι σημαντικό να επισημάνουμε την κοινή ουσία, πίσω από τις επιμέρους περιπτώσεις. Τι συνδέει τον σταυρό πριν το φαγητό με τον σταυρό που κάνουμε ...πριν από ένα διαγώνισμα;

- Νομίζω πως πάντα, πριν από το αίτημα, πρέπει να προηγείται το αίσημα της **ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ**. Όλοι είμαστε σπάταλοι στα αιτήματα και τσιγκούνηδες στην ευχαριστία. **Θα πρότεινα λοιπόν να συμβουλευόμαστε τα παιδιά,**

- **Πρώτα να ευχαριστούν τον Θεό που είναι γερά και που έχουν τα λίγα ή τα πολλά.**

- **Μετά, με το Σταυρό, να διαβεβαιώνουν τον Θεό πως είναι έτοιμα, τα λίγα ή τα πολλά, να τα μοιραστούν με τους άλλους.**

- Και τελευταία, να ζητούν το οτιδήποτε... βοήθεια, ενίσχυση, παροχή, με ταπείνωση και εμπιστοσύνη στην πρόνοιά Του για μας, σημειώνοντας, πως **ο Θεός μπορεί να δώσει, μπορεί και να μη δώσει, πάντα όμως ξέρει καλύτερα από μας το συμφέρον, πρώτα της ψυχής μας.**

Ας τα συνοψίσουμε λοιπό σε ένα τρίπτυχο:

ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΣΤΑΥΡΟ ΜΑΣ, ΠΡΩΤΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ,
ΜΕΤΑ ΓΙΝΟΜΑΣΤΕ ΕΤΟΙΜΟΙ ΝΑ ΜΟΙΡΑΣΤΟΥΜΕ ΜΕ
ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ, ΖΗΤΑΜΕ ΚΑΤΙ ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΟ
ΜΕ ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

Θέλετε παιδιά, να βοηθήσουμε και σήμερα τη Λυδία να καταλάβει, βάζοντας σε εφαρμογή αυτό το τρίπτυχο, σε μια από τις περιπτώσεις που κάνουμε το σταυρό μας; Διαλέξτε μία από το σημερινό μας κείμενο! (Κάποιο από τα παιδιά, που έχει πάρει σήμερα το ρόλο της Λυδίας, διαλέγει)

...πριν από μια προσπάθεια.

Ωραία! Πρώτα,

...Θεέ μου σ' ευχαριστώ που έχω γερό το μυαλό και το κορμί μου.

Μετά,

...Θεέ μου, ό,τι πετύχω, να γίνω έτοιμος να το μοιραστώ και λίγο να βοηθήσω τη ζωή του διπλανού μου.

Τέλος,

...Κύριε, βοήθα με να πετύχω αυτό που τώρα ξεκινάω.

Το σημερινό μας μάθημα είναι γεμάτο περιπτώσεις. Οι αναλογίες αυτού του τριπτύχου μπορεί και να διαφέρουν. Για παράδειγμα, στον Σταυρό πριν το φαγητό, υπερτερεί η ευχαριστία, ενώ πριν από μια προσπάθεια, το αίτημα. Αφορμή ακόμη και για ένα παιχνίδι κρίσεως.

Το τέλος του σημερινού μαθήματος αναφέρει ξανά το συμβολισμό των κινήσεων. Νομίζω, πως, έστω και σύντομα, αξίζει να τα επαναλάβουμε, κάνοντας όλοι με ευλάβεια και προσοχή το σημείο του Σταυρού.

Και κάτι ακόμη: Πολλές οι περιπτώσεις που κάνουμε το Σταυρό μας. Αναφέρονται πολλές, υπάρχουν κι άλλες τόσες. Και μάλιστα τα παιδιά μπορούν συμπληρώσουν αυτόν τον κατάλογο. **Προσοχή όμως! Όχι στην κατάχρηση, όχι στην επιπόλαιη χρήση.** Το ζητούμενο δεν είναι τα παιδιά να σταυροκοπούνται για ...«ψύλλου πήδημα». Πρέπει πάση θυσία να διατηρηθεί ο **σεβασμός και η ιερότητα συμβόλων και κινήσεων**. Ο φόβος Θεού, με την έννοια του σεβασμού, πρέπει πάντα να διαποτίζει τις κινήσεις μας εντός και εκτός ναού.

Εδώ ολοκληρώνεται το βασικό θέμα του Σταυρού στη ζωή των παιδιών. Σε κάθε ευκαιρία όμως δεν παραλείπουμε να υπενθυμίζουμε τα βασικά σημεία της συζήτησης, στα δυο μαθήματα που προηγήθηκαν.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Πολλές φορές, βλέπουμε να φορούν σταυρό διάσημοι αστέρες, εντός και εκτός σκηνής. Το γεγονός αυτό δίνει μια ωραία αφορμή για συζήτηση. Αρκεί ένας Σταυρός ή η δήλωση πως «είμαι χριστιανός» να μας κάνει να εμπιστευτούμε κάποιον; Ευκαιρία για εισαγωγή στο θέμα των αιρέσεων, πάντα με δεδομένη την ηλικία των ακροατών μας.
- Υπάρχουν περιπτώσεις, που στην τάξη θα παρουσιαστεί ένα παιδί, φορώντας ένα σύμβολο, είτε εξόφθαλμα αντιχριστιανικό, είτε με υπαινιγμό. Με διακριτικότητα, ευγένεια και σεβασμό στην επιλογή του, ας του δώσουμε να καταλάβει, πρώτα τι κρύβεται πίσω από ένα σύμβολο ή ένα μήνυμα γραμμένο πάνω σ' ένα T-shirt, αλλά και γενικότερα, τον κίνδυνο να υποτιμήσουμε ως απλώς διακοσμητικό κάτι, που μας εξοικειώνει σιγά-σιγά με χώρους και ιδέες βλαβερές και επικίνδυνες. Προτείνω να εξετάσουμε με προσοχή, αν μια τέτοια συζήτηση πρέπει να πραγματοποιηθεί δημοσίως. Εσύ θα κρίνεις.

4ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να αισθανθούν τα παιδιά τον ιερό ναό, ως μια απεικόνιση ενός διαφορετικού κόσμου.

- Η είσοδος στον ναό δεν αποτελεί είσοδο σε έναν ιδιαίτερο χώρο. Αποτελεί και είσοδο και σε έναν ιδιαίτερο κόσμο
- Στον ναό τελείται το μυστήριο της θείας Ευχαριστίας και πραγματοποιείται η συνάντηση όλων των μελών της οικογένειας του Χριστού, της εκκλησίας. Αυτά τον κάνουν να είναι τόπος σημαντικός, τόπος ιερός.
- Στο πρόσωπο των ιερέων τιμούμε τις ιδιαίτερες δωρεές του Αγίου Πνεύματος, αλλά και την ιδιαίτερη πνευματική ευθύνη, που αναλαμβάνουν με τη χειροτονία τους.

Εποπτικά μέσα

- Ο ιερός ναός.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Στα επόμενα μαθήματα, μπορεί κανείς να ακολουθήσει έναν εύκολο δρόμο, περιορίζοντας απλώς το ενδιαφέρον του σε μια ενημέρωση, σχετικά με την **τάξη της εκκλησίας μας**, αλλά και **την συμπεριφορά μας**, αναλόγως των περιστάσεων, κάτι σαν **εκκλησιαστικό «σαβουάρ βιβρ»**. Και πίστεψέ με, τον όρο αυτό δεν τον χρησιμοποιώ καθόλου περιφρονητικά. Καθώς τα παιδιά μας μόνο κατ' εξαίρεση βρίσκουν κάποιον ενήλικα στο σπίτι τους ή στο σχολείο να τους διδάξει και κυρίως να τους δώσει παράδειγμα ευγένειας και σωστής συμπεριφοράς, είναι ωφέλιμα γι' αυτά κάποιος χώρος –η Εκκλησία στην δική μας περίπτωση- να τα βοηθάει να εξασκούνται σε μια τάξη και μια προσαρμογή σε κανόνες. Αλίμονο όμως αν σταματήσουμε εκεί! **Ευχής έργον είναι η τάξη και οι κανόνες να εμπεδωθούν με τις κατάλληλες εξηγήσεις, με την πειθώ και κυρίως με το παράδειγμα.**

Στο σημερινό μάθημα, βρισκόμαστε μπροστά σε δυο ενότητες: Η πρώτη έχει να κάνει με την **είσοδο στην Εκκλησία και την ανάλογη στάση μας**. Η δεύτερη, έχει να κάνει με τον **διαχωρισμό των χαρισμάτων και τις ανάλογες προσφωνήσεις, αλλά και συμπεριφορές απέναντί τους.**

Με μια πρώτη ματιά, τα δύο αυτά φαίνονται άσχετα μεταξύ τους. Κι όμως, πρέπει να βρεθεί ένας κοινός τόπος, μια κοινή βάση, που θα τα ενοποιήσει και θα οδηγήσει σε μια συγκροτημένη και στοχευμένη συζήτηση. Και κατά τη γνώμη μου, όντως, υπάρχει μια τέτοια βάση:

Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΟΝ ΝΑΟ ΔΕΝ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΑΠΛΩΣ ΕΙΣΟΔΟ ΣΕ ΕΝΑΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΧΩΡΟ. ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΟ ΚΑΙ ΣΕ ΕΝΑΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ. Έναν κόσμο με τις δικές του αξίες, τους δικούς του κώδικες και τους δικούς της ρόλους.

*Κατ' αρχήν, ο ορατός ναός αποτελεί απεικόνιση μιας αόρατης τάξης (θα τα πούμε αυτά αναλυτικότερα και στο κεφάλαιο για τις εικόνες). Κάθε γωνιά του ναού, κάθε αντικείμενο, κάθε τι που συντελείται μέσα εκεί είναι συμβολικό, δηλαδή, κάτι αποκαλύπτει και κάτι κρύβει. όλα όμως αποσκοπούν στην επίτευξη ενός πολύ σοβαρού στόχου. Το ποιος είναι αυτός, ας το αφήσουμε για τη συνέχεια. Και αυτό ας πούμε στα παιδιά. Προς το παρόν, ας κρατήσουμε το γεγονός, πως **αυτά που γίνονται μέσα στον ναό απαιτούν μια προετοιμασία και της ψυχής, αλλά και του σώματός μας, προκειμένου να συμμετάσχουμε σ' αυτά και να ωφεληθούμε.***

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Ας διαβάσουμε το σημερινό κείμενο, επιλέγοντας πάλι ρόλους για τα παιδιά, ώστε να δραματοποιήσουμε τους διαλόγους.

Να ένας πιθανός διάλογος, που μπορεί να ακολουθήσει:

Για πέστε μου παιδιά, τι θα απαντούσατε στη Λυδία, αν σας ρώταγε, τι έκανε τα ξαδελφάκια της να αλλάξουν τόσο απότομα συμπεριφορά, πριν μπουν στην εκκλησία; Εσείς πότε αντιδράτε έτσι;
...Όταν πρόκειται να συναντήσουμε κάποιο πολύ σημαντικό πρόσωπο.

Σωστά! Και πότε άλλοτε;
...Όταν πρόκειται να μπούμε σε κάποιο χώρο, όπου γίνεται κάτι πολύ σημαντικό.

Πολύ ωραία! Στον ναό, υπάρχει κάποιο πολύ σημαντικό πρόσωπο;
...Ένας ιερέας!

Άλλος πιο σημαντικός;
...Ο Θεός, οι άγιοι...

Σωστά!... αλλά... μόνο στον ναό υπάρχει ο Θεός;
...Όχι, είναι παντού.

Βεβαίως! Είναι όπως λέμε στο «Βασιλεύ ουράνιε», «πανταχού παρών». Οπότε, τι ξεχωριστό έχει ο ναός;

...

Μήπως εκεί γίνεται και κάτι σημαντικό, που δεν μπορεί να γίνει αλλού;

...Η λειτουργία

Τι είναι αυτό που λέμε «Θεία Λειτουργία»

...

Είναι μια συνάντηση με τον Θεό. Είναι τότε που συναντιόμαστε και ενωνόμαστε μαζί Του! Συμφωνείτε λοιπόν, πως έτσι πρέπει να μπαίνουμε κι εμείς στην Εκκλησία;

...Ναι!

Στο σημείο αυτό, νομίζω, πως πρέπει να κάνουμε μια σύνδεση, αλλά και έναν διαχωρισμό, που μπορεί να μας ανοίξει τον δρόμο για τη συνέχεια:

Για ρίξτε μια ματιά γύρω σας παιδιά μου και πείτε μου, από τι αποτελείται ένας ναός;

...Από τους τοίχους, τον τρούλο, τα παράθυρα, το τέμπλο.

Πως αλλιώς λέγεται ο ναός;

...Εκκλησία.

Είναι το ίδιο;

Εδώ το σημείο είναι δύσκολο, διότι προφανώς δε γνωρίζουν τα παιδιά τη σημασία του όρου. Μπορούμε απλά να τους πούμε, πως η λέξη είναι πολύ παλιά και σήμαινε στην αρχαία Ελλάδα τη **συγκέντρωση ανθρώπων της ίδιας πόλης**. Ήταν η εκκλησία του Δήμου. Και συνεχίζουμε:

Τη σημασία αυτή την κράτησε και η πίστη μας. Μόνο που πια άρχισε να σημαίνει την συγκέντρωση εκείνων που πιστεύουν στον Χριστό μας. Βλέπετε, λοιπόν, πως ανάμεσα στον ναό και την

εκκλησία υπάρχει μια διαφορά. Θα μπορούσατε να την εξηγήσετε στη Λυδία, αν σας ρωτούσε;

...Ο ναός αποτελείται από άψυχα πράγματα, ενώ η εκκλησία αποτελείται από ζωντανούς ανθρώπους.

Τι τους ενώνει;

...πιστεύουν στο ίδιο πράγμα.

Δηλαδή;

...στον αληθινό Θεό.

Και ποια είναι η κυριότερη εντολή που έχει δώσει ο Θεός σ' εκείνους που Τον πιστεύουν;

...Να αγαπούν ο ένας τον άλλον.

Πως λέγεται μια ομάδα ανθρώπων, που αγαπιούνται και μένουν στο ίδιο σπίτι;

...Οικογένεια

Άρα και η εκκλησία τι είναι;

...Μια οικογένεια.

Να λοιπόν και η απάντηση στη Λυδία που αναρωτιέται στο βιβλίο μας: «Γιατί τον είπανε πατέρα; Αφού είναι θεός τους;» Στην οικογένεια της Εκκλησίας, έχει το ρόλο του Πατέρα.

Να λοιπόν και μια δεύτερη κεντρική ιδέα:

ΣΤΟΝ ΝΑΟ ΤΕΛΕΙΤΑΙ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙΤΑΙ Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. ΑΥΤΑ ΤΟΝ ΚΑΝΟΥΝ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟΠΟΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ, ΤΟΠΟΣ ΙΕΡΟΣ.

Στο σημείο αυτό και επειδή μπορεί ένα παιδί να αναρωτηθεί αν μέσα στην Εκκλησία καταργείται ή αντικαθίσταται ο κανονικός του πατέρας,

πρέπει να διαβεβαιώσουμε πως **η κανονική μας οικογένεια δεν καταργείται**. Ούτε καταργούνται τα αδέρφια μας, επειδή τους μοναχούς και τις μοναχές, αλλά και όλους τους ανθρώπους μέσα στην Εκκλησία τους θεωρούμε -και πρέπει αν τους θεωρούμε- αληθινούς αδελφούς και αδελφές. Γι' αυτό, νομίζω πως είναι σημαντικό να διαβάσουμε αργά και με προσοχή το σημείο του μαθήματος, όπου ο πατήρ Ιγνάτιος εξηγεί. Είναι σημαντικό για τα παιδιά να κατανοήσουν τα εξής:

1. **Τη χειροτονία ως ένα ιδιαίτερο δώρο, ένα ιδιαίτερο χάρισμα προς τους ιερείς, αλλά και μια ιδιαίτερη ευθύνη.** Αν θέλετε να επεκταθείτε σ' αυτό το θέμα λίγο περισσότερο, θα διευκολυνθείτε πολύ, ξεκινώντας από τα χωρία:
 - *«πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Μτ. 18:29)*
 - *«ἐάν γάρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος» (Μτ. 6:14)*
 Η αναφορά αυτή θα σας επιτρέψει να πείτε δυο απλά λόγια για την **αποστολική διαδοχή** και την συνέχειά της μέχρι τους σημερινούς ιερείς. Το θέμα αυτό μπορεί να συμπληρωθεί πολύ όμορφα με το κείμενο της ενότητας του βιβλίου των παιδιών «ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΜΑΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΟΥΝ»
2. **Την σύνδεση της προσφώνησης «πάτερ» με τον κοινό επουράνιο Πατέρα όλων μας.** Αν κρίνετε σκόπιμο να επεκτείνετε την συζήτηση, ρωτήστε από τα παιδιά να σας περιγράψουν τι σημαίνει γι' αυτά ο πατέρας στην οικογένεια. (Πάντα με προσοχή, διότι η οικογενειακή κατάσταση ορισμένων παιδιών επιβάλλει πολλή διακριτικότητα). Χρήσιμο και το χωρίο *«ἐάν γάρ μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ ἀλλ' οὐ πολλούς πατέρας» (Α' Κορ. 4:15)*
3. **Την απόλυτη ισοτιμία όλων των μελών της οικογένειας τού Χριστού, της Εκκλησίας και, παρά τον διαφορετικό δρόμο που διαλέγει ο καθένας, τον κοινό σκοπό όλων: Την διαρκή αύξηση της πίστες στον Θεό και την διαρκή αύξηση της αγάπης προς όλους τους ανθρώπους.**

Επιτρέψτε μου να θεωρώ αυτό το τελευταίο πολύ σημαντικό για την σωστή αντιμετώπιση της δομής της Εκκλησίας, αλλά και την προστασία της από παρεξηγήσεις, που την κατατάσσουν στις δομές εξουσίας του κόσμου τούτου. Η αλήθεια είναι, πως η κάθε εξουσία βάζει τους δικούς της κανόνες. Και είναι η εποχή μας τέτοια, που, καθώς οι κοινωνικές και πολιτικές ισορροπίες αλλάζουν, οι νέες εξουσίες επιβάλλουν πια δικούς τους κανόνες, χλευάζοντας και γκρεμίζοντας τούς παλιούς. Η ανθρώπινη ιστορία άλλωστε δεν είναι, παρά μια σειρά επαναστάσεων και εγκαθιδρύσεως νέων καθεστώτων. **Η Εκκλησία όμως είναι, και αποτελεί ευθύνη όλων μας να παραμείνει, έξω από αυτό το παιχνίδι. Διότι, αυτό που την διαφοροποιεί από τον κόσμο, είναι πως θεμέλιο και ζητούμενο γι' αυτήν δεν είναι η δύναμη και η εξουσία, αλλά η ταπείνωση και η διακονία.** Οποτε το θυμάται και το εφαρμόζει, κερδίζει ανθρώπους και κοινωνίες ολόκληρες. οποτε το λησμονεί, μπαίνει στην κατηγορία των υπό αμφισβήτησιν και υπό χλευασμόν. **Πέρα λοιπόν από τις καλύτερες εξηγήσεις, τα παιδιά μας θα οδηγηθούν στον ενσυνείδητο σεβασμό και στην ενσυνείδητη ευσέβεια, μέσω ανθρώπων ταπείνωσης, αγάπης και διακονίας.** Και τη στιγμή αυτή, ο παράγοντας που θα ρυθμίσει τη μελλοντική στάση τους, είμαστε εμείς, που αυτή ακριβώς τη στιγμή τους μιλάμε.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, ας δώσουμε στα παιδιά μια ακόμη κεντρική ιδέα:

ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ ΤΙΜΟΥΜΕ ΤΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΔΩΡΕΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ, ΠΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΜΕ ΤΗ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΟΥΣ.

Εσείς θα αποφασίσετε, τι θα προτάξετε από τα παραπάνω θέματα. Ίσως να σας φάνηκαν και λίγο περίπλοκα. Εκεί όμως έγκειται και η επιτυχία τού εγχειρήματος της κατήχησης: Να καταστήσει απλά και προσβάσιμα ακόμη και δύσκολα θέματα, χωρίς να αλλοιώσει στο ελάχιστο την σωτηριώδη ουσία τους.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Η τελευταία φράση του βιβλίου μας, μπορεί να γίνει αφορμή να κάνουμε το ίδιο. Ας κάνουμε μια είσοδο στο ναό, όπως πρέπει. Προετοιμάζουμε τα παιδιά, πως πολλά από αυτά που κάνουμε μπαίνοντας στον ναό, θα τα συναντήσουμε σε επόμενα μαθήματα.
- Ρωτάμε τα παιδιά, πώς θα προετοίμαζαν τη Λυδία, προκειμένου να επισκεφτεί ένα μοναστήρι. Με τον τρόπο αυτό, θα τους δώσουμε την ευκαιρία να εκφράσουν και τις δικές τους εντυπώσεις από ανάλογες δικές τους επισκέψεις.

5ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να μάθουν τα παιδιά να αναζητούν σε κάθε τι, που βρίσκεται μέσα στον ναό, ένα κρυμμένο νόημα και μια βαθύτερη αλήθεια της πίστης τους. Ένα παράδειγμα: Τα κεριά, που σήμερα μας μιλούν για το φως της πίστης και την ενότητα μεταξύ μας.

- Μέσα στον ναό, όλα έχουν να μας αποκαλύψουν ένα κρυμμένο νόημα, κάτι σαν παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού, θησαυρού πνευματικού, γεμάτου αλήθεια και αγάπη
- Όπως τα κεριά ενωμένα δίνουν τη λαμπρότερη λάμψη τους, έτσι και όλοι οι πιστοί σαν σώμα με κεφαλή τον Χριστό, κατέχουν το σύνολο της αλήθειας και της ευλογίας του Θεού
- Όσο μοιραζόμαστε μέσα στην εκκλησία τα χαρίσματα και τα ταλέντα μας, τόσο αυτά πολλαπλασιάζονται και δίνουν όλο και περισσότερο καρπό
- Ο δρόμος που οδηγεί τον άνθρωπο στη συνάντησή του με το φως του Χριστού και στον φωτισμό του νου και της ψυχής του, είναι ο δρόμος της ταπεινοφροσύνης

Εποπτικά μέσα

- Το παγκάρι.
- Τα κεριά.
- Εικόνες στον ναό.
- Ένα κηροπλαστείο ή ανάλογο φωτογραφικό ή κινηματογραφικό υλικό.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Η ξενάγηση μέσα στον ιερό ναό συνεχίζεται.

*Επίτρεψέ μου να σου θυμίσω, πως **βασικός στόχος παραμένει, τα παιδιά να συμφιλιωθούν με ένα χώρο, να τον αισθανθούν δικό τους, δεύτερο σπίτι τους, να ανακαλύψουν κρυμμένα μυστικά πίσω από αντικείμενα και ενέργειες -διαδικασία πολύ γοπτευτική σ' αυτή την ηλικία- και να οδηγηθούν μέσω αυτών σταδιακά στην εμπειρία των βαθύτερων αληθειών της πίστης μας.***

*Αποτελεί σημαντική πνευματική προσφορά, όχι μόνον προς τα παιδιά που έχουμε μπροστά μας, αλλά και προς το περιβάλλον που ανήκουν, **να νοηματοδοτήσουμε στον νου και την καρδιά τους αυτά που προσλαμβάνουν οι αισθήσεις τους.** Πολλές φορές καταφεύγουμε στην εύκολη λύση, να πείσουμε τα παιδιά σε μια μηχανική αναπαραγωγή αυτών, που και εμείς διδαχτήκαμε. Αν παραμείνουμε εκεί, έχουμε καταδικάσει το παιδί σε μια διαδρομή, που περνάει από ένα «μαγικό» στάδιο, προχωράει στην αντίδραση και καταλήγει στην απόρριψη και την απομάκρυνση. Ακόμη και εμείς οι ίδιοι, πολλές φορές, αφηνόμαστε στην ικανοποίηση της απλής μετάδοσης τύπων και διαδικασιών, βαφτίζοντας την ως «διατήρηση της παράδοσης». Και -τι ειρωνεία!- αυτό που πάμε να προστατεύσουμε, πρώτοι εμείς το αλλοιώνουμε. Διότι **η παράδοση είναι πράγμα ζωντανό, που χρειάζεται διαρκή αναβάπτιση στην ζωντανή πνευματική ζωή, την κριτική σκέψη (δώρο και αυτή του Θεού), αλλά και στις σημερινές ανάγκες.***

*Αν όμως αποφασίσουμε να εμβαθύνουμε σε τύπους και συμπεριφορές εντός και εκτός ναού, ίσως να έχουμε διπλή ωφέλεια: **Πρώτα**, θα*

προσεγγίσουμε κρυμμένες δογματικές αλήθειες της πίστης μας και **δεύτερον**, θα ανακαλύψουμε το νόημα πεποιθήσεων και συνηθειών, ριζωμένων στη μακραίωνη παράδοση της Εκκλησίας μας, αλλά και στην παράδοση του λαού μας. Και αυτό αποτελεί την μεγαλύτερη υπηρεσία προς την Εκκλησία και την παράδοσή της.

Αν τώρα, αφού ανακαλύψουμε αυτά τα κρυμμένα νοήματα, καταφέρουμε να τα παραδώσουμε στις νεότερες γενιές, ωφελούμε τα παιδιά μας πολλαπλώς. **Κατ' αρχήν τα βοηθάμε να «βλέπουν» πίσω από αυτό που φαίνεται**, διαδικασία πολύτιμη, σε μια εποχή, όπου η εικόνα έχει «σκοτώσει» την φαντασία. **Υστερα, τα βοηθάμε να καταλάβουν, πως ο σεβασμός σε έναν τύπο δεν αποτελεί υποταγή σε μια αυθεντία, αλλά αποδοχή της αληθείας, που αυτός ο τύπος κρύβει. Και τέλος, διδάσκοντάς τους τον σεβασμό σε μια τάξη, τα «προπονούμε» σε μια ζωή με όρια, εν μέσω μιας κοινωνίας, που, καταργώντας κάθε ιεραρχία, καταδίκασε παιδιά και εφήβους στην ανασφάλεια και την έλλειψη σταθερών.**

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΣ ΜΑΘΗΜΑ

Και το σημερινό μάθημα χωρίζεται σε **δύο ενότητες**. Κατ' αρχάς βρίσκουμε το κερύ και τις διαστάσεις που του προσέδωσε η παράδοση. Στη συνέχεια, το σημερινό μας μάθημα, επιδιώκει να τονίσει **τη σημασία της ενότητας και της αλληλεγγύης στη ζωή της Εκκλησίας**. Η σύνδεση των δύο είναι χρήσιμη, διότι με παραστατικό τρόπο, γίνεται προσπάθεια να εντυπωθεί στο μυαλό των παιδιών η αναγκαιότητα και δύναμη της ενότητας των πιστών.

Μην σου φανεί υπερβολικό, αν σου πω, πως με αυτόν τον πολύ απλό τρόπο και με «εργαλείο» το κερύ, απαντούμε σε δυο θεμελιώδη προβλήματα. Το πρώτο, στη ζωή της Εκκλησίας. Το δεύτερο στην καθημερινότητά μας. Ποια είναι αυτά;

Η αίρεση και η μοναξιά.

Πριν προσπαθήσω να κάνω αυτό το τελευταίο πιο συγκεκριμένο, ας διαβάσουμε το σημερινό μάθημα. Καλό θα ήταν, έτσι παραστατικά, που έχει γραφτεί, να γινόταν μπροστά στο μανουάλι ή σε όποιο μέρος τοποθετούνται τα κερύ στον ναό σας.

Η ωραία προσέγγιση της φλόγας το κεριού, αλλά και των κινήσεων

για ν' ανάψει δεν χρειάζονται από μένα περισσότερη ανάλυση. Απλώς να συνοψίσω:

- Η φλόγα συνδέεται πάντα με κάτι ζωντανό: ζωντανή πίστη, ζωντανή προσευχή.

- Το αναμμένο κερί προφέρει σαφώς μια συμβολική κίνηση της ψυχής να ξεφύγει από τα γήινα και να ανεβεί προς τα πάνω.

- Το λιωμένο κερί κυλάει προς τα κάτω, διαχωρίζοντας τα φθαρτά και τα αιώνια της ύπαρξης μας.

- Οι κινήσεις, με τις οποίες ανάβουμε τα κεριά, παραπέμπουν στην ενότητα των μελών της Εκκλησίας.

Στο σημείο αυτό, μπορούμε να γενικεύσουμε το θέμα και να οδηγηθούμε σε μια πρώτη κεντρική ιδέα:

ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΝΑΟ, ΟΛΑ ΕΧΟΥΝ ΝΑ ΜΑΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΟΥΝ
ΕΝΑ ΚΡΥΜΜΕΝΟ ΝΟΗΜΑ. ΚΑΤΙ ΣΑΝ ΠΑΙΧΝΙΔΙ
ΘΗΣΑΥΡΟΥ, ΘΗΣΑΥΡΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ, ΓΕΜΑΤΟΥ
ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ.

Έρχομαι τώρα στις δύο λέξεις που προανέφερα: αίρεση και μοναξιά.

Αν αποφασίσεις να «δουλέψεις λίγο περισσότερο το θέμα, που θέτει το βιβλίο μας με τη φράση «έκανε ο Χριστός μας ιδιαίτερα», θα σου πρότεινα να αναδείξεις πολύ άμεσα τη διάσταση της εκκλησιαστικότητας **με ένα διάλογο** σαν κι αυτόν, αφού τελειώσει η συζήτηση για το κερί:

Για πέστε μου παιδιά, όλα αυτά, που είπαμε προηγουμένως, από ποιον τα μάθαμε;

...Μα το λέει το βιβλίο κύριε!

Ναι, αλλά και αυτός που έγραψε το βιβλίο, πού τα έμαθε;

...Ίσως του τα είπε ένας ιερέας, ή η γιαγιά του.

Κι εκείνης;

...

Βλέπετε πως αυτές οι ωραίες εξηγήσεις για το κερί, όπως και για

τόσα άλλα, κάποιος πολύ παλιά τα σκέφτηκε, τα μοιράστηκε με άλλους, εκείνοι κάποια απέρριψαν, κάποια συμπλήρωσαν και έτσι έφτασε ως εμάς. Έτσι δεν ανήκει μόνο σε ένα, ανήκει σε όλη...

...την Εκκλησία.

Σωστά! Εγώ αν θέλω σήμερα μπορώ να προσθέσω κάτι;

...Μπορείτε.

Αν σας πω δηλαδή κάτι ...τρελό, πως το κερί -ας πούμε- συμβολίζει το τέταρτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος (!), θα το δεχόσασταν;

...Ε όχι κύριε, αυτό δε γίνεται.

Συμφωνείτε όλοι πως κάτι τέτοιο θα ήταν ανοησία;

...όλοι!

Και αν σας έλεγα πως το βράδυ σε όραμα, μου το είπε ο ίδιος ο Χριστός;

...Αποκλείεται!

Γιατί;

...γιατί όλα τα βιβλία, όλοι οι χριστιανοί τόσους αιώνες μας μίλησαν για τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος.

Βλέπετε λοιπόν παιδιά τι εννοεί το βιβλίο σας, όταν λέει πως ο Χριστός δεν κάνει ιδιαίτερα μαθήματα;

...

Την αλήθεια Του, τον λόγο Του, το ίδιο Του το αίμα, το εμπιστεύτηκε στην Εκκλησία Του. Στο παρελθόν πολλοί είπαν διάφορα για να εξηγήσουν την πίστη. Η Εκκλησία όμως, ως σύνολο ανθρώπων και με τη φώτιση του Αγ. Πνεύματος, όσα βρήκε πως δεν έρχονται σε σύγκρουση με τα παλιότερα, αλλά τα εξηγούν καλύτερα, τα κράτησε. Αντίθετα, όσα έκρινε πως αλλοιώνουν τη διδασκαλία του Χριστού, των Αποστόλων και όλων των χριστιανών μέχρι τότε, τα απέρριψε. Άρα λοιπόν,

ΟΠΩΣ ΤΑ ΚΕΡΙΑ ΕΝΩΜΕΝΑ, ΔΙΝΟΥΝ ΤΗ ΛΑΜΠΡΟΤΕΡΗ ΛΑΜΨΗ ΤΟΥΣ, ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΟΛΟΙ ΟΙ ΠΙΣΤΟΙ ΣΑΝ ΣΩΜΑ ΜΕ ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ, ΚΑΤΕΧΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

Αυτήν την εικόνα μπορεί να την συμπληρώσουν και να την ενισχύσουν **δύο χωρία:**

«ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοί καὶ ἐν αὐτῷ οὕτως φέρει καρπὸν πολὺν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν».
(1ω 15:5)

«καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἐστίν καὶ μέλη πολλά ἔχει, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλά ὄντα ἐν ἐστίν σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χριστός» (Α΄ Κορ. 12:12)

Αν τώρα θελήσετε να ρίξετε λίγο περισσότερο βάρος **στη μοναξιά**, ρωτήστε κατ' αρχή τα παιδιά, **αν γνωρίζουν συνομηλίκους τους, που ώρες ολόκληρες τις περνάνε μπροστά από μια οθόνη, προτιμώντας την από τη συναναστροφή με φίλους ή μια κοινή δραστηριότητα**. Οποσδήποτε **«ναι»** θα σας απαντήσουν. Τότε, θα έλεγα να πηγαίνατε στο μανουάλι ή στο μέρος των κεριών και να αφήνατε μόνο ένα κερι, λέγοντας στα παιδιά:

Παιδιά, φανταστείτε πως αυτό το κερι έχει αποφασίσει να μη δεχτεί άλλο κερι εκεί που μένει.

...

Πέστε μου τώρα, η φλόγα του τι κατάληξη θα έχει;

...όλο και θα αδυνατίζει, ώσπου κάποια στιγμή θα σβήσει.

Και αν σας έλεγα πως η φλόγα συμβολίζει τα ταλέντα, τα χαρίσματα και τα δώρα που έχει ο κάθε άνθρωπος, τι θα λέγατε σ' αυτό το μοναχικό κερι;

...ν' αφήσει και άλλα κεριά να το πλησιάσουν, να δώσει και σ' εκείνα τη φλόγα του, να τη δει να δυναμώνει.

Και μετά;

...όταν η δική του εξασθενήσει, να παίρνει παρηγοριά και δύ-

ναρη από τη φλόγα που θα καίει στα πιο καινούργια κεριά. Είναι η δική του φλόγα.

Ακριβώς! Βλέπετε λοιπόν γιατί το βιβλίο σας θέλει να σας τονίσει, πως, μέσα στην Εκκλησία, σ' αυτήν την οικογένεια του Θεού, που όλοι μοιράζονται όλα, τα δώρα, τα χαρίσματα, όλα πολλαπλασιάζονται, ενώ η μοναξιά ξέρει μόνον να τα μαραίνει.

...ναι κύριε, αλλά υπάρχουν και κάποιοι που μένουν μόνοι χωρίς να το θέλουν. (μεταφέρω προσωπική μου εμπειρία)

Ε, τότε καλό μου παιδί, είναι ευθύνη όλων μας να σπάσουμε τη μοναξιά αυτού του ανθρώπου και να του δείξουμε πως μόνος δεν είναι. Έτσι λοιπόν

ΟΣΟ ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΣΤΕ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΛΕΝΤΑ ΜΑΣ, ΤΟΣΟ ΑΥΤΑ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙΝΟΥΝ ΟΛΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΚΑΡΠΟ.

Αφήνω τελευταία την, κατ' εμέ, πιο όμορφη εικόνα του σημερινού κειμένου: Το κεριό που σκύβει για ν' ανάψει. Πριν ο άνθρωπος γίνει ικανός να ζεστάνει και να φωτίσει, πρέπει να ημερέψει τον εγωισμό του, να σκύψει με ταπεινοφροσύνη και πάλι να σταθεί όρθιος, όχι όμως όπως πριν, αλλά γεμάτος γενναιότητα, πίστη και ελπίδα. Έτσι λοιπόν:

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΣΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΦΩΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟΥ, ΕΙΝΑΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ.

Ολοκληρώνουμε λοιπόν και το σημερινό μάθημα, με την ελπίδα, κάθε φορά που τα παιδιά μας θ' ανάβουν το κεράκι τους, να θυμούνται αυτούς τους παραλληλισμούς, αλλά και να κάνουν τις δικές τους συνδέσεις και προεκτάσεις, πλουτίζοντας με τον δικό τους, προσωπικό οβολό, τη μεγάλη Παράδοση της Εκκλησίας μας.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Νομίζω, πως πολύ εντυπωσιακό θα ήταν, εάν το σημερινό μάθημα συνοδευόταν από μια **επίσκεψη σε ένα κηροπλαστείο**, ή αν υπήρχε η δυνατότητα να έχουμε ανάλογο φωτογραφικό ή κινηματογραφικό υλικό.
- Ένα πολύ ενδιαφέρον, αλλά και εύκολο θέμα για συζήτηση, είναι **η αναφορά στις πέντε αισθήσεις μας και ο τρόπος με τον οποίον αυτές συμμετέχουν στη θεία λατρεία**. Ξεκινώντας από το κερί, όπου μετέχει η αφή και η όραση, επεκτεινόμαστε στο λιβάνι (οσμή), την ψαλμωδία (ακοή) κλπ.
- Και η διαδικασία παρασκευής του κεριού (**άνθη, εργατικότητα της μέλισσας, υπεράσπιση της κυψέλης**), αποτελεί **ωραία δυνατότητα προέκτασης της συζήτησης**. Ο άνθρωπος που επιλέγει την καλύτερη τροφή για την ψυχή του, ο κόπος, που αφιερώνει για να επεξεργαστεί τις καινούργιες εμπειρίες του, η προσοχή του να διαφυλάξει τους καρπούς του πνευματικού του κόπου... Ο άγιος Θεόκλητος Φιλαδελφείας, μέγας νηπτικός πατέρας, παρομοιάζει την νήψη, δηλ. την προσεκτική προστασία του νου μας με τις μέλισσες που αναλαμβάνουν να προστατεύσουν την κυψέλη.
- Αν θέλετε να ανοίξετε ένα διάλογο με το βιβλίο και να το ...αμφισβητήσετε (πολύ δελεαστική διαδικασία για τα παιδιά), ρωτήστε **μήπως πράγματι, υπάρχει περίπτωση, που ο Θεός μας κάνει ...ιδιαιτέρα. Αν δεν βρουν κάτι να σας απαντήσουν, ανοίξτε έναν διάλογο για την προσευχή**. Νομίζω, πως ανοίγεται ένας δρόμος για πολύ ωραία συζήτηση, σχετικά με το πώς ο Χριστός, μέσω της προσευχής, ανταποκρίνεται στα δικά μας ιδιαίτερα προσωπικά αιτήματα και ανάγκες.

6ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να αποτελέσει η εικόνα για τα παιδιά μια γέφυρα, από την ορατή μορφή στην αόρατη παρουσία.

- Η εικόνα, μαζί με το βλέμμα, μαγντίζει και την ψυχή μας και μας μεταφέρει από τον ορατό στον αόρατο κόσμο του Θεού
- Η εικόνα γεμίζει την καρδιά μας με αγάπη και σεβασμό για το πρόσωπο που εικονίζεται και μας καλεί να το συναντήσουμε μέσω της προσευχής και της λατρευτικής ζωής της εκκλησίας μας
- Μια θαυματουργή εικόνα μάς θυμίζει την θαυματουργική δύναμη του Θεού και μας ενθαρρύνει να ενισχύουμε την πίστη μας προς την αγάπη και το έλεός Του

Εποπτικά μέσα

- Οι εικόνες του ναού.
- Μια εικονίτσα.
- Μια φωτογραφία ενός σύγχρονου αγίου.
- Το εργαστήρι ενός εικονογράφου.
- Ένας ναός, που την περίοδο αυτή εικονογραφείται.
- Μια εικόνα-οικογενειακό κειμήλιο.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Οι εικόνες αποτελούν για όλους ανεξαιρέτως τους Ορθοδόξους, την πρώτη επαφή με τις αλήθειες της πίστης μας. Μια εικόνα βρισκόταν πάνω πάνω από το παιδικό κρεβάτι, ένα καντήλι φώτιζε τα βράδια το εικονοστάσι, πάνω σε αγιογραφημένες μορφές αγίων στυλώθηκαν τα μάτια μας την ώρα της παιδικής προσευχής.

Δεν νοείται Ορθοδοξία χωρίς ορθόδοξη αγιογραφία. Μια μόνο μέρα εορτάζεται η Ορθοδοξία μας και αυτή συνδέεται με τι άγιες εικόνες. Για τους χριστιανούς της Δύσης, το θέμα εξαντλήθηκε στην διακοσμητική του διάσταση. Για εμάς τους Ορθοδόξους όμως, η απεικόνιση του Χριστού και των αγίων εξέφρασε θεμελιώδεις δογματικές αλήθειες:

- *την είσοδο του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία*
- *τον εξαγιασμό της ύλης και του ανθρωπίνου σώματος*
- *την δυνατότητα αναγωγής από την υλική εικόνα στο άυλο πρωτότυπο*

Δεν είναι τυχαίο, πως οι εικόνες απειτέλεσαν την αιτία μιας από τις χειρότερες εμφύλιες διαμάχες του Βυζαντίου. Οι επιφανειακοί παρατηρητές μιλούν για ασήμαντα θέματα, οι βαθείς μελετητές όμως, όχι μόνο αναγνωρίζουν μια διαμάχη για την γνήσια ορθόδοξη διδασκαλία, αλλά και αναδεικνύουν την αναστήλωση των εικόνων, ως την οριστική απελευθέρωση του Χριστιανισμού από την ειδωλολατρία και τη μαγεία.

Τα αναφέρω όλα αυτά, προκειμένου να επισημάνω τον σημαντικό ρόλο των εικόνων στη βίωση των αληθειών της πίστης μας. Πολλές α-

πό αυτές μπορεί να μην γίνονται απόλυτα κατανοητές από έναν μέσο πιστό. Κι όμως! Οι ίδιες αυτές αλήθειες, που δεν υπάρχουν πάντα διαθέσιμα τα λόγια για να τις περιγράψουν, έχουν ζυμωθεί στην ψυχή των Ορθοδόξων. Ακόμη και η πιο αγράμματη γιαγιά, την ώρα της προσευχής και των δακρύων μπροστά σε μια εικόνα, γνωρίζει πως αυτή είναι ένα απλό μέσον, για να φτάσει η προσευχή της στον Θεό. Ας θυμόμαστε και αυτό, κάθε φορά, που η Εκκλησία κατηγορείται για εγκλωβισμό του ανθρώπου στην αμάθεια και τις προλήψεις. **Πάντα η ορθοδοξία υπήρξε και υπάρχει ως δύναμη απελευθέρωσης του ανθρώπου από την α-μάθεια και την α-νοησία. Δεν είναι τυχαίο, πως, όπου λείπει η πίστη, «αλωνίζουν» οι κάθε λογής αστρολόγοι, μάγοι και έμποροι της ελπίδας.**

Υπάρχει όμως και μια άλλη διάσταση, άκρως παιδαγωγική, που συναντά τα πιο σύγχρονα πορίσματα της παιδαγωγικής επιστήμης, αλλά διατυπώθηκε πριν από 1600 χρόνια:

«Δεν έχω βιβλία, δεν έχω ελεύθερο χρόνο για να διαβάσω, μπαίνω στο κοινό ιατρείο των ψυχών, στην Εκκλησία, ενώ με πνίγουν λογισμοί σαν τα αγκάθια. **Με τραβάει για να δω η ομορφιά της ζωγραφικής και σαν κήπος με λουλούδια ευχαριστεί την όρασή μου και χωρίς να το καταλάβω βάζει μέσα στην ψυχή μου τη δοξολογία του Θεού...** Είδαν οι Απόστολοι τον Κύριο με τα σωματικά τους μάτια και τους Αποστόλους τους είδαν άλλοι και τους μάρτυρες άλλοι. Ποθώ κι εγώ να τους βλέπω και με την ψυχή και με το σώμα και να τους έχω σαν φάρμακο που διώχνει μακριά το κακό».

Έτσι μιλά για τις ιερές εικόνες ο **άγιος Ιωάννης ο Δαμασκνός**, ο κατ'εξοχήν υπερασπιστής τους. Και ίσως χωρίς να γνωρίζει, ψηλαφεί και τις ανάγκες των παιδιών αυτής της ηλικίας, όπου όλα πρέπει να περνούν από τις αισθήσεις τους, πριν γίνουν αποδεκτά απ' την καρδιά τους.

Συνεπώς:

Η ΕΙΚΟΝΑ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ, ΜΑΓΝΗΤΙΖΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΜΑΣ ΚΑΙ ΜΑΣ ΜΕΤΑΦΕΡΕΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΡΑΤΟ ΣΤΟΝ ΑΟΡΑΤΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Να λοιπόν ένας επιπλέον λόγος, όχι δογματικός ή ιστορικός, αλλά καθαρά παιδαγωγικός, για να δώσουμε τον καλύτερο εαυτό μας στη μετάδοση αυτού του πνευματικού πλούτου, σχετικά με τις εικόνες.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΣ ΜΑΘΗΜΑ

Ας έρθουμε λοιπόν στο σημερινό μας κείμενο. Είναι και πάλι τόσο ζωντανό, που μας δίνει τη δυνατότητα να το δραματοποιήσουμε, περιφερόμενοι στις αγιογραφίες του ναού. Θα το χαρακτήριζα μάλιστα ως ένα από τα πιο μεστά περιεχομένου.

Η πρώτη ενότητα θίγει το θέμα της θέσεως των εικόνων μέσα στον ναό, θα πρότεινα όμως να το ξεπεράσουμε σύντομα, καθώς στο θέμα αυτό αναφέρεται ολόκληρο το επόμενο μάθημα.

Βρισκόμαστε ακριβώς στο σημείο του μαθήματος, όπου πρέπει με απλά λόγια να δώσουμε στα παιδιά να καταλάβουν, πως **όλη μας η αγάπη και ο σεβασμός πρέπει να στραφούν προς τη μορφή που εικονίζεται και όχι προς το χρώμα ή το ξύλο της εικόνας.**

Σας μεταφέρω ένα αληθινό διάλογο καθηγητή που κλήθηκε να παραλληλίσει την τιμή των εικόνων με σημερινές συνθήκες. Ίσως σας χρησιμεύσει:

Για πέστε μου παιδιά μου, ένα πρόσωπο που αγαπάτε πολύ, λείπει. Σε μακρινό ταξίδι για μέρες πολλές. Τι κάνετε για να αισθάνεστε κοντά σας την παρουσία του. Α, και για να σας προλάβω, εκεί που είναι δεν πιάνει κινητό.

... θέλουμε να βλέπουμε μια φωτογραφία του.

**Ωραία! Τι λέτε, η φωτογραφία που βλέπετε, είναι ο φίλος σας;
...Ε όχι κύριε!**

**Κι όμως, για πέστε μου, τι αισθάνεστε όταν την κοιτάτε;
...Αγάπη σαν να είναι κοντά, συγκίνηση, επιθυμία να τον ξαναδούμε γρήγορα.**

Πολύ ωραία!

...Κύριε, εμένα ο αδελφός μου σπουδάζει στην Αμερική και κάθε βράδυ μιλάμε και βλεπόμαστε στο Skype!

Ακόμη κι έτσι, για πες μου: πήγες ποτέ να αγκαλιάσεις την οθόνη του υπολογιστή σου σαν ήταν ο αδελφός σου.

... (Γέλια)

Όμως η εικόνα του, έστω και αν δεν είναι αυτός σε γεμίζει χαρά, έτσι;

...Μάλιστα.

Ε, λοιπόν! Έτσι ακριβώς λειτουργούν οι εικόνες. Μας υπενθυμίζουν μια παρουσία, που δεν βλέπουν τα μάτια μας και μας γεμίζουν με την επιθυμία να είμαστε μαζί με τη μορφή που εικονίζεται.

...Μόνο κύριε, που οι άγιοι δεν είναι στην Αμερική αλλά στον ουρανό.

Σωστά! Και να ξέρετε, εκεί κινητό πιάνει.

... (Γέλια) Δε γίνεται κύριε.

Πως δε γίνεται! Αιώνες τώρα η Εκκλησία μας έχει βγάλει κινητά για τον ουρανό. Μόνο που τα ονομάζει αλλιώς: τα ονομάζει ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Όταν αργότερα ρώτησα τον φίλο και συνάδελφο, πως το σκέφτηκε έτσι, μου έδειξε μια βιογραφία του Γέροντα Παΐσιου, που μόλις είχε κυκλοφορήσει και είχε τίτλο: Ο ΑΣΥΡΜΑΤΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Έχουμε λοιπόν μια δεύτερη κεντρική ιδέα:

Η ΕΙΚΟΝΑ ΓΕΜΙΖΕΙ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΑΣ ΜΕ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΟΥ ΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΜΑΣ ΚΑΛΕΙ ΝΑ ΤΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΟΥΜΕ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ

Στη συνέχεια θα πρότεινα να θέταμε στα παιδιά μια δύσκολη ερώτηση, την οποίαν θα κρίνετε εσείς αν το ακροατήριό σας την αντέχει. (Προσωπικά όμως μου έχει τύχει, παιδί έκτης Γυμνασίου να μου την απευθύνει):

Για πέστε μου παιδιά, τι θα απαντούσατε στη Λυδία αν σας ρωτούσε: Αφού είπαμε πως δεν πιστεύουμε στις εικόνες, αλλά στο πρόσωπο που εικονίζουν, πώς κάποιες εικόνες είναι θαυματουργές και κάποιες όχι;

Το βιβλίο μας θίγει αυτό το θέμα και, αν παρατηρήσατε, **την θαυματουργία μιας εικόνας την συνδέει με την ευσέβεια του αγιογράφου που την ιστόρησε** (αυτόν το όρο προτιμούμε αντί το «ζωγράφισε»). Η άποψη αυτή συμπίπτει απόλυτα με την παράδοση της Εκκλησίας μας. Όντως, πολλές θαματοουργές εικόνες συνοδεύονται από εξιστορήσεις θαυμαστών γεγονότων. Άλλες συμπληρώθηκαν θαυματουργικά, χωρίς την συμμετοχή του αγιογράφου (αχειροποίητες), άλλες βρέθηκαν με θαυμαστό τρόπο θαμμένες ή στη θάλασσα (Παναγία της Τήνου), ενώ περίφημες είναι οι ελάχιστες εικόνες που κατά την παράδοση ιστόρησε ο Ευαγγελιστής Λουκάς.

Ας αναφερθούμε με σεβασμό σ' αυτές τις περιπτώσεις και **ας αποδώσουμε στο θέλημα του Θεού να ενισχύσει με αυτόν τον τρόπο την πίστη των ανθρώπων**. Σε κάθε περίπτωση όμως, πρέπει να είμαστε απόλυτοι, πως **ένα θαύμα αποτελεί καρπό της συνάντησης της πίστης με την παντοδυναμία και την αγάπη του Θεού**. Χωρίς αυτά τα δύο, καμιά εικόνα και κανένας άγιος δεν μπορούν να ενεργήσουν. Αντίθετα, τα δύο αυτά είναι σε θέση να μεταβάλλουν και την πιο ασήμαντη εικόνα σε θαματοουργή. (Όλοι οι σύγχρονοι γέροντες -μπορείτε να το δείτε και στις φωτογραφίες- είχαν γεμάτο το κελί τους με ασήμαντες χάρτινες και φτηνές εικόνες. Πόσοι όμως δεν θα ήθελαν μια από αυτές, αν ήξεραν ότι προέρχεται από το κελί τού γέροντα Πορφυρίου για παράδειγμα;)

Άρα λοιπόν

ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΗ ΕΙΚΟΝΑ ΜΑΣ ΘΥΜΙΖΕΙ ΤΗΝ
ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΜΑΣ
ΕΝΘΑΡΡΥΝΕΙ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΕΟΣ ΤΟΥ.

Αφού λοιπόν αναφέρουμε και σ' αυτά, ας οδηγήσουμε με ασφάλεια τη συζήτηση σε έναν παραλληλισμό:

Τι κάνετε παιδιά, μόλις μπείτε σε ένα σπίτι, που σας έχουν καλέσει;

...Φιλάμε τους οικοδεσπότες και τα παιδιά του σπιτιού και τους δίνουμε τα δώρα τους.

Ε, λοιπόν! Όσο ζωντανό είναι εκείνος που σας κάλεσαν στο σπίτι τους και τους φιλάτε, τόσο ζωντανό είναι ο Χριστός, η Παναγία και οι άγιοι, που σας υποδέχονται κάθε φορά που μπαίνουμε στην Εκκλησία.

...Και δώρα;

Πολλοί φέρνουν ψωμί και κρασί για τη θεία Ευχαριστία και το αντίδωρο. Για τους αγίους όμως και κυρίως για τον Θεό, δεν υπάρχει μεγαλύτερο δώρο από την ζωντανή πίστη σας και την αγάπη σας για τους ανθρώπους.

Δε νομίζω πως υπάρχει χρόνος για τίποτε περισσότερο, αν και πρέπει να βρισκόμαστε σε ετοιμότητα για ερωτήσεις, που βγαίνουν μέσα από τα κείμενα και αφορούν πολύ σοβαρά και ενδιαφέροντα θέματα. Τα περιλαμβάνω λοιπόν στα εναλλακτικά θέματα συζήτησης. Ορισμένα από αυτά θα τα συναντήσουμε και στη συνέχεια. Γενικά πάντως, το θέμα της εικόνας είναι πλουσιότατο. Έχουν γραφτεί γι αυτές υπέρροχα κείμενα. Μακάρι να εμπλουτίσεις το υλικό σου και με απόψεις από αυτά.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Στο σημερινό μας μάθημα γίνεται λόγος για το **φως**. Όσα αναφέρει το βιβλίο είναι αρκετά γι' αυτή την ηλικία. Εάν τα παιδιά δείξουν περισσότερο ενδιαφέρον, **μπορούμε να αναφέρουμε το γεγονός της Μεταμορφώσεως του Κυρίου και το υπέρλαμπρο φως, που τον περιέβαλε**. Νομίζω πάντως πως θα ήταν αρκετό να μείνουν τα παιδιά με την γνώση, πως ο Θεός επιλέγει, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να

κάνει ορατή τη δύναμή και την αγάπη Του μέσω ενός φωτός, εντελώς διαφορετικού από εκείνο του ήλιου, που περιβάλλει κάποιες στιγμές τους αγίους Του.

■ Ως προς τη **διαφορά φωτογραφίας-εικόνας**, θα μπορούσαμε να κάνουμε σαφέστερη τη διαφορά, εάν εντοπίζαμε μέσα στο ναό μια εικόνα, στην οποία ιστορείται ένα γεγονός. Π.χ., στην εικόνα της Μεταμορφώσεως παρουσιάζεται πολλές φορές ο Κύριος τρεις φορές: Τη στιγμή που ανεβαίνει στο Θαβώρ, τη στιγμή που αποκαλύπτεται η δόξα Του ενώπιον των μαθητών Του και τη στιγμή που κατέρχεται. Η σύνθεση αυτή αποτελεί ωραίο παράδειγμα, για τη φύση της εικόνας, αλλά και για το σκοπό της: **Η φωτογραφία επιδιώκει να αποτυπώσει μια στιγμή αυτού εδώ του χρόνου. Η εικόνα μεταβάλλει το «πριν», το «τώρα» και το «μετά» σε ένα αιώνιο παρόν, επιδιώκοντας να μας μεταφέρει σε μια άλλη πραγματικότητα.** Ας αναφέρουμε, πως για αιώνες αγραμματοσύνης, οι εικόνες έπρεπε να παίξουν το ρόλο ενός βιβλίου, που εξιστορεί και διδάσκει.

■ Υπάρχουν εικόνες που μεταφέρονται από γενιά σε γενιά και θεωρούνται προστασία για μια οικογένεια. **Ίσως να ήταν και σκόπιμο να ζητήσετε από τα παιδιά, εάν έχουν κάποιο οικογενειακό κειμήλιο, να το έφερναν (πάντα με συνοδεία του γονιού) στο κατηχητικό και να πουν την ιστορία του.** (Θυμάμαι μισοκαμμένη εικόνα που έφερε παιδί στην τάξη και από πίσω έγραφε: «Η εικόνα αυτή διεσώθη από εμένα τον ίδιο, με κίνδυνο της ζωής μου, όταν οι Τούρκοι έκαψαν το σπίτι μου στο χωρίο ...τάδε, κατά τον πόλεμο του 1897». Όλοι είχαμε εντυπωσιαστεί πάρα πολύ). Σε κάθε περίπτωση πάντως, επίμονα αλλά και χωρίς υπερβολές επαναλαμβάνουμε: ο Θεός και μόνον ο Θεός διενεργεί την προστασία, την ενδυνάμωση και το θαύμα.

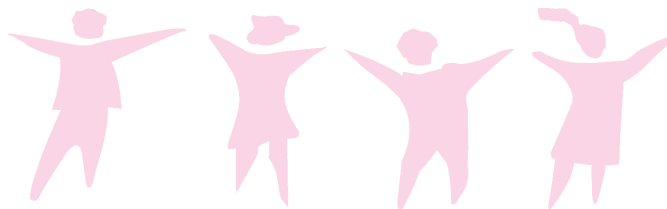
7ο Μάθημα

Βασικός σκοπός

Κεντρικές ιδέες

Να θυμίζουν οι εικόνες του ναού στα παιδιά τον σύνδεσμο, ανάμεσα στους αγίους που πέρασαν από αυτή τη γη με τους σημερινούς πιστούς.

- Ο αγιογραφημένος ναός αποτυπώνει την πνευματική μας οικογένεια και μας θυμίζει πως ο χριστιανός δεν είναι ποτέ μόνος
- Οι εικόνες μέσα στον ναό μπορούν να διδάξουν στον χριστιανό κάθε ηλικίας, τα δόγματα της εκκλησίας με τον πιο ολοκληρωμένο τρόπο
- Κάθε εικόνα μας καλεί σε ένα διάλογο και μας θυμίζει μια παντοτινή σχέση με τον Θεό και τους Αγίους του, σχέση φιλίας, και αγάπης

Εποπτικά μέσα

- Ναός με πλούσια εικονογράφηση, αλλά και με τήρηση των βασικών κανόνων αγιογράφησης ενός ορθόδοξου ναού.
- Οπτικοακουστικό υλικό διαφόρων σημαντικών ναών. Τελευταία μάλιστα ανακάλυψα στο INTERNET και την ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ με δυνατότητα παρατήρησης 360 μοιρών. Είμαι όμως βέβαιος πως κι εσείς θα έχετε εξίσου καλό υλικό.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Συνεχίζεται στο μάθημα αυτό η εξοικείωση των παιδιών με τις εικόνες. Πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση του σημερινού μαθήματος, θα ήθελα να σε ...υποψιάσω για κάτι γενικότερο:

Γνωρίζω περιπτώσεις παιδιών, που από ένα όμορφο μάθημα που μίλησε στην καρδιά του (μιλώ για τον δικό μου χώρο, τον χώρο της μουσικής), χάραξαν πορεία, ακόμη και επαγγελματική. Θυμάμαι περίπτωση μεγάλου μαέστρου, οποίος, μετά από συναυλία, δέχτηκε την επίσκεψη παλαιού –και γηραιού πλέον- καθηγητή του, τον οποίον συνόδευα. Μόλις ο μαέστρος τον είδε, πετάχτηκε επάνω με πολλή συγκίνηση και κρατώντας του τα χέρια, του είπε: «Κύριε καθηγητά, εγώ σήμερα βρίσκομαι εδώ εξαιτίας του υπέροχου μαθήματος που μας κάνατε μια μέρα, αναλύοντας μας στην τάξη τον «Μολδάβα» του Σμέτανα. (Πρόκειται για ένα υπέροχο συμφωνικό ποίημα της ρομαντικής εποχής).

Νομίζω, πως πάντα πρέπει να έχουμε υπ' όψιν το ενδεχόμενο, η σωστή μας στάση, η γνώση μας και η παιδαγωγική μας τέχνη, κυρίως όμως το αληθινό ενδιαφέρον για τα παιδιά μας, να φέρει στην επιφάνεια κρυμμένα χαρίσματα, που θα οδηγήσουν νέους ανθρώπους σε δρόμους, που θα τους περπατήσουν για μια ολόκληρη ζωή.

*Μιας και θίγουμε τέτοια θέματα, επέτρεψέ μου να σημειώσω, πως τα παιδιά δεν έχουν και μεγάλη ανάγκη δασκάλων. Μεγάλη είναι η ανάγκη του για έναν ΜΕΝΤΟΡΑ, κάποιον δηλαδή, που θα τα γοητεύσει και θα τους γεννήσει τον πόθο να του μοιάσουν. **Ειδικά στη Βυζαντινή Τέχνη, σε όλες τις μορφές της, αυτό θα το συναντήσουμε πολύ συχνά: Με-***

γάλοι αγιογράφοι, μεγάλοι ψάλτες, δεν μνημονεύουν τη Σχολή, αλλά τον δάσκαλό τους, τον εμπνευστή τους, το μάστορα (από εκεί και ο "μαέστρος") που τους πήραν από το χέρι και μέσ' από τη μίμηση, μύθηθηκαν στα μυστικά της Τέχνης τους. Γι' αυτό και έχω τη γνώμη, όσο μπορούμε, να φέρνουμε τα παιδιά σε επαφή με βυζαντινούς και παραδοσιακούς καλλιτέχνες, με ποιότητα και αγάπη γι' αυτό που κάνουν. Δεν είναι υπερβολικό να φανταστείτε, πως, ανάμεσα στα παιδιά που έχετε μπροστά σας, βρίσκονται οι αυριανοί αγιογράφοι, ψάλτες, ακόμη και ιερείς. Νομίζω, πως αυτό το ενδεχόμενο δίνει στο έργο μας περισσότερη γοητεία, αλλά και ευθύνη.

Βέβαια, αντιλαμβάνεστε, πως ισχύει και τα αντίθετο. Ας μη λείπει η προσευχή από τη ζωή μας, νέοι άνθρωποι να μην απομακρυνθούν από τα ωραία και τα αληθινά της πίστης μας, εξαιτίας της δικής μας ανεπάρκειας.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Σήμερα, το μάθημά μας μπορεί να ακολουθήσει την αρχαία ...περιπατητική μέθοδο. **Το περιεχόμενό του στηρίζεται στη γνωριμία με την συνολική εικονογραφία του ναού, αυτό που ονομάζουμε «εικονογραφικούς κύκλους».** Μπορεί λοιπόν κανείς να ξεναγήσει την τάξη του από τη μία άκρη του ναού μέχρι την άλλη. Κάθε γωνιά, κάθε κόγχη, σε όλα τα μέρη του ναού, κρατούν μυστικά, που περιμένουν τη γνώση και τη καλή διάθεση διδασκόντων και διδασκομένων για να αποκαλυφθούν.

Πριν όμως από αυτά, στο σημερινό μάθημα προηγείται ένα αστειό περιστατικό, **με την Λυδία να ασπάζεται τις εικόνες.**

Παίρνω λοιπόν αφορμή από αυτό και μπαίνω στον πειρασμό να προτείνω κάτι: **Ας υποδείξουμε με διακριτικότητα στα παιδιά τον τρόπο, με τον οποίον ασπάζομαστε μια εικόνα:**

Κατ' αρχάς, αν και δεν είναι υποχρεωτικό -εκτός ειδικών περιπτώσεων, όπως του Εσταυρωμένου, της εικόνας της Παναγιάς στους χαιρετισμούς ή της εικόνας του αγίου που εορτάζει- **η μετάνοια πριν τον ασπασμό μιας εικόνας αποτελεί μια επιπλέον κίνηση σεβασμού προς το εικονιζόμενο πρόσωπο.** Στη συνέχεια κάνουμε τον σταυρό μας και ακουμπάμε απαλά τα δυο μας χείλη στα πόδια ή στα χέρια της εικόνας

ΜΙΑ ΦΟΡΑ. ΔΕΝ τεντωνόμαστε να φτάσουμε το πρόσωπο, ΔΕΝ ασπάζομαστε όλα τα πρόσωπα που εικονίζονται. Πολύ περισσότερο, ΔΕΝ προκαλεί ο ασπασμός μας ...ΗΧΟ και ΔΕΝ ασπάζομαστε μια εικόνα με βαμμένα χείλη (αυτό για τα κορίτσια). Δε μας τιμά ως ευσεβή λαό, κυρίως σε εορταστικές ημέρες, η κυρία της εκκλησίας να σβήνει με το μπαμπακάκι τα κόκκινα στίγματα από τις εικόνες.

Δεν αναφέρομαι σ' αυτά με πνεύμα κατακρίσεως. Τα επισημαίνω διότι -και είμαι βέβαιος, πως θα συμφωνήσετε- **οι σωστοί ή οι λαθεμένοι τρόποι, σε όλους τους τομείς της ατομικής και κοινωνικής ζωής, ριζώνουν ακριβώς σ' αυτήν την ηλικία.**

Ας προχωρήσουμε όμως στη συνέχεια του κειμένου μας. Το διαβάζουμε αργά και εκφραστικά -αν είναι δυνατόν και δραματοποιημένα- σταματώντας εκεί που νομίζουμε πως μπορεί να υπάρξουν απορίες. Συγχρόνως, δείχνουμε τα αντίστοιχα αυτών που διαβάζουμε, στον δικό μας χώρο. Όταν το ολοκληρώσουμε, ας αφήσουμε λίγο τα παιδιά να περιπλανηθούν με το βλέμμα τους στο χώρο.

Αντί να τους δίνουμε εμείς τις πληροφορίες, ας τα αφήσουμε να παρατηρήσουν, μέσα από κατάλληλες ερωτήσεις.

Η πρώτη πληροφορία, σχετικά με τη θέση των αγίων, περιλαμβάνεται στο κείμενο του μαθήματός μας.

Για πέστε μου παιδιά, αυτά που λέει ο π. Ιγνάτιος στη Λυδία, ισχύουν και σ' αυτό τον ναό;

...Μάλιστα

Κατ' αρχήν, για ρίξτε μια ματιά! Μπορείτε να βρείτε τον άγίο σας;
...(οπωσδήποτε, πολλά παιδιά θα βρουν)

Τι σας κάνει εντύπωση, τι παρατηρείτε; Τους βλέπετε κατ' αρχήν, που όλοι μας κοιτάζουν, όπως λέει και το βιβλίο σας;

...Μάλιστα

Τι σας δημιουργεί το βλέμμα τους; Φόβο; Σας μαλώνουν για κάτι;
...όχι

Όχι βέβαια. Όλοι οι άγιοι, είτε τους ξέρετε είτε όχι, προσεύχονται για όλους μας. Και όσο ζούσαν, πάντα είναι την καρδιά τους πλημμυρισμένα για όλο τον κόσμο.

...Κύριε, κάποιοι από αυτούς κρατούν κάτι χαρτιά, με γραμμένες κάποιες λέξεις!

Πολύ ωραία παρατήρηση! Πολλοί από αυτούς έγραψαν πολύ ωφέλιμα βιβλία. Άλλοι δίδασκαν και οι μαθητές τους κατέγραψαν τις σπουδαιότερες σκέψεις τους. Έτσι, ο αγιογράφος τους έβαλε να κρατούν μια ωραία σκέψη τους ή μια συμβουλή τους προς εμάς.

...Τι φορούν;

Κι αυτή είναι ωραία παρατήρηση! Από τα ρούχα τους καταλαβαίνουμε πώς έζησαν. Άλλοι φορούν πανοπλία και κρατούν όπλα, γιατί ήταν στρατιωτικοί. Άλλοι φορούν ράσο, διότι έγιναν μοναχοί. Άλλοι φορούν κάτι σαν προβιά, διότι έζησαν σαν ασκητές. Άλλοι κρατούν σκήπτρο, διότι υπήρξαν άρχοντες.

...Αφού έζησαν τόσο παλιά, πως ξέρουμε ποια ήταν η αληθινή τους μορφή;

Αυτές τις πληροφορίες τις έχει διασώσει η παράδοσή μας και διατηρήθηκαν από τη μια γενιά αγιογράφων στην άλλη. Αν και δεν έχει τόση σημασία. Οι λεπτομέρειες της μορφής τους είναι κάτι δευτερεύον. Μην ξεχνάτε, η εικόνα αναζητεί να περιγράψει τα χαρακτηριστικά της ψυχής τους και των χαρισμάτων που δέχτηκαν από τον Θεό.

Στο βιβλίο μας, αμέσως μετά, προσπαθεί η Κωνσταντίνα να **παράλληλίζει την παρουσία των αγίων με την παρουσία πλήθους και συγγενών σε μια γιορτή**. Η μεγάλη οικογένεια, με πολλούς θείους και ξαδέλφια, αποτελεί όλο και σπανιότερο φαινόμενο, σε μια ελληνική κοινωνία, που στηρίχτηκε επανειλημμένως στις συγγενικές σχέσεις. **Και τολμώ να πω, πως η Λυδία εκπροσωπεί όλα εκείνα τα παιδιά, που δεν έχουν κανένα συγγενή, μόλις βγουν έξω από τον στενό περίγυρο της άμεσης οικογένειάς τους, πολλές φορές και αυτή μονογονεϊκή**. Η εμπέδωση της αίσθησης της οικογένειας στο χώρο της Εκκλησίας, μιας οικογένειας, που περιλαμβάνει, τόσο τις ζωντανές παρουσίες (φίλους στο κατηχητι-

κό, τον ιερέα της ενορίας), όσο και τους αγίους, που τώρα μας παρατηρούν μέσα από τις αγιογραφίες, **δημιουργούν ένα ευεργετικό συναίσθημα, όχι μόνο πνευματικά, αλλά κοινωνικά και ψυχολογικά.** Έτσι,

Ο ΑΓΙΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΣ ΝΑΟΣ ΑΠΟΤΥΠΩΝΕΙ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΣ ΘΥΜΙΖΕΙ ΠΩΣ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΟΤΕ ΜΟΝΟΣ.

Για ρίξτε όμως μια ματιά ψηλότερα!

Τώρα τα παιδιά θα συναντήσουν μεγαλύτερες παραστάσεις. Εύκολα θα αναγνωρίσουν περιστατικά από τη ζωή του Χριστού. Με λίγη προσπάθεια, θα μπορέσουν να ακολουθήσουν τη ζωή Του, από τη Γέννηση έως την ανάληψή Του.

Σε κάποιες περιπτώσεις, τα παιδιά μπορεί να ρωτήσουν για ορισμένα παλαιοχριστιανικά σύμβολα, όπως η άγκυρα και το ψάρι.

Και τώρα παιδιά, ας στραφούμε στο πιο ψηλό σημείο του ναού, που λέγεται τρούλος. Τι βλέπετε:

...τον Χριστό.

Γιατί νομίζετε πως ο αγιογράφος τον τοποθέτησε εκεί;

...Διότι, αν και ζει στον ουρανό, η ματιά του είναι αστραμμένη στη γη.

Άλλο;

...διότι βρίσκεται πάνω από όλες τις ανθρώπινες δυνάμεις και τίποτα δεν ξεφεύγει από τον έλεγχο και την κρίση Του.

Βλέπετε και κάτι γύρω από τον τρούλο;

Άλλοτε βλέπουμε τους προφήτες, συχνότερα όμως τους 4 Ευαγγελιστές.

Και εδώ μπορούμε να αφήσουμε τα παιδιά να βγάλουν τα συμπεράσματά τους.

Γενικώς, η παρατήρηση της αγιογραφίας δίνει τα δυνατότητα σε ένα παιδί να δει όλο τον δογματικό πλούτο της ορθόδοξης Εκκλησίας. Και μάλιστα, όχι από ένα «στεγνό» δογματικό εγχειρίδιο, αλλά από ζωντανά πρόσωπα, που με την παρουσία τους απαντούν στις ανάγκες, τόσο του μυαλού, όσο και της καρδιάς.

ΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΝΑΟ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΔΙΔΑΞΟΥΝ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟ ΚΑΘΕ ΗΛΙΚΙΑΣ, ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΙΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΡΟΠΟ

Μόνο ένα δεν μπορεί να αποτυπωθεί: Η Αγία Τριάδα. Το γεγονός είναι πως πολλές φορές βλέπω, και μάλιστα και με βυζαντινό τρόπο, τον Πατέρα, ως γέροντα ασπρομάλλη, μαζί με τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα σε μορφή περιστεριού. Ωστόσο, το δογματικό ολίσθημα είναι φανερό: **Ο Πατήρ δεν έλαβε ανθρώπινη μορφή, συνεπώς δεν μπορεί να αγιογραφηθεί.** Η μόνη απεικόνιση που δέχεται η παράδοσή μας, είναι εκείνη της φιλοξενίας του Αβραάμ, με χαρακτηριστικότερο δείγμα το αριστούργημα του Ρώσου αγιογράφου Αντρέι Ρουμπλιώφ.

Όσο για την ιστορία του Μακρυγιάννη, θα μπορούσε να υπογραμμίσει κανείς στα παιδιά την **οικειότητα του διαλόγου**. Ο Μακρυγιάννης μιλά κυριολεκτικά σε ένα συγγενή, σε έναν φίλο του. Την οικειότητα αυτή επαληθεύει ο ίδιος ο Χριστός. («*Υμεῖς φίλοι μου ἐστέ*». Ιω.15:14).

Πότε παιδιά μου έχουμε τη δυνατότητα να μιλάμε έτσι σε ένα φίλο μας;

...όταν είμαστε απέναντι του συνεπείς...όταν δεν τον έχουμε προδώσει...όταν ανταποδίδουμε τη δική του αγάπη και όσο το δυνατόν, τις δικές του ευεργεσίες.

Είναι ποτέ δυνατόν να ανταποδώσουμε στον Θεό όλα όσα μας δίνει;
...Όχι

Κρατάμε λοιπόν αυτή τη ζεστή σχέση που Εκείνος πρώτος τη ζήτησε, κρατάμε όμως και σεβασμό, όχι φόβου, αλλά ευγνωμοσύνης για τις ευεργεσίες Του.

ΚΑΘΕ ΕΙΚΟΝΑ ΜΑΣ ΚΑΛΕΙ ΣΕ ΕΝΑ ΔΙΑΛΟΓΟ ΚΑΙ ΜΑΣ ΘΥΜΙΖΕΙ ΜΙΑ ΠΑΝΤΟΤΙΝΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΤΟΥ, ΣΧΕΣΗ ΦΙΛΙΑΣ, ΑΓΑΠΗΣ

Αυτή είναι κάποιο από τους άξονες, που μπορείς να επιλέξεις για τη σημερινή σου συνάντηση με τα παιδιά. Δεν πρέπει όμως να λείπει ποτέ από τις δραστηριότητες και τον τρόπο που εσύ θα επιλέξεις, ο βασικός στόχος: **Τα παιδιά να αισθανθούν μία κυριολεκτικά οικογενειακή θαλπωρή στον χώρο του ναού.**

Επ' αυτού, μαρτυρία προσωπική:

Σε συνέδριο στην Αμερική, προτεστάντης ιερέας μου ζήτησε να τον συνοδεύσω σε επίσκεψή του στον κοντινό ορθόδοξο ναό. Είχε ασχοληθεί με τη ορθόδοξη λατρεία, αλλά ποτέ δεν είχε παρακολουθήσει ακολουθία. Στο τέλος της λειτουργίας, μας υποδέχθηκε ο Ιερέας και με πολλή ευγένεια μας κέρασε στο γραφείο του. Συζητούσαμε σε πολύ εγκάρδια ατμόσφαιρα και στο τέλος ο προτεστάντης ιερέας πήρε το θάρρος και του είπε:

«Πάτερ μου, ήταν υπέροχα. Μέσα από την σημερινή λειτουργία έκανα ένα από τα βαθύτερα μαθήματα θεολογίας. Αλλά -και να με συγχωρείτε-, έχω μια παρατήρηση».

«Παρακαλώ», τον ενθάρρυνε ο ιερέας.

«Δεν βρίσκω σωστή όλη αυτή την ανησυχία των παιδιών, τις κινήσεις, τις συνομιλίες. Με ξενίζει και το βρίσκω λίγο απρεπές».

Ο ιερέας μας χαμογέλασε και του απάντησε:

«Μη μου ζητάτε συγνώμη. Με χαροποιείτε. Κουράστηκα πολύ για να κάνω τα παιδιά αυτά να αισθάνονται στο ναό σαν στο σπίτι τους».

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

— Η τόσο ζωντανή εξιστόρηση από τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη στο τέλος το σημερινού μαθήματος, μας δίνει μια αφορμή να αναφερθούμε **στο τάμα**. Οι Θαυματουργές εικόνες σχετίζονται και με τα τάματα. Πιθανόν και στο ναό που βρίσκεστε, να υπάρχει εικόνα με τάματα. Τα παιδιά ίσως ρωτήσουν. **Νομίζω πως, κατ' αρχήν πρέπει με πολύ σεβασμό και διακριτικότητα να αναφερθούμε στην επιθυμία του ανθρώπου να ευχαριστήσει εκείνο**

το αγιογραφημένο πρόσωπο, στου οποίου την εικόνα παρέδωσε την ελπίδα και την πίστη του. Από την άλλη, χωρίς άλλο σχόλιο, αναφέρω στιχομυθία, στην οποία ημουν παρών:

Κυρία, με μεγάλη ευλάβεια, σε ναό της Αθήνας, ζητάει από τον ιερέα να ανοίξει την προθήκη μιας εικόνας, προκειμένου να αναρτήσει ένα κειμήλιο που είχε τάξει. Ο ευσεβής ιερέας, με πολλή ευγένεια την εξυπηρέτησε. Χαιρετώντας την στο τέλος, συμπλήρωσε: «Παιδί μου, αξιέπαινη η πράξη σου. Να μην ξεχνάς όμως και τις ζωντανές εικόνες του Θεού. Εκεί το τάμα σου ευφραίνει Θεό και αγγέλους».

- Οι παραστάσεις των Ευαγγελιστών στα τέσσερα σημεία που σπρίζουν τον τρούλο, συνοδεύονται συχνά από τέσσερις συμβολικές παρουσίες. Επειδή κι εγώ έχω πολλές φορές ερωτηθεί, σας αναφέρω την ερμηνεία, προκειμένου, αν δεν την γνωρίζετε ήδη, να μην αιφνιδιαστείτε σε μια αντίστοιχη περίπτωση.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ (εκ των Δώδεκα, 16 Νοεμβρίου).

Ο πρώτος Ευαγγελιστής, όπου αγιογραφείται, παρουσιάζεται να έχει πλυσίον του μία ανθρώπινη μορφή (άνθρωπος, ο βασιλιάς της δημιουργίας) το πρώτο από τα συμβολικά ζώα του Ιεζεκιήλ. Ο συμβολισμός αυτός αναφέρεται στο Ματθαίο, διότι το Ευαγγέλιό του αρχίζει από την κατά σάρκα γενεαλογία του Ιησού Χριστού.

ΜΑΡΚΟΣ (μαθητής του Απ. Πέτρου, 25 Απριλίου).

Ο Ευαγγελιστής αυτός **συμβολίζεται και αγιογραφείται με λέοντα** (το βασιλιά των ζώων), το δεύτερο από τα ζώα της προφητείας. Ο συμβολισμός αυτός αναφέρεται στο Μάρκο, είτε διότι το Ευαγγέλιό του αρχίζει με τη διαβίωση του Προδρόμου Ιωάννου στις ερήμους, όπου ζουν οι λέοντες, είτε διότι κύριο χαρακτηριστικό του Ευαγγελίου του είναι η βασιλεία του Χριστού καθώς και το ζώο αυτό είναι βασιλικό.

ΛΟΥΚΑΣ (μαθητής του Απ. Παύλου, 18 Οκτωβρίου).

Το τρίτο από τα συμβολικά ζώα **ο βους (ο βασιλιάς των κατοικίδιων ζώων)**, αποδίδεται στον Ευαγγελιστή Λουκά και μ' αυτό συμ-

βολίζεται. Ο συμβολισμός αυτός αναφέρεται στο Λουκά, επειδή το Ευαγγέλιό του αρχίζει από τη λατρεία του παλαιού νόμου, κατά την οποία τα θυσιαζόμενα ζώα ήταν συνήθως βόδια.

ΙΩΑΝΝΗΣ (εκ των Δώδεκα, 8 Μαΐου).

Ο υψιπετής αυτός Ευαγγελιστής δεν μπορούσε παρά μόνο να συμβολιστεί με τον **αετό (το βασιλιά των πτηνών)**. Ο συμβολισμός αυτός αναφέρεται στον Ιωάννη, διότι θεολόγησε υψηλά την απερίγραπτη αιώνια γέννηση του Υιού και Λόγου του Θεού, ένεκα του οποίου επονομάστηκε και Θεολόγος.

8ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να μάθουν τα παιδιά να θεωρούν τα άγια λείψανα, ως κομμάτια ύλης, που φιλοξένησαν την αόρατη Θεία Χάρη.

- Η πouxία αποτελεί πολύτιμο εργαλείο διαλόγου με τον εαυτό μας, προσευχής και συνάντησης με τον Θεό
- Το σώμα μας είναι κομμάτι του εαυτού μας, που συμμετέχει με τη στάση και τις πράξεις του στην αγάπη και την πνευματική ζωή
- Τα άγια λείψανα αποτελούν την πιο ζωντανή υπενθύμιση, πως οι Άγιοι ήταν αληθινοί άνθρωποι, όχι φανταστικοί ήρωες μιας ιστορίας

Εποπτικά μέσα

- Το τέμπλο.
- Μια λειψανοθήκη με άγια λείψανα.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππητέ μου φίλε,

Το σημερινό μας μάθημα είναι πολυδιάστατο, όμως και σήμερα πρέπει να βρεθεί ο κοινός στόχος, προκειμένου να αποκτήσει συνοχή και ενοποιημένες κεντρικές ιδέες.

Πριν απ' όλα όμως, επίτρεψέ μου να σταθώ στο τέλος της δεύτερης πρότασης του βιβλίου μας. Πρόκειται ακριβώς για το σημείο εκείνο που αναφέρεται στη σιωπή του ιερού ναού. Στην **«εύγλωττη σιωπή..., μια σιωπή γεμάτη, ειρηνική»**. Αυτό, μου φέρνει στο νου, κάτι που τελευταία το παρατηρώ κι εγώ, αλλά και αρκετοί κληρικοί, οι οποίοι μένουν πολλές ώρες στο ναό τους, κρατώντας τον ανοικτό από νωρίς το πρωί μέχρι αργά το βράδυ:

Όλο και πληθαίνουν οι άνθρωποι, που μπαίνουν μόνοι στην εκκλησία σε ώρες σιωπής. Άλλοι, κάθονται σε μια γωνιά χωρίς να μιλούν και να κινούνται. Άλλοι ανάβουν ένα κερί και αποχωρούν. Άλλοι, στέκονται μπροστά σε μια εικόνα και την κοιτούν πιο εκφραστικά, από το να κοιτούσαν έναν ζωντανό άνθρωπο.

Να είναι οι δυσκολίες των καιρών; Να είναι η επιθυμία να αποστασιοποιηθούν, έστω και λίγες στιγμές από τα τρέχοντα και πιεστικά;

Σημασία έχει, πως ο χώρος του ναού φαίνεται να έχει κάτι να πει, ακόμη και όταν δεν ακούγεται τίποτα.

Ίσως να έχεις γευτεί κι εσύ αυτή την εμπειρία. Προσωπικά, από τα παιδικά μου χρόνια μέχρι σήμερα, όταν βρεθώ σε έναν άδειο ναό, νιώθω ακόμη αυτή την πυκνή σιωπή, την ...γεμάτη σιωπή. Λες και **κάτι συντελείται διαρκώς**, πέρα από τις ακολουθίες, κάτι μυστικό και υπέροχο, κάτι που περιμένει τους άξιους να το προσεγγίσουν, αφήνοντας πίσω τους όλα τα γήινα και τα συνηθισμένα.

Η σιωπή φαίνεται να είναι στις μέρες μας ένα από τα διαδεδομένα εί-

δη «εν ανεπαρκεία». Νομίζω πως χρωστάμε στα παιδιά αυτή την εμπειρία της σιωπής. Όσο πιο συστηματικά μπορείς, έστω και σαν παιχνίδι, πρότεινέ τους να χαρίσουν στον εαυτό τους λίγες στιγμές μιας...γεμάτης σιωπής. Δεν σου χρειάζονται παραπάνω από 2-3 λεπτά. Ας πάρει τη μορφή του παιδικού μας παιχνιδιού «όποιος μιλήσει πρώτος χάνει». Μετά από ένα αντίστροφο μέτρημα από το δέκα ως το μηδέν, ας τα καλέσουμε να βελτιώνουν μέρα με τη μέρα το ...ρεκόρ τους. Και γι' αυτή τη μικρή διάρκεια (τα δύο λεπτά είναι δύσκολο να τα ξεπεράσουν) ας τα προτρέψουμε να χαϊδέψουν με το βλέμμα τους τις σιωπηλές μορφές των αγίων, τον μισοφωτισμένο χώρο του ναού, το τέμπλο... **Ας τα καλέσουμε σε μια σιωπηλή προσευχή.** Η ας τους προτείνουμε να αφήσουν τη σκέψη τους και την καρδιά τους να ψιθυρίσει το «**Κύριε Ιησού Χριστέ...**».

Επί τη ευκαιρία, να σου θυμίσω **τη σημασία που αποδίδουν οι νηπτικοί πατέρες της Εκκλησίας μας στην εξωτερική σιωπή και πόσο απαραίτητη την θεωρούν, προκειμένου να ...«ακούσουν» την εσωτερική ...«πχορύπανση» των λογισμών και να αγωνιστούν και για την εσωτερική σιωπή. Είναι μάλιστα και μια ευκαιρία αναφοράς στους Ησυχαστές, τους άγιους αυτούς Πατέρες του 14ου αιώνα, που έκαναν μεγάλο πνευματικό αγώνα για να γευτούν αυτήν την εσωτερική ψυχία. Και μη διστάσεις, επειδή σκέφτεσαι πως αυτά αφορούν προχωρημένες μορφές πνευματικού αγώνα. Καλά γνωρίζεις, πως τα ταξίδια για μεγάλες πολιτείες ξεκινούν με κάποια πρώτα μικρά βήματα.**

Η ΗΣΥΧΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΔΙΑΛΟΓΟΥ
ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ, ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ
ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Η σειρά των θεμάτων στο σημερινό μας μάθημα είναι:
Σιωπή-μετάνοια-εικόνες του τέμπλου-άγια λείψανα.

Για τη σιωπή, μιλήσαμε. Θα σου πρότεινα να συνεχίζαμε με το **τέμπλο**. Συνδεόμαστε έτσι καλύτερα με τα δύο προηγούμενα μαθήματα, αλλά και ολοκληρώνουμε την ενότητα για τις εικόνες και τους αγιογραφικούς κύκλους.

Και πάλι, καλό θα ήταν να διαβάζαμε το σχετικό κομμάτι του κειμένου, όντας μπροστά στο τέμπλο. Όσον αφορά την ύπαρξη του τέμπλου, θα πρότεινα να περάσουμε στα παιδιά την πεποίθηση, πως **δεν πρόκειται για κάτι που χωρίζει τους λαϊκούς από το ιερείς, αλλά περισσότερο μας τονίζει με την παρουσία του, πως μέσα στο Ιερό συντελείται το πιο σημαντικό γεγονός της πίστης μας**. Το τέμπλο υπάρχει εκεί, σα να προστατεύει κάτι πολύτιμο. Αφού επαληθεύσουμε και στον δικό μας ναό, αυτά, που λέει το βιβλίο μας, συμπληρώνουμε στα παιδιά, πως οι εικόνες του τέμπλου, αλλά και το τέμπλο ολόκληρο, αποτελούν, ό,τι πιο καλαίσθητο και ό,τι πιο πολύτιμο έχει να επιδείξει ο κάθε ναός. Σε κάποιες μάλιστα περιπτώσεις, υπέροχη **ξυλογλυπτική** αποκαλύπτει παραστάσεις και σύμβολα, που τα παιδιά μπορούν εύκολα να ...αποκρυπτογραφήσουν.

Και τώρα ας έρθουμε στο θέμα της **μετάνοιας**. Μπορεί να φαίνεται απλοϊκό και όντως για πολλούς να αφορά μόνο τους ηλικιωμένους. Θέλω όμως να σε διαβεβαιώσω, πως μας δίνει μια αφορμή για **να αναδείξουμε τον ρόλο του σώματος και την συμμετοχή του στην πνευματική ζωή**. Θα αναφερθώ πάλι στους Νηπτικούς Πατέρες και ειδικότερα στους συγγραφείς της Φιλοκαλίας. (Πρόκειται για την υπέροχη εκείνη συλλογή κειμένων, που γράφτηκαν από τους μεγαλύτερους ασκητές αγίους της Εκκλησίας μας.) Κατά τους αγίους αυτούς Πατέρες, **το σώμα μας μετέχει ενεργά στην πνευματική ζωή**. Όχι μόνον εκφράζει την ευσέβεια του ανθρώπου, αλλά και **είναι σε θέση να ενισχύσει τις αντίστοιχες αρετές, όπως η υπακοή στο θέλημα του Θεού και η ταπεινοφροσύνη**. Την ώρα που το σώμα κάμπτεται μπροστά σε μια εικόνα, προτρέπει κατά κάποιον τρόπο και την ψυχή να συν-κινηθεί. Τα φιλοκαλικά κείμενα αναφέρουν την διπλή εργασία του ανθρώπου: Εκείνην του νου, που την ονομάζουν **«νοερά προσευχή»** και εκείνη του σώματος (εργασία των εντολών), που την ονομάζουν **«πρακτική»**. Σώμα και ψυχή λοιπόν βρίσκονται σε μια διαρκή αλληλεπίδραση. Εάν λοιπόν θέλαμε να εξηγήσουμε στη Λυδία, αλλά και σε κάθε άλλο παιδάκι, την πράξη της μετάνοιας, θα λέγαμε, πως **εκφράζει, όχι μόνον μια εσωτερική κατάσταση αλλά και μια επιθυμία, η ψυχή να ακολουθήσει αυτή την σωματική συμπεριφορά**. Έτσι λοιπόν

ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΜΑΣ, ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΜΕ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Εάν κατανοήσουμε αυτή την συνεργασία ψυχής και σώματος, θα βρεθούμε σε θέση να κάνουμε και πιο ουσιαστική την παρέμβασή μας και σε θέματα εξωτερικής συμπεριφοράς. Ξέρουμε, πως πολλές φορές ερχόμαστε στην ανάγκη να κάνουμε υποδείξεις και παρατηρήσεις σε τέτοια θέματα. Ίσως μέσα μας, δημιουργείται η υποψία πως πιέζουμε τα παιδιά για εξωτερικούς τύπους. Κι όμως, όσο και αν είναι απαραίτητο, τέτοιες υποδείξεις να γίνονται με τον διακριτικότερο δυνατόν τρόπο, πρέπει να έχουμε συνείδηση, πως δεν καλούμε τα παιδιά σε κάτι δευτερεύον. Ακόμη και αν δεν υπάρχουν άμεσα αποτελέσματα, θα τους μείνει η πεποίθηση, πως **οι εξωτερικοί τύποι δεν είναι ανούσιοι.**

Αντιλαμβάνομαι, πως οι διαστάσεις αυτές, ίσως και να θεωρείτε πως ξεφεύγουν από τα πλαίσια ενός απλού καθηγητικού μαθήματος. Κι όμως! **Όσο πιο σωστά τοποθετηθούν μερικά πράγματα στο μυαλό και την καρδιά των μικρών παιδιών, τόσο ευκολότερη γίνεται η σωστή νοηματοδότησή τους στην εφηβική και στην μετεφηβική τους ηλικία.** Κι ακόμη: Τα παιδιά είναι πολλές φορές, που είναι πολύ πιο έτοιμα για απαντήσεις απ' όσο φανταζόμαστε. Η **σωστή απάντηση στον σωστό χρόνο με τον σωστό τρόπο θα οδηγήσουν σε μια εφηβεία με πολύ πριότερη αμφισβήτηση.**

Ίδού και μια πρόταση διαλόγου, που επιδιώκει να κάνει πιο κατανοητά κάποια από τα παραπάνω θέματα:

Για πέστε μου λοιπόν παιδιά, πώς θα προετοιμάζατε τον εαυτό σας για μια επίσκεψη σε κάποιο αγαπημένο πρόσωπο που γιορτάζει;

...Θα αγοράζαμε δώρο...θα βάζαμε τα καλά μας ρούχα...

Γιατί νομίζετε πως σε μια τέτοια μέρα θα έπρεπε να φορέσουμε τα καλά μας ρούχα;

...Θέλουμε να δείξουμε, πως θεωρούμε αυτή τη μέρα σημαντική... θέλουμε να δείξουμε τη χαρά μας γι' αυτή τη γιορτή.

Βλέπετε λοιπόν, πώς η εξωτερική εμφάνιση, φανερώνει τα συναισθήματά μας; Ίσως κάτι τέτοιο θα έπρεπε να πείτε και στη Λυδία, την ώρα που η γριούλα κάνει μετάνοια: Βλέποντας την εικόνα, αισθάνεται πως συναντά έναν ζωντανό άνθρωπο και το σώμα

της φανερώνει αυτό που αισθάνεται για κείνον.

...Μα κύριε, δεν είναι υποτιμητικό να προσκυνούμε έναν άνθρωπο;

Εδώ όμως δεν προσκυνούμε άνθρωπο. Προσκυνούμε τον ίδιο τον Θεό και τους αγίους Του, που η πρώτη αρετή που είχαν ήταν η ταπείνωση. Δεν προσκυνούμε, ούτε αφέντη, ούτε τύραννο. Προσκυνούμε Κάποιον, που για χάρη μας, ταπεινώθηκε όσο κανείς. Αυτόν μιμούμαστε. Για θυμηθείτε πόσο ταπεινή στάση έχει ο Χριστός στις εικόνες! (Θα ήταν χρήσιμο στο σημείο αυτό να οδηγήσουμε τα παιδιά στην εικόνα, που είναι γνωστή ως «Η άκρα ταπείνωση», διαφορετικά στην εικόνα ή την τοιχογραφία, που δείχνει τον Χριστό μπροστά στον Πιλάτο).

Όσο για **τα άγια λείψανα**, νομίζω, πως πρέπει με κάθε τρόπο να εμπνεύσουμε στα παιδιά **τον πιο βαθύ σεβασμό**. Και βασικό μήνυμα πρέπει να είναι πως τιμούμε τα άγια λείψανα, όχι σαν κάτι μαγικό, αλλά σαν ένα καθρέφτη, πάνω στον οποίον έλαμψε η θεία χάρη. Τι είναι όμως εκείνο που «τράβηξε» την Θεία Χάρη;

Για σκεφτείτε λίγο παιδιά μου, τι είναι η αγάπη;

...το να αισθανόμαστε ωραία για έναν άνθρωπο

Και πώς φανερώνεται η αγάπη αυτή;

...Να είμαστε ευγενικοί απέναντί του, να τον βοηθάμε, όποτε χρειαστεί...

Άρα λοιπόν, την αγάπη μας φανερώνουν οι...

...πράξεις μας.

Ωραία! Τι είναι όμως η πράξη; Με τι την κάνουμε;

...Με το σώμα μας!

Για ακούστε λοιπόν κάτι από το Ευαγγέλιο: **«ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν· ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν»** (Α' Ιω, 4:8). Τι σημαίνει αυτό; Πως, όποιος δεν αγαπάει, δεν μπορεί να συναντήσει τον Θεό, διότι ο Θεός είναι αγάπη. Άρα λοιπό, κάθε φορά που η καρδιά σας πλημμυρίζει από αγάπη και το σώμα σας κάνει έργα α-

γάπης, είναι σα να αφήνετε το Θεό να σας συναντήσει. Κοιτάζτε λοιπόν τώρα αυτά τα άγια λείψανα. (Υποτίθεται πως έχουμε μπροστά μας άγια λείψανα). Τι είναι;

...Μέρη του σώματος ενός αγίου.

Γιατί τον λέμε άγιο;

...Πίστευε πολύ και προσπάθησε να ζήσει σύμφωνα με το θέλημα του Θεού.

Και τι θέλει ο Θεός από τους ανθρώπους;

...Να αγαπούν.

Αυτό λοιπόν το σώμα που βλέπετε ήταν ένα εργαλείο αγάπης. Και αφού, όσο αγαπάμε, τόσο ο Θεός ενώνεται με τον άνθρωπο, όπως είπαμε, άρα λοιπόν αυτό το σώμα φιλοξένησε την ίδια την χάρη του Θεού. Αυτή τιμούμε και αυτήν σεβόμαστε. Και είναι φορές, που ο Θεός επιβεβαιώνει αυτό το γεγονός, αφού επιτρέπει, άλλα σώματα να μην τα φθείρει ο χρόνος, άλλα να ευωδιάζουν και άλλα να εμπνέουν τόσο πίστη, ώστε να πραγματοποιούνται θαύματα. Σκεφτείτε μάλιστα, πως πολλοί άγιοι, από αγάπη στους ανθρώπους, θέλψαν να τους φανερώσουν τον αληθινό Θεό, όπως οι άγιοι μαθητές του Χριστού. Για την πράξη τους αυτή υπέφεραν, μαρτύρησαν. Κάποια από τα άγια αυτά λείψανα δέχτηκαν πολύ πόνο και άλλα, πολλές στερήσεις και κακουχίες. Γι' αυτό και αξίζουν τον απέραντο θαυμασμό και σεβασμό μας.

Αν θέλετε μάλιστα, συνεχίστε:

Αν σας έλεγα, πως τα άγια λείψανα είναι ανώτερα από μια εικόνα, θα συμφωνούσατε;

...

Τι κάνει η εικόνα;

...Μας θυμίζει ένα πρόσωπο.

Ενώ ένα άγιο λείψανο τι είναι;

...ένα μέρος του ίδιου του προσώπου.

Ακριβώς! Σα να έχουμε από ένα άνθρωπο μια φωτογραφία και από έναν άλλον το ίδιο του το σώμα. Ποιον θα αισθανόμασταν πιο κοντά μας;

...Τον δεύτερο.

ΤΑ ΑΓΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΤΗΝ ΠΙΟ ΖΩΝΤΑΝΗ ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ, ΠΩΣ ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΗΤΑΝ ΑΛΗΘΙΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΟΧΙ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΙ ΗΡΩΕΣ ΜΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Πλούσιο σε περιεχόμενο το σημερινό μάθημα. Ευκαιρία για αναφορά σε βαθύτατες αλήθειες. Μπορείς να επιστρατεύσεις πλήθος προσωπικών ερεθισμάτων, αλλά και να ακολουθήσεις τα παιδιά στον δικό τους προβληματισμό.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Εάν υπάρχει η δυνατότητα, προβάλλουμε τέμπλα από μεγάλες εκκλησίες της πατρίδας μας. Ορισμένες αποτελούν αριστουργήματα, όπως το τέμπλο στη Μητρόπολη του Γαλαξιδιού ή σε μονές του Αγίου Όρους.
- Παροτρύνουμε τα παιδιά να μας πουν τις εντυπώσεις τους από τυχόν επίσκεψή τους σε τόπο, όπου φυλάσσεται σκηνώμα αγίου. Ή ακόμη να μας διηγηθεί μια σχετική πληροφορία ή ιστορία.
- Οι ιστορίες του Γεροντικού προσφέρουν υπέροχες αφορμές για συζήτηση, όχι μόνον για το σημερινό μάθημα, αλλά και σε κάθε ευκαιρία. Υπάρχουν πολλές εκδόσεις, που κατατάσσουν ιστορίες θεματικά. Σε κάθε περίπτωση πάντως, πρέπει να έχουμε προεπιλέξει το υλικό, αλλά και το σημείο της συζήτησης, στο οποίο θα το εισάγουμε.

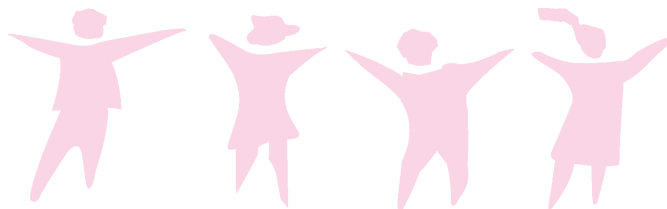
9ο Μάθημα

Βασικός σκοπός

Κεντρικές ιδέες

Να γνωρίζουν τα παιδιά, πως η διάθεση και οι δυνατότητες του κάθε ανθρώπου, μπορούν να γίνουν μέσα στην Εκκλησία μια αντίστοιχη προσφορά αγάπης, ένα διακόνημα.

- Η προσφορά του κάθε μέλους της εκκλησίας, κληρικού και λαϊκού, ονομάζεται «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» και το έργο που αναλαμβάνει ο καθένας, «ΔΙΑΚΟΝΗΜΑ»
- Το λαϊκό στοιχείο μπορεί και πρέπει να παίζει τον σημαντικό του ρόλο στη ζωή της εκκλησίας. Την προσφορά του την έχει μεγάλη ανάγκη η εκκλησία μας

Εποπτικά μέσα

- Όλος ο χώρος του ναού.
- Εάν δεν είναι εύκολη η πρόσβαση στον ναό, επιστρατεύουμε τα υλικά αναπαράστασης, όπως μας τα περιγράφει το σημερινό μάθημα, δηλ. τουβλάκια και κουκλάκια.
- Η παρουσία ενός ψάλτη.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

*Το σημερινό μάθημα συνεχίζει την προσπάθεια του βιβλίου, που επιδιώκει να μεταβάλλει τον ναό σε έναν χώρο οικείο για τα παιδιά. Πριν το προσεγγίσουμε αναλυτικότερα, ας σταθούμε για λίγο στην αντίδραση της Λι και ας αναρωτηθούμε, μήπως, άθελά μας, προκαλούμε κάποτε-κάποτε κι εμείς το ίδιο αποτέλεσμα στην ψυχή κάποιων παιδιών. Πάνω στον ενθουσιασμό μας, όλα να τα εξηγήσουμε και σε όλα να αναφερθούμε, λησμονούμε, πως **απέναντί μας υπάρχουν παιδιά με μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, ως προς την θρησκευτική διαπαιδαγώγηση, παιδιά επηρεασμένα από ένα εκπαιδευτικό σύστημα που έχει εξοβελίσει κάθε έννοια πνευματικότητας και κάθε διαδικασία συμβολισμού, παιδιά με συγκεκριμένες αντοχές και περιορισμένη διάθεση για περισσότερη νοητική γνώση.** Στο μάθημά μας, η Λί απογοητεύεται και αποσύρεται. Η αντίδρασή της είναι φυσιολογική και συνηθισμένη. Γι' αυτό και πρέπει να βρισκόμαστε σε ετοιμότητα για γρήγορη εναλλακτική διαδρομή.*

*Στο σημερινό μας μάθημα, τα παιδιά αντιδρούν ενστικτωδώς, αλλά πολύ αποτελεσματικά. Το παιχνίδι παρακάμπτει την υποχρεωτική γνώση και ενεργοποιεί την δημιουργική φαντασία, ενώ παράλληλα συνδέει την ομάδα των παιδιών σε μια δραστηριότητα, που τους δίνει τον έλεγχο, μετατρέποντάς τα, από απλούς παρατηρητές σε σκηνοθέτες και ηθο-ποιους. **Ένα απόθεμα παράλληλων εναλλακτικών δραστηριοτήτων μπορεί να αποτελέσει για κάθε παιδαγωγό ένα πολύτιμο υλικό, με γενική εφαρμογή, ανεξαρτήτως θεμάτων και ενοτήτων.** Ας ελπίσουμε, πως και τα τόσα μέσα που έχουμε πλέον στη διάθεσή μας (ηλεκτρονικά και παιδαγωγικά) να χρησιμοποιηθούν από τις νεότερες γενιές ως εργαλεία δημιουργίας πρωτότυπου κατηχητικού υλικού. Ανεξάρτητα όμως*

απ' αυτό, οι βασικές έννοιες πρέπει διαρκώς να βρίσκονται υπ' όψιν, προκειμένου οι νέες πληροφορίες να εντάσσονται εύκολα σ' ένα γενικότερο εκκλησιαστικό πλαίσιο.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Η αποσπασματικότητα των σημερινών πληροφοριών (στασίδια, ψάλτες, επίτροποι, νεωκόροι), μπορεί και πρέπει να συνοδευτεί από μια σύνδεση με κάποιες γενικότερες έννοιες των προηγούμενων μαθημάτων. Θα πρότεινα όμως, αφού κατ' αρχήν διαβάσουμε το σημερινό μάθημα, **να αναζητήσουμε τη ...Λυδία ανάμεσα στα παιδιά μας.**

Παιδιά μου, πριν ξεκινήσουμε σήμερα να μιλήσουμε για καινούργια πράγματα, ήθελα να σας ρωτήσω: Τι νομίζετε πως συνέβη στη Λυδία και αντέδρασε έτσι;

...Αισθάνθηκε άσκημα, γιατί δεν τα θυμότανε όλα... τα μέρδευε... νόμιζε πως θα την κοροϊδέψουν.

Γιατί όμως να αισθανθεί έτσι;

...Γιατί πολύ συχνά, αυτό γίνεται και στο σχολείο.

Όλοι το νιώθουν αυτό κάποια στιγμή στο σχολείο. Είναι όμως λίγο ενοχλητικό, έ;

...Μάλιστα!

Μήπως όμως η Λυδία δεν κατάλαβε κάτι σωστά; Μήπως άκουσε για το κατηχητικό σχολείο και τα μέρδευσε;

...

Τι είπαμε στην αρχή; Θυμάστε; Η Εκκλησία του Χριστού είναι μια δεύτερη...

...οικογένεια.

Πολύ σωστά! Στην οικογένειά μας, αισθανόμαστε άσκημα όταν κάτι δεν καταλάβαμε;

...όχι!

Τι κάνουμε;

...ρωτάμε συνέχεια, μέχρι να καταλάβουμε.

Η Λυδία λοιπόν λίγο τα μπέρδεψε. Μήπως όμως και τα παιδιά φταίνε λιγάκι; Τι θα μπορούσαν να κάνουν;

...να της δώσουν περισσότερο θάρρος. Να κάνουν υπομονή στις ερωτήσεις της.

Πολύ ωραία! Για να ρωτήσω τώρα, μήπως κάποιος ή κάποια από σας αισθάνθηκε καμιά φορά λιγάκι σαν ...Λι;

...

Μήπως έμειναν απορίες που δεν έχουν απαντηθεί, μήπως κάποιος ένωσε άσκημα, που δεν κατάλαβε κάτι, που οι άλλοι κατάλαβαν;

Αν υπάρξει θετική απάντηση, ας επικεντρωθούμε εκεί, χωρίς την αγωνία, πως θα μείνει πίσω η ...ύλη. Και μάλιστα, ας ζητήσουμε από παιδιά να απαντήσουν. Ούτως ή άλλως, ο διάλογος αυτός μπορεί να μας δώσει μια γενική έννοια, **ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**, προκειμένου να συνδέσουμε τα επόμενα:

Αφού λοιπόν παιδιά, η Εκκλησία αποτελεί μια δεύτερη οικογένεια, όλοι συνεργάζονται, για να προφέρουν στους υπολοίπους ό,τι καλύτερο μπορούν. Βλέπετε, κάθε σπιτικό έχει πολλές ανάγκες. Για πέστε μου μερικές, για να βρούμε τις ανάλογες ανάγκες και μέσα στο δεύτερο σπίτι μας, τον ναό! (Εδώ θα πρότεινα να εντάξουμε στο λεξιλόγιο των παιδιών τη λέξη «διακονία». Εκφράζει με τον καλύτερο τρόπο την αφανή και ανιδιοτελή προσφορά μέσα στην Εκκλησία. Και μάλιστα ας ολοκληρώσουμε αυτή την αναφορά με το

«ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντί πολλῶν». (Ματθ. 20:28)

...Κάποιος πρέπει να ψωνίσει για να έχουμε φαγητό.

Πολύ ωραία! Τρώμε στην εκκλησία;

...(γέλια) όχι!

Κι όμως! Σε κάθε Λειτουργία, τι κάνουμε στη Θεία Κοινωνία;
...Τρώμε σώμα και αίμα Χριστού.

Για να γίνει όμως αυτό το μυστήριο, ο ιερέας πρέπει να έχει...
...ψωμί και κρασί.

Όταν λοιπόν τα φέρουμε στην Εκκλησία, σε κάποιον τα παραδίδουμε. Αυτή η κυρία ή ο κύριος που τα παραλαμβάνουν, ονομάζονται νεωκόροι. Κρατούν λοιπόν την τάξη στον ναό. Έχετε δει νεωκόρους να κάνουν κάτι άλλο;

...σβήσιμο κεριών, άναμμα καντηλιών, φροντίδα για να γίνει ένας γάμος ή μια βάπτισμα... (Γενικά αφήνουμε τα παιδιά να παρατηρήσουν και να θυμηθούν)

...εμείς κύριε στην ενορία μας έχουμε και αληθινό φαγητό. Το δίνουμε σε φτωχούς.

Πολύ σωστά. Αλλά για να αγοραστούν τα τρόφιμα χρειάζονται χρήματα. Ποιοι τα μαζεύουν;
...(Επίτροποι)

Το ίδιο και για τα **παπαδάκια**. Εύκολα θα θυμηθούν τα παιδιά τα παιδάκια, που προπορεύονται, όταν περνάει το Ευαγγέλιο ή τα τίμια δώρα. Στο σημείο αυτό, ας τονίσουμε, πως τα παιδιά που γίνονται παπαδάκια **αναλαμβάνουν πολύ σοβαρά καθήκοντα**. Πρέπει να τα εκπληρώνουν με μεγάλη προσοχή και ευσέβεια. Εγώ απλώς να υπενθυμίσω, πως **ευσεβέστατοι γέροντες, μέχρι και σήμερα, συνιστούν, η ανάληψη τέτοιων καθηκόντων να γίνεται με μεγάλη προσοχή και επιφυλακτικότητα**.

Άφησα τελευταίους τους **ψάλτες**, διότι θεωρώ, πως πρέπει με μεγάλη εκτίμηση να μιλήσουμε στα παιδιά, και γι' αυτούς, αλλά και για την ψαλτική τέχνη γενικότερα. Ίδου πάλι η ανάγκη για ένα γενικότερο πλαίσιο:

Θυμάστε παιδιά μου, όταν μιλήσαμε για τις άγιες εικόνες, είπαμε πως ο αγιογράφος, μέσα από την όρασή μας, ενισχύει την πίστη μας. Το ίδιο έργο λοιπόν κάνει και ο ψάλτης μέσω της ακοής μας. Ξέρετε βέβαια πόσο αρέσει η μουσική στους ανθρώ-

πους. Από την αρχή της ιστορίας, ο άνθρωπος έφτιαχνε μουσική. Μπορείτε να σκεφτείτε γιατί;

...Για να διασκεδάσει με το τραγούδι...για να χορεύει...

Και πολλά άλλα. Εγώ θα σας συμπληρώσω μοναχά άλλα δύο. Να το πρώτο: Έχετε παρατηρήσει πόσο εύκολα αλλάζει η μουσική τη διάθεσή μας;

...Μάλιστα!

Έτσι λοιπόν και μέσα στην εκκλησία, χρειαζόμαστε την κατάλληλη μουσική, για να προετοιμαστούμε καλύτερα, ώστε να συμμετάσχουμε σε ό,τι γίνεται μέσα στο ναό με την ανάλογη ψυχική κατάσταση. Η βυζαντινή μουσική, όπως λέγεται δεν είναι τυχαία. Την δημιούργησε η παράδοσή μας και την προσάρμοσε απόλυτα στη διδασκαλία της Εκκλησίας μας. Σας έχω όμως και κάτι δεύτερο: Τι είναι ευκολότερο να μάθετε: ένα κείμενο ή ένα τραγούδι;

...ένα τραγούδι.

Βλέπετε λοιπόν και μια ακόμη χρησιμότητα της μουσικής; Βοηθάει το μυαλό να θυμάται και να καταλαβαίνει καλύτερα ένα κείμενο. Βλέπετε λοιπόν τη μεγάλη χρησιμότητα της Βυζαντινής μουσικής; Είναι έτσι φτιαγμένη, ώστε τα λόγια να ακούγονται καθαρά, και να μας βοηθάνε να καταλαβαίνουμε τις υπέροχες αλήθειες της πίστης μας, αλλά και να θυμόμαστε ευκολότερα, μικρά κείμενα και προσευχές. Εσείς γνωρίζετε κάποιον βυζαντινό ύμνο;

...(ενθαρρύνουμε τα παιδιά να ψάλλουν. Προς Θεού, δεν διακόπτουμε, δεν σχολιάζουμε αρνητικά, διευκολύνουμε, αν χρειαστεί, πολύ διακριτικά).

Για πέστε μου τώρα, ποιοι μπορούν να ψάλλουν;

...οι ψάλτες.

Μόνον;

...

Πρέπει να ξέρετε, πως στα πρώτα χρόνια της ιστορίας της Εκκλησίας μας, έψελναν όλοι και κάποιος με τα χέρια του

κατπύθνε τη φωνή τους. Κάτι σαν τον μαέστρο. Αργότερα, που η μουσική έγινε πιο δύσκολη, ανέλαβαν οι ψάλτες. Αυτό σας το λέω, για να μην διστάσετε, κάθε φορά που γνωρίζετε ένα ύμνο, να ψέλνετε κι εσείς σιγανά από τη θέση σας. Και μακάρι να αγαπήσετε αυτή τη μουσική, να πηγαίνετε στο στασίδι του ψάλτη και να την μάθετε τέλεια.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΚΛΗΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΥ, ΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΠΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ, «ΔΙΑΚΟΝΗΜΑ».

Στο τέλος, μπορούμε να κάνουμε μια ανακεφαλαίωση, αλλά και να θίξουμε **ένα σημαντικό θέμα** για τη ζωή της Εκκλησίας:

Θέλετε παιδιά να θυμηθούμε τα διακονήματα που γνωρίσαμε σήμερα;

...νεωκόρος, επίτροπος ψάλτης.

Πολύ σωστά! Τι λέτε, είναι σημαντικά τα καθήκοντα που αναλαμβάνουν;

...μάλιστα!

Θέλω τώρα να σας κάνω μια ερώτηση: Ποιος μπορεί να βρει, τι κοινό έχουν αυτοί οι τρεις.

...(αν τα παιδιά δεν το βρουν, τα ωθούμε να διαπιστώσουν, πως όλοι είναι λαϊκοί)

Βλέπετε λοιπόν παιδιά, πως στην εκκλησία μας δεν είναι μόνον οι κληρικοί τα; σημαντικά πρόσωπα. Υπάρχουν και οι απλοί πιστοί, οι λαϊκοί, όπως λέγονται, που προσφέρουν πολύ σημαντικές υπηρεσίες.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε τη σημασία της προσφοράς των λαϊκών. Η Εκκλησία μας έχει μεγάλη ανάγκη από αυτή την προσφορά. Και θα έλεγα να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να βάζουν στα υπ' όψιν το ενδεχόμενο να αναλάβουν τέτοιους ρόλους στο μέλλον.

ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΜΠΟΡΕΙ ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΙΖΕΙ ΤΟΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΡΟΛΟ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΧΕΙ ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΓΚΗ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΑΣ

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Υπάρχει περίπτωση, κάποιο παιδί να θίξει το θέμα της **ακατανόητης γλώσσας των ύμνων και γενικά των κειμένων της Εκκλησίας**. Στην περίπτωση αυτή, νομίζω, πως πρέπει να αφιερώσουμε λίγο χρόνο, για να πείσουμε τα παιδιά, πως, κατ' αρχήν, **η Ελληνική γλώσσα αποτελεί ένα πλούσιο θησαυρό, που αυτή τη στιγμή, μόνον η Εκκλησία διατηρεί ζωντανό**. Δεν πρέπει όμως να μείνουμε εκεί. Πρέπει να αποδείξουμε στα παιδιά, πως η **γλώσσα αυτή είναι πολύ πιο εύκολη απ' όσο νομίζουμε**. Και αυτό, διότι η σχέση με τη δική μας σημερινή γλώσσα είναι πολύ στενή. Καλό θα ήταν να έχουμε επιλέξει έναν εύκολο ύμνο και να αφήσουμε τα παιδιά να τον μεταφράσουν. Ας τα διαβεβαιώσουμε επίσης, πως σύντομα στο σχολείο, με το μάθημα των αρχαίων ελληνικών, θα βοηθηθούν ακόμη περισσότερο. Στο σημείο αυτό είναι ευκαιρία να τα παροτρύνουμε να χρησιμοποιούν την Ιερά Σύνοψη, όποτε παρακολουθούν μια ακολουθία.
- Ό,τι είπαμε για την αγιογραφία, ισχύει και για την Βυζαντινή Μουσική: **Μια σωστή παρουσίαση μπορεί να ωθήσει ένα παιδί να ασχοληθεί τώρα ή στο μέλλον μ' αυτήν**. Το καλύτερο θα ήταν, ένα καλός ψαλτής να παραστεί στο μάθημα, να μιλήσει, αλλά και να ψάλλει στα παιδιά, ακόμη και να τους διδάξει έναν ύμνο. Τέλος, ας τους αναφέρουμε, **πόσο στενά συνδέεται η ΒΜ με την αρχαία Ελληνική μουσική, αλλά και πόσο συνέβαλε στη διαμόρφωση της παραδοσιακής και της σύγχρονης Ελληνικής μουσικής**. Γενικά εξαρτάται από τη γνώση, τη διάθεση και την αγάπη σου για τη μουσική αυτή. Αξίζει πάντως τον κόπο να επιχειρήσουμε να σπάσουμε το ...μονοπώλιο των σημερινών ακουσμάτων.

10ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρική
ιδέα**

Να θεωρούν τα παιδιά τον ιερό ναό ως κάτι ζωντανό, αλλά και ζωοφόρο.

- Ορθόδοξος ναός, ένα ζωοποιημένο σώμα από τη χάρη του Θεού, χώρος ζωής για όλο το σώμα της Εκκλησίας

Εποπτικά μέσα

- Τα σημεία του ναού, που αναφέρονται στο μάθημα.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Με το σημερινό μάθημα συμπληρώνεται η ...ξενάγηση στον κυρίως ναό. Πριν όμως προσεγγίσουμε τα επιμέρους θέματα του βιβλίου μας, θα ήθελα να σταθώ στο περιστατικό, που συμβαίνει στην αρχή, όπου ο πατέρας παρεμβαίνει, με σκοπό να διορθώσει και να υποδείξει. **Κόψαξε πόσο γρήγορα αντιλαμβάνεται την άκαιρη παρέμβασή του, αλλά και την ετοιμότητά του να το αναγνωρίσει και να αλλάξει πορεία, χωρίς να χάσει τίποτε από το κύρος του.**

Είναι πολλές οι φορές, που επεμβαίνουμε με τα καλύτερα κίνητρα, αλλά σε λάθος στιγμή και με λάθος τρόπο. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας δεν θα μας παραπονεθούν με τα λόγια, ο προσεκτικός παρατηρητής όμως θα διαβάσει στα πρόσωπά τους πότε γίνεται πειστικός ή κουραστικός, κυρίως όμως αναποτελεσματικός. Το πρώτο βήμα επανόρθωσης, είναι **η αναγνώριση της λανθασμένης μας επιλογής**. Αλλά και όταν αυτό συμβεί, συνήθως δημιουργείται στην ψυχή του ενήλικα ένας φόβος και μια ενοχή. Φόβος, για την μείωση της εκτίμησης εκ μέρους των παιδιών και ενοχή για την αποτυχία του. Κι όμως! Και τα δύο μπορούν εύκολα να ξεπεραστούν, αν θυμόμαστε πάντα δύο πράγματα:

Πρώτα, πως τίποτε δεν ενισχύει την εκτίμηση των παιδιών προς ένα ενήλικα, από την **αναγνώριση του λάθους** εκ μέρους του. Στο σημερινό περιστατικό, ο πατέρας του Θανάση θα μπορούσε να πει: «Βλέπω όμως παιδιά, πως τα πάτε μια χαρά και μόνοι σας. Συνεχίστε και είμαι εδώ, όταν με χρειαστείτε».

Δεύτερον, πως στο έργο μας, **ο κατ' ουσίαν μόνος και αλάνθαστος παιδαγωγός είναι ο Χριστός**. Συνεπώς, **όποιο λάθος κι αν προκύψει, η διαρκής αναφορά στην δική Του παρουσία, ωθεί πάντα τα πράγματα προς αγαθόν**. Αυτό δε σημαίνει, πως δεν πρέπει να εξαντλούμε όλες τις δυνατότητές μας. Ούτε πως η προετοιμασία μας δεν πρέπει να είναι όσο το δυνατόν καλύτερη. Όμως, **ό,τι κι αν πούμε, ό,τι κι αν κάνουμε,**

Εκείνος είναι που θα αποφασίσει πότε και πως θα μιλήσει στην κάθε παιδική ψυχή. Οι δικοί μας τρόποι είναι ανθρώπινοι τρόποι, με τον κίνδυνο του λάθους και της αποτυχίας διαρκώς παρόντα. Άλλωστε, την ώρα που διδάσκουμε, διδασκόμαστε συγχρόνως, όχι σε νέες γνώσεις, αλλά σε στάση και συμπεριφορά. Είναι φορές, που ο θαυμασμός των παιδιών μας κάνει να ξεχνιόμαστε ως προς τα όρια και τον ρόλο μας. Οπότε ένα λάθος αποτελεί την δική μας, πνευματική κατήχηση.

Σήμερα πάντως, ο πατέρας του Θανάση διαλέγει έναν σίγουρο δρόμο: τον δρόμο του χιούμορ. Είναι έτοιμος να αστείευτεί και να φέρει τον εαυτό του σε άλλο ρόλο, εκείνον του μαθητή. Από το σημείο αυτό και πέρα, όλα είναι πάλι υπό έλεγχο.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Καθώς διαβάζω το σημερινό μάθημα, μου έρχεται στον νου η μια από τις πρώτες δικές μου ξεναγήσεις σε παλιά βυζαντινή εκκλησία της Θεσσαλονίκης. Ήταν ρυθμού σταυροειδούς βασιλικής και ο ηλικιωμένος και ευσεβέστατος εφημέριος μας μιλούσε. Από τα πρώτα που μας είπε, ήταν **να φανταστούμε τον ναό σαν ένα ανθρώπινο σώμα**, που κοιτάει ολόρθο προς την Ανατολή, με πίστη και ελπίδα. Ίσως και λόγω της ηλικίας μου -ήμουν δεν ήμουν πέμπτη Δημοτικού- η εικόνα αυτή, τόσο πολύ με εντυπωσίασε, ώστε σε κάθε εκκλησία που επισκέπτομαι για πρώτη φορά, αναζητώ αυτή την εικόνα και πάντα έχω την εντύπωση πως βρίσκομαι μέσα σε ένα ζωντανό σώμα. Ίδού και η προσέγγισή του:

Μπαίνουμε από την δυτική πλευρά του ναού. Η πορεία μας προς τα μπροστά εικονίζει την πορεία μας από τα γήινα (τα πόδια που ακουμπούν τη γη) προς τα επουράνια (προς το ιερό, την νοστή κεφαλή του σώματος).

- **Το ιερό**, ο προορισμός της διαδρομής μας μέσα στον ναό, ως τόπος, όπου συντελείται το πιο σημαντικό μυστήριο της πίστης μας, η θεία Ευχαριστία, μας θυμίζει **τον νου**. Όχι απλώς το μυαλό μας, αλλά το κέντρο εκείνο της ύπαρξης μας, όπου μας αποκαλύπτεται το πνεύμα του Θεού. Στο σημείο αυτό, μπορούμε να πούμε στα παιδιά, πως **η σχέση μας με τον Θεό φωτίζει τον νου μας και τότε εκείνο είναι σε θέση να καταλάβει πράγματα, που μόνον η χάρις Του μπορεί να μας εξηγήσει.**

- Ο επισκοπικός θρόνος στα αριστερά, αντιπροσωπεύει την καρδιά.

Είναι το μέρος του σώματος, όπου σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας, εγκαθίσταται η χάρις του Θεού με το βάπτισμά μας. Από τη στιγμή που ο άνθρωπος καταστήσει βασιλέα της καρδιάς του τον Χριστό, όλη η ύπαρξή του μεταμορφώνεται. Όσο για τη παρουσία **του επισκόπου**, με πολύ απλά λόγια, πρέπει να εξηγήσουμε στα παιδιά, πως **αποτελεί την συνέχεια της ζωντανής παρουσίας του Χριστού και των μαθητών του στην Εκκλησία**. Αλλά και όταν ο θρόνος είναι άδειος, τους θυμίζουμε πως ο θρόνος αυτός -και ο θρόνος στην καρδιά μας- πρέπει να ανήκει μόνον σ' Αυτόν και το θέλημά Του.

- Κάθε σώμα για να αναπνεύσει χρειάζεται **τους πνεύμονες**. Αυτούς αντιπροσωπεύει στα δεξιά του ναού **ο άμβωνας**. Από εκεί ακούγεται το ευαγγέλιο. **Ο Λόγος του Θεού είναι η αναπνοή της Εκκλησίας**. Ας τονίζουμε στα παιδιά όσο το δυνατόν πιο συχνά, πως η μελέτη του Ευαγγελίου αποτελεί το οξυγόνο της πνευματικής ζωής. Και εμείς ας θυμόμαστε, πως οι αιρετικοί, κυρίως οι μάρτυρες του Ιεχωβά και οι προτεστάντες, κατέχουν άριστα την Βίβλο και εκμεταλλεύονται την ελλιπή γνώση της εκ μέρους των ορθοδόξων.

- **Ο σολέας** εκπροσωπεί **το πρόσωπο** του νοτιού σώματος. Εξέχει από το υπόλοιπο σώμα και σ' αυτό βρίσκονται τα όργανα των τεσσάρων από τις πέντε αισθήσεις μας. Όπως τα όργανα αυτά αντιλαμβάνονται τον κόσμο, έτσι και οι αισθήσεις του νοτιού αυτού σώματος του ναού ενεργοποιούνται από αυτά που συμβαίνουν στον σολέα:

Η ακοή της λειτουργικής ζωής αντιλαμβάνεται τον ήχο των εκφωνήσεων των ευχών στην ωραία Πύλη, καθώς και τον ήχο των ύμνων, που ακούγονται από τα δύο άκρα του σολέα, όπου βρίσκονται τα ψαλτήρια.

Η γεύση αντιλαμβάνεται το σώμα και το αίμα του Κυρίου, κατά τη διάρκεια της θείας κοινωνίας μπροστά στην Ωραία πύλη

Η όσφρηση του νοτιού αυτού σώματος αντιλαμβάνεται το θυμίαμα, με το οποίο θυμιατίζει ο ιερέας, τις περισσότερες φορές από τον σολέα.

Η όραση αντιλαμβάνεται όλα τα ορατά σύμβολα της λατρείας μας, καθώς εκεί πραγματοποιούνται και τα Μυστήρια της βαπτίσεως, του γάμου και της χειροτονίας.

- Το εντυπωσιακότερο όμως, ο ιερέας που προανέφερα, το άφησε για το τέλος. Παραλλήλισε τη ζωή του κάθε σώματος, τη **ροή του αίματός του** δηλαδή, με **την κίνηση των πιστών, οι οποίοι προσέρχονται κοπιώντας**

και πεφορτισμένοι προς την θεία κοινωνία και αποχωρούν αναγεννημένοι μετά απ' αυτήν. Και μάλιστα, ανέφερε σε παραλληλισμό, το αίμα των φλεβών, που καθαρίζεται από την καρδιά και επιστρέφει υγιές μέσω των αρτηριών.

Σου ανέφερα λεπτομερώς αυτήν την απεικόνιση, προκειμένου να ενισχύσεις, αν το επιθυμείς, την ενοποίηση των επιμέρους στοιχείων σε βασικές θεολογικές και λατρευτικές έννοιες. Είναι βέβαιον, πως όλους αυτούς τους παραλληλισμούς θα μπορούσες να τους εκμαιεύσεις από τα παιδιά, θέτοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις. Για παράδειγμα:

Θα σας πρότεινα παιδιά να παίξουμε ένα παιχνίδι, ένα παιχνίδι φαντασίας. Θέλω να φανταστείτε τον ναό σαν ένα μεγάλο ανθρώπινο σώμα. Πού θα τοποθετούσατε το κεφάλι και πού τα πόδια;

...

Τι θα λέγατε ότι είναι οι τοίχοι του ναού;
...το δέρμα.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν από την είσοδο, δηλαδή από τα πόδια. Έτσι όπως είναι χτισμένος ο ναός, προς τα πού μας έρχεται να κατευθυνθούμε;
...προς το ιερό, προς το κεφάλι.

Για πείτε μου σε ένα όρθιο σώμα, τι βρίσκεται πιο κοντά στον ουρανό;
...το κεφάλι.

Βλέπετε λοιπόν, πως ο ναός μάς καλεί να κατευθυνθούμε από τη γη, εκεί που πατάνε τα πόδια προς τον ουρανό!

Και στη συνέχεια:

Είμαι βέβαιος πως ξέρετε ποιο είναι το σημαντικότερο όργανο του σώματός μας.
...η καρδιά

Πού βρίσκεται;

...εδώ, στ' αριστερά μας.

Για πηγαίνετε με τώρα στην καρδιά του ναού.

Με αυτόν τον τρόπο, μόνα τους τα παιδιά θα μπορέσουν να περιηγηθούν τον ναό. Τα μεγαλύτερα παιδιά γνωρίζουν αρκετά για τα όργανα του σώματος. Αλλά και τα μικρότερα εύκολα θα κατανοήσουν. Θυμάμαι, σε ένα αντίστοιχο μάθημα, ένα παιδί τρίτης Δημοτικού παρομοίασε το τέμπλο με το μέτωπο, ενώ ένα άλλο αναγνώρισε εύκολα τα τεντωμένα χέρια σαν του Εσταυρωμένου στις πλαϊνές κόγχες. Επρόκειτο βέβαια για κλαστική σταυροειδή βασιλική.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Είναι πολύ εύκολο να ζωγραφιστεί μια πρόχειρη κάτοψη του ναού και να μοιραστεί στα παιδιά φωτοτυπημένη. Καθώς περιφέρονται στον ναό, μπορούν με ένα μολυβάκι να σημειώνουν τα μέρη του και τα διάφορα αντικείμενα.
- Εάν κάποιο παιδί θέσει το θέμα της διαφορετικής θέσης ανδρών και γυναικών -πράγμα που δεν ισχύει σε όλες τις εκκλησίες, ας το παρουσιάσουμε ως θέμα παραδοσιακής τάξης. Δεν είναι εύκολο να το τεκμηριώσουμε διαφορετικά, σε εποχές μάλιστα, όπου σε όλους τους χώρους, -σχολικούς κλπ-, ο διαχωρισμός αυτός δεν περιλαμβάνεται στις προσλαμβάνουσες παραστάσεις των παιδιών. Σου καταθέτω και την προσωπική εμπειρία: Πριν από αρκετά χρόνια βρέθηκα να εκκλησιάζομαι τυχαία με καθηγητή της Θεολογικής Σχολής, συνοδευόμενο από τη σύζυγό του, η οποία στεκόταν δίπλα του. Ο επίτροπος, εν ώρα θείας λειτουργίας, του υπέδειξε ευγενικά πως η κυρία έπρεπε να κατευθυνθεί προς την άλλη μεριά του ναού. Εκείνος, ευγενέστατα, αλλά και με τρόπο, που δεν επιδεχόταν αντίρρηση, του απάντησε βιβλικά (ήταν και παλαιοδιαθηκολόγος): «*Οὗς ὁ Θεός συνέξευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω*».

11ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να θεωρούν το Ιερό, ως τόπο, όπου συντελείται κάτι πάρα πολύ σημαντικό.

- Ιερός είναι κάθε χώρος, όπου ο άνθρωπος επιδιώκει να επικοινωνήσει με κάτι, έξω από τα όρια του αισθητού κόσμου. Όμως
- Ιερός στην πίστη μας είναι ο τόπος, όπου πραγματοποιείται η συνάντηση του ανθρώπου με τον αληθινό Θεό
- Το Ιερό στον Ορθόδοξο ναό συμβολίζει και το τέλος του πνευματικού αγώνα, που μας κάνει άξιους να προσεγγίσουμε το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας
- Μέσα στο Ιερό, κάθε Κυριακή, ο Θεός ξαναγίνεται άνθρωπος και προσφέρει τον εαυτό Του, προκειμένου να ξαναφέρει κοντά Του τα πιο αγαπημένα (δυστυχώς και τα πιο αχάριστα) πλάσματά Του, τους ανθρώπους

Εποπτικά μέσα

- **Το Ιερό.** Τα παιδιά μπορούν να το παρατηρήσουν από την Ωραία Πύλη. Πιθανόν να έχεις με τα παιδιά σου τη δυνατότητα, το σημερινό μάθημα να πραγματοποιηθεί σε ναό με χαμηλό τέμπλο, οπότε η οπτική επαφή θα διευκολύνει πολύ, τόσο το σημερινό, όσο και το επόμενο μάθημα.
- **Ένα σκαρίφημα του Ιερού σε φωτοτυπία,** όπου τα παιδιά, όπως και στο βιβλίο τους, θα μπορέσουν να απεικονίσουν με τα μολύβια τους τα μέρη και τα αντικείμενα.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Τα επόμενα δύο μας μαθήματα έχουν να κάνουν με **το Ιερό**. Εγώ όμως θα ξεκινήσω από κάτι γενικότερο, φαινομενικά δευτερεύον, κατ' ουσίαν όμως σημαντικό: **Τα παιδιά μας πρέπει να ενσωματώσουν στη ζωή τους και στην εικόνα που έχουν για τον κόσμο, την έννοια του «ιερού».** Με άλλα λόγια, **πρέπει να εντυπωθεί στη συνείδησή τους η ύπαρξη ενός ευρύτερου κόσμου, ο οποίος υπερβαίνει τον κόσμο των αισθήσεων, αλλά και η αναγνώριση συγκεκριμένων χρονικών στιγμών και συγκεκριμένων τόπων, όπου ένας διάυλος επικοινωνίας ανοίγεται μεταξύ αυτών των δύο κόσμων.** Θα πρότεινα λοιπόν, πριν την αναφορά μας στον ιερότερο τόπο της πίστης μας, το Άγιο Βήμα, να ξεκινούσαμε με μια αναφορά σε αντίστοιχους ιερούς τόπους άλλων θρησκειών και άλλων εποχών. Δεν το προτείνω αυτό, με σκοπό να υποστηρίξουμε πως η πίστη μας είναι μια από τις πολλές, αλλά αντίθετα, για **να αποδείξουμε, πως τα ανθρώπινα ερωτήματα, που ο Χριστιανισμός θέλησε να απαντήσει, είναι πανάρχαια.** Και δεν αποτελεί υπεραπλούστευση, αν σ' αυτό ακριβώς το σημείο, πούμε στα παιδιά, πως **ένα από τα πιο κοινά χαρακτηριστικά όλων των άλλων θρησκειών, είναι ο φόβος του ανθρώπου, απέναντι στον ένα ή τον άλλο Θεό.** Άλλωστε, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, το σημερινό μας μάθημα κάνει ορισμένες συγκρίσεις.

Υπάρχει όμως και κάτι άλλο: Ανεξάρτητα από τις διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις μας με άλλους ανθρώπους και άλλους λαούς, **τα παιδιά πρέπει να μάθουν να σέβονται τον κάθε ιερό χώρο, είτε αυτός εί-**

ναί ένας αρχαίος ναός, είτε ναός ενός άλλου χριστιανικού δόγματος, είτε ιερός χώρος μιας άλλης θρησκείας. Η ανάγκη του ανθρώπου να συναντήσει τον Θεό μπορεί να αποτελέσει παράγοντα αρμονικής συνύπαρξης των ανθρώπων, αλληλοεκτίμησης και αλληλοσεβασμού, αλλά, όπως έλεγε και στα μαθήματα θρησκευολογίας ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος, και την πρώτη ύλη της Ορθόδοξης Ιεραποστολής. Πέρα όμως από αυτό, είναι όμορφο να βλέπει κανείς νέα παιδιά να στέκονται με σεβασμό σε αρχαιολογικούς ή θρησκευτικούς χώρους, έχοντας συνείδηση πως ο τόπος που βρίσκονται είναι ιερός, γιατί η αρχέγονη ανάγκη συνάντησης του ανθρώπου με τον Θεό, που ο ίδιος ο Θεός εμφύτευσε στη κάθε ανθρώπινη ψυχή, σ' αυτόν τον συγκεκριμένο τόπο ζήτησε μία εκπλήρωση. Άρα:

ΙΕΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΕ ΧΩΡΟΣ, ΟΠΟΥ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ ΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΗΣΕΙ ΜΕ ΚΑΤΙ, ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΙΣΘΗΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. Όμως ΙΕΡΟ ΣΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ, ΟΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΤΑΙ Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΑΛΗΘΙΝΟ ΘΕΟ.

Αντιλαμβάνεσαι, πως δεν είναι μόνον η πίστη, που έχει παραμεριστεί στο Ελληνικό σχολείο. Το ίδιο έχει συμβεί και σε πλήθος άλλων παραγόντων, όπως ο σεβασμός, που κάνουν την ανθρώπινη κοινωνία ποιοτικότερη.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Αφού έχουμε διαβάσει το κείμενο -μοιράζοντας και ρόλους αν επιθυμείτε- ας ξεπεράσουμε εξ αρχής τον σκόπελο περί της μη εισόδου των κοριτσιών. Είναι προτιμότερο, εμείς να το ανοίξουμε, ώστε και να διατηρήσουμε την πρωτοβουλία χειρισμού του. Άλλωστε, το ίδιο το μάθημα, λίγο πιο κάτω, μας «λύνει τα χέρια»: Ο πατέρας των παιδιών μας λέει, πως στο Ιερό μπαίνουν μόνον εκείνοι, που έχουν κάποια εργασία. Εάν κάποιο παιδάκι -κοριτσάκι συνήθως- επιμείνει, επικαλούμεθα την παράδοση της Εκκλησίας και την σοφία των Πατέρων που θέσπισαν κάποιες διατάξεις. Προς Θεού να μην εμπλακούμε σε μια αμήχανη απολογητική. Πρέπει να είμαστε ξεκάθαροι, πως δεν τίθεται θέμα υποτίμησης

της γυναίκας και απόδειξη αυτού αποτελεί η θέση που κατέχει η Πα-
ναγία στην πίστη και την παράδοσή μας.

Νάμαστε λοιπόν εμπρός στο Ιερό ή Άγιο Βήμα. Βλέποντας μέσα από
την Ωραία Πύλη, το μάτι των παιδιών πέφτει αμέσως πάνω στην Αγία
Τράπεζα. Βλέποντάς την, και με δεδομένη την ανάγνωση του μαθήματος
που προηγήθηκε, μπορούμε να δώσουμε τον λόγο στα παιδιά:

**Λοιπόν παιδιά μου, ποια είναι η πρώτη σας εντύπωση από αυ-
τό που βλέπετε;**

...Η Αγία Τράπεζα είναι πολύ μεγάλη!

Κάτι άλλο;

...Είναι και αρκετά ψηλότερη από ένα κανονικό τραπέζι.

Τι τοποθετούμε ψηλά;

...Κάτι σημαντικό, κάτι που θέλουμε να φαίνεται από παντού.

**Ακριβώς! Η Αγία Τράπεζα είναι το σημαντικότερο σημείο, όχι
μόνον του Ιερού, αλλά και όλου του ναού. Βλέπετε πως φαίνεται
από παντού;**

Στο σημείο αυτό, εάν έχει προηγηθεί η συζήτηση για το θέμα
της ιερότητας ενός χώρου ή ενός αντικειμένου, θα μπορούσες να
ρωτήσεις τα παιδιά:

Για πέστε μου, θα ονομάζατε την Αγία Τράπεζα και Ιερή Τράπεζα;

...Ναι!

Γιατί;

*...Διότι επάνω σ' αυτήν πραγματοποιείται κάτι που μας φέρνει
σε επικοινωνία με Κάποιον πέρα από αυτόν τον κόσμο.*

Αλλά και πάντα εδώ, μαζί μας. Μην το ξεχνάτε!

Το γεγονός, πως η Ωραία Πύλη παραμένει συνήθως κλειστή, α-
κόμη και σε στιγμές της θείας Λειτουργίας, αποτελεί ευκαιρία συ-
ζήτησης και για κάτι άλλο:

Πότε παιδιά μου κρύβουμε ένα πολύ σημαντικό γεγονός;

...Αν θέλουμε να το προστατεύσουμε.

Από τι;

...Από κάποιον που θα το υποτιμήσει... ή θα το παρεξηγήσει θα το κοροϊδέψει...

Πολύ σωστά! Καταλαβαίνετε λοιπόν παιδιά μου, πως μέσα στο Ιερό, και ιδιαίτερα πάνω στην Αγία Τράπεζα, πραγματοποιείται το πιο σημαντικό, το κορυφαίο γεγονός της πίστης μας. Ποιο είναι αυτό;

...Το ψωμί και το κρασί μετατρέπεται σε σώμα και αίμα Κυρίου. (Αν αυτή η απάντηση δεν είναι διαθέσιμη από τα παιδιά, την οδηγούμε εμείς).

Σαν το τέρμα μιας διαδρομής, σαν την κορυφή μιας ανάβασης. Για να το εκτιμήσει κανείς, για να ωφεληθεί από το γεγονός αυτό, πρέπει να έχει προετοιμαστεί. Η κλειστή Ωραία Πύλη μας θυμίζει πως, για να ανοίξει, χρειάζεται κάποιες προϋποθέσεις. Ποιες θα μου λέγατε;

...Πρώτα η πίστη... Η επιθυμία να ζήσουμε σύμφωνα με το θέλημα του Θεού... η αγάπη προς τους ανθρώπους...

Πολύ ωραία! Βλέπετε λοιπόν πως στην πίστη μας δεν είναι όλα έτοιμα. Χρειάζεται η δική μας προετοιμασία, η δική μας ανταπόκριση, αλλά και η δική μας υπομονή.

Για να προσεγγίσουμε και να συμμετάσχουμε στο μέγα μυστήριο της θείας Ευχαριστίας, απαιτείται **προσπάθεια**, που στην Εκκλησία μας την ονομάζουμε **«πνευματικό αγώνα»**. Μπορείς να αναφέρεις στα παιδιά, πως στο Ιερό τελειώνει μια διαδρομή μας που ξεκίνησε από την Δυτική είσοδο, σύμβολο και αυτή μιας πνευματικής διαδρομής.

ΤΟ ΙΕΡΟ ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΝΑΟ ΣΥΜΒΟΛΙΖΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ, ΠΟΥ ΜΑΣ ΚΑΝΕΙ ΑΞΙΟΥΣ ΝΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

Ένα επίσης πολύ σημαντικό θέμα, που θίγει το σημερινό μάθημα, είναι **το νόημα και η ουσία της θυσίας του Κυρίου**. Νομίζω, πως εξ αρχής πρέπει να τονίσουμε στα παιδιά, πως το πλήρες νόημα αυτής της θυσίας, είναι αδύνατον να το προσεγγίσει ανθρώπινος νους. Το θεωρώ μάλιστα ευκαιρία να τους αναφέρουμε, πως δεν εξηγούνται όλα τα πράγματα με τη λογική, ούτε και αποδεικνύονται με τις αισθήσεις μας. Αυτό όμως, που θέλησε ο Θεός να μας αποκαλύψει, δηλ. την άπειρη αγάπη και φιλανθρωπία Του, ίσως να έχουμε τη δυνατότητα να τους το παρουσιάσουμε με απλές ερωτήσεις, παίρνοντας μάλιστα υλικό από το σημερινό τους μάθημα:

Μπορεί κάποιος ή κάποια από σας να βρει μέσα στο σημερινό μας μάθημα, γιατί οι αρχαίοι λαοί έκαναν θυσίες;

...«Οι άνθρωποι θυσίαζαν στους θεούς για να κερδίσουν την εύνοιά τους, καλή τύχη, νίκη στον πόλεμο, πλούτη κ.ά.»

...«Στις αρχαίες θρησκείες που οι βώμοί ήταν γεμάτοι αίμα, γιατί πάνω τους έσφαζαν ταύρους, αρνιά ως και άλογα. Τα μαθαίνουμε αυτά στην Ιλιάδα. Με κάθε ήττα οι Έλληνες έκαναν θυσίες στους θεούς για να νικούν, αλλά και στις ταφές των μεγάλων πολεμιστών έσφαζαν ζώα».

Πολύ σωστά! Τι σας θυμίζει αυτή η στάση; Δεν είναι λίγο σαν μια ανταλλαγή, σαν να αγοράζουμε κάτι;

...Μάλιστα!

Για τους αρχαίους λαούς λοιπόν, ο Θεός έχει κάτι δικό του (βοήθεια, τύχη, δύναμη) και μας το δίνει με αντάλλαγμα. Θα ήθελα όμως να ξέρετε, πως οι αρχαίοι είχαν συνήθεια να προσφέρουν στους θεούς τους μέρος από τους καλύτερους καρπούς της σοδιάς τους, το καλύτερο ζωντανό τους, ακόμη και το πρωτότοκο παιδί τους (αυτό αν θέλετε το αναφέρετε. Είναι λίγο σκληρό, αποτελεί όμως βεβαιωμένη συνήθεια στους ιθαγενείς λαούς της Λατινικής Αμερικής). Τι νομίζετε πως δηλώνει αυτή η πράξη;

...ίσως επιβεβαίωση στον Θεό, πως τίποτε δεν θεωρούσαν πιο πολύτιμο από αυτόν.

Και τι θα λέγατε, πως αποτελεί την πιο δυνατή απόδειξη μιας τέτοιας στάσης;

...

Ποιο είναι το πιο πολύτιμο πράγμα που έχουμε;

...η ζωή μας.

Ακριβώς! Για τους αρχαίους λαούς, η θυσία της ζωής αποτελούσε την πιο μεγάλη απόδειξη του σεβασμού τους. Ελάτε τώρα να δούμε την θυσία του Χριστού. Τι είναι ο Χριστός;

...Θεός, που έγινε άνθρωπος.

Και για ποιον θυσιάζει τη ζωή Του;

...Για τη σωτηρία των ανθρώπων.

Για σκεφτείτε λοιπόν λίγο, η θυσία αυτή τι φανερώνει γι' αυτό που Θεός σκέφτεται και αισθάνεται για μας;

...φανερώνει το πόσο μας αγαπάει και το πόσο μας θεωρεί άξιους μιας τέτοιας θυσίας.

Βλέπετε λοιπόν, αν αυτό το θυμόμαστε διαρκώς, πόσο αισθανόμαστε την ανάγκη να ανταποδώσουμε έμπρακτα αυτή τη θυσία; Ο Θεός δε θέλει κοντά του ανθρώπους φοβισμένους. Θέλει ανθρώπους με ...

...ευγνωμοσύνη...

Σωστό! Άλλο;

...πιστούς στον λόγο Του.

Σωστό: άλλο;

...φιλότιμους.

Αυτό είναι το σωστότερο. Ποιος λέγεται φιλότιμος;

...αυτός που αναγνωρίζει το καλό που του κάνουν και αισθάνεται όχι μόνο ευγνωμοσύνη, αλλά και την ανάγκη να ανταποδώσει, ό,τι μπορεί.

Κάπως έτσι θα μπορούσε να εξελιχθεί ένας διάλογος με παιδιά αυτής της ηλικίας. Τα θέματα, βεβαίως, είναι σοβαρά. Ας μη ξεχνάμε όμως, πως πρέπει να ξαναγίνουμε σαν παιδιά. Άρα, η παιδική απλότητα είναι εκείνη, που πρέπει να μείνει, πίσω από κάθε περισπούδαστη θεολογική δια-

τύπωση ή περίπλοκη ανάλυση. Θυμάμαι έναν καθηγητή στη Θεολογική Σχολή -μακαριστό πλέον-, που τον κατηγορούσαν πως απλοποιεί θεμελιώδη θέματα της Απολογητικής, να απαντά: «Μόνον τα χωνεμένα μπορούν να λεχθούν απλά».

Σε ένα παιδάκι λοιπό, σαν τη Λυδία, ίσως ένα είναι εκείνο, που πρέπει να μείνει από το σημερινό μάθημα:

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΙΕΡΟ, ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ, Ο ΘΕΟΣ ΞΑΝΑΓΙΝΕΤΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ, ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΞΑΝΑΦΕΡΕΙ ΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΤΑ ΠΙΟ ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ (δυστυχώς και τα πιο αχάριστα) ΠΛΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ, ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Εύκολα μπορεί να **συνδυαστεί η ιερότητα του Ιερού με την ιερότητα της Θείας Κοινωνίας**. Μπορείς λοιπόν να πεις, πως, όπως το Ιερό είναι χώρος, όπου μπαίνουμε με σεβασμό και πνευματική προετοιμασία, έτσι και ακόμη περισσότερο ιερή είναι η Θεία Κοινωνία, που απαιτεί ανάλογη προετοιμασία.
- Το πόσο φρόντιζε πάντα η Εκκλησία να μην προσεγγίζουν τα Μυστήριά της απροετοίμαστοι οι άνθρωποι, αποδεικνύεται από το ότι, λίγο πριν το «Πιστεύω», ο ιερέας, επί αιώνες μέχρι σήμερα, λέγοντας «τας θύρας, τας θύρας εν σοφία πρόσχωμεν», καλεί τους κατηχουμένους, που ακόμη δεν έχουν βαπτιστεί, να αποχωρήσουν.
- Μπορούμε μάλιστα να θυμίσουμε στα παιδιά, τη φράση τού ύμνου, που ακούγεται συχνά τη ώρα της Θείας Κοινωνίας: «ου μη γαρ τοις εχθροίς σου το μυστήριον είπω...»

12ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να γνωρίσουν τα παιδιά τα αντικείμενα του Ιερού και να κατανοήσουν τον συμβολισμό τους.

- Η Αγία Τράπεζα μας θυμίζει πως η πίστη μας είναι ριζωμένη στην αγάπη και τη θυσία, πρώτα του Κυρίου μας και κατόπιν εκείνων που Τον αγάπησαν και Τον μιμήθηκαν
- Ο Σταυρός και το Ευαγγέλιο πάνω στην Αγία Τράπεζα είναι η απόδειξη, πως στην πίστη μας, λόγος και πράξη συμπληρώνουν το ένα το άλλο

Εποπτικά μέσα

- **Το Ιερό.** Τα παιδιά μπορούν να το παρατηρήσουν από την Ωραία Πύλη. Πιθανόν να έχεις με τα παιδιά σου τη δυνατότητα, το σημερινό μάθημα να πραγματοποιηθεί σε ναό με χαμηλό τέμπλο, οπότε η οπτική επαφή θα διευκολύνει πολύ, τόσο το σημερινό, όσο και το επόμενο μάθημα.
- **Ένα σκαρίφημα του Ιερού σε φωτοτυπία,** όπου τα παιδιά, όπως και στο βιβλίο τους, θα μπορέσουν να απεικονίσουν με τα μολύβια τους τα μέρη και τα αντικείμενα.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Συνεχίζουμε σήμερα τη γνωριμία μας με τον χώρο του Αγίου Βήματος και ορισμένα από τα αντικείμενα πάνω στην Αγία Τράπεζα.

*Είναι γεγονός, πως μεγαλύτερη δοκιμασία για το τι αληθινά γνωρίζουμε δεν υπάρχει, από το να επιχειρήσουμε να διδάξουμε. Ειδικά σε θέματα πίστης, η διαδικασία αυτή πολλές φορές δοκιμάζει και το τι αληθινά πιστεύουμε. Διότι, όσο και αν θελήσουμε να παραμείνουμε απλοί φορείς μιας γνώσης ή μιας δογματικής αλήθειας, **το ακροατήριό μας -κυρίως το παιδικό ακροατήριο- αντιλαμβάνεται εύκολα τη διάθεσή μας, την αμφισβήτησή μας, ακόμη και αθέατες πλευρές της ψυχής μας.***

Γι' αυτό, με κάθε εκτίμηση στο έργο σου, θα πρότεινα να μην επιχειρούμε να διδάξουμε θέματα πνευματικής φύσεως, αν προηγουμένως δεν έχουμε σχηματίσει πλήρη εικόνα και δεν έχουμε αφεθεί ολοκληρωτικά στα λυτρωτικά μηνύματά τους.

*Καθώς το σημερινό μάθημα στηρίζεται σε μια επανάληψη αρκετών στοιχείων από το προηγούμενο μάθημα, θα σου πρότεινα να πάρεις εσύ τον ρόλο της Λυδίας και να δώσεις τον ρόλο σου σε ένα παιδί, που θα δεχτεί να απαντά σε κάποιες απλές ερωτήσεις, **χωρίς βεβαίως, ούτε να πιεστεί και ούτε, πολύ περισσότερο, να αισθάνεται πως εξετάζεται.***

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Η προσέγγιση του σημερινού μαθήματος απαιτεί **άμεση οπτική επαφή** με τα αντικείμενα που αναφέρονται.

Θα είχα να σου κάνω μια πρόταση, η οποία θα μπορούσε να βοηθήσει και ορισμένα από τα επόμενα μαθήματα:

Σε πολλές ενορίες, ο ιερέας τελεί την θεία Λειτουργία στον σολεύα, με σκοπό, τα παιδιά να μπορούν να παρακολουθούν από κοντά όσα διαδραματίζονται κατά τη διάρκεια της θείας λειτουργίας, αλλά και την ιδιαίτερη χρήση του κάθε αντικειμένου. Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις, όπου ένας δεύτερος ιερέας επεξηγεί παράλληλα με χαμηλή φωνή τα όσα συμβαίνουν κάθε στιγμή. Σε βεβαιώ, από προσωπική εμπειρία, πως αξίζει τον κόπο να προσπαθήσεις, ώστε αυτή η διαδικασία να πραγματοποιηθεί και στη δική σου ενορία. Αποτελεί και καλή αρχή, **ώστε τα παιδιά να πειστούν πως δεν αποτελούν παρατηρητές ακατανόπτων τελετών, αλλά συνειδητούς συμμετέχοντες σε μια λυτρωτική πράξη**. Άλλωστε, αυτό είναι και το βαθύτερο νόημα της λέξεως «λειτουργία» (έργον λαού).

Για σήμερα, ας γίνουμε και λίγο πιο πρακτικοί:

- Δείχνουμε στα παιδιά **το κάλυμμα της Αγίας Τραπέζης** και του εξηγούμε, πως η κατασκευή του γίνεται με πολλή επιμέλεια, καθώς σκεπάζει το πιο ιερό αντικείμενο του ναού.
- Ανασπώνουμε ελαφρά το κάλυμμα, προκειμένου να δείξουμε στα παιδιά **την βάση της Αγίας Τραπέζης**. Τους αναφέρουμε, πως κάτω από αυτή έχει προηγηθεί η τοποθέτηση μικρών τεμαχίων αγίων λειψάνων. Τους αναφέρουμε, πως η ενέργεια αυτή μας θυμίζει την βάση, πάνω στην οποίαν στηρίζεται η πίστη μας: Την θυσία και την αγιότητα εκείνων που θυσίασαν στο όνομα του Χριστού τα πάντα, ακόμη και τη ζωή τους, θέλοντας να φανούν "φιλότιμοι", όπως αναφέραμε και στο περασμένο μάθημα. **Την ύπαρξη των αγίων λειψάνων την αναφέρουμε ως απαραίτητη προϋπόθεση τέλεσης της Θείας Ευχαριστίας**.

Η ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΜΑΣ ΘΥΜΙΖΕΙ ΠΩΣ Η ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΡΙΖΩΜΕΝΗ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΗ ΘΥΣΙΑ, ΠΡΩΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΠΙΝ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΥ ΤΟΝ ΑΓΑΠΗΣΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΙΜΗΘΗΚΑΝ.

Θυμάστε παιδιά τον τόπο που ζούσε η Λυδία;

...Μάλιστα!

Ποια ήταν η μεγάλη της δυσκολία;

...Στην πόλη της δεν υπήρχε ιερέας.

Και τι άλλο;

...ούτε ναός.

Για πείτε μου τώρα, αν ένας ιερέας είχε επισκεφτεί την οικογένειά της στο σπίτι τους, θα μπορούσε να κάνει Λειτουργία;

...όχι βέβαια!

Γιατί;

...μα κύριε, δεν μας είπατε μόλις, πως απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει μια Αγία Τράπεζα, με τα άγια λείψανα στη βάση της;

Πολύ σωστά! Κι όμως παιδιά μου, η δυσκολία αυτή δεν είναι σημερινή. Πάντοτε οι χριστιανοί, σε πολλά μέρη της γης, είτε λόγω απόστασης, είτε λόγω διωγμών, ήταν αδύνατον να έχουν Αγία Τράπεζα. Είχαν όμως μεγάλη επιθυμία να κοινωνούν συχνά.

...Πώς όμως;

Για να ικανοποιήσει αυτή την ανάγκη, η Εκκλησία καθιέρωσε ένα ειδικό ύφασμα, το ΑΝΤΙΜΗΝΣΙΟ (από την λέξη «αντί» και τη λατινική λέξη mensa=τραπέζι, δηλ. «αντιτραπέζιον»), το οποίο μπορεί να αντικαταστήσει τη Αγία Τράπεζα. Επάνω του έχει ραμμένα μικροσκοπικά κομματάκια ιερών λειψάνων και έχει ευλογηθεί πάνω σ' αυτήν. Εάν λοιπόν ο ιερέας είχε αντιμήνσιο, θα μπορούσε να τελέσει θεία Λειτουργία στο σπίτι της Λυδίας.

- Στο σημείο αυτό **δείχνουμε, εάν μπορούμε, ένα αντιμήνσιο** στα παιδιά, όπου δεσπόζει η εικόνα της ταφής του Κυρίου.
- Ακολουθεί το **Ευαγγέλιο της Θείας Λειτουργίας**. Αν θέλουμε, αφήνουμε τα παιδιά να ψηλαφίσουν το μεταλλικό του κάλυμμα. Εύκολα θα αναγνωρίσουν την κεντρική παράσταση της Ανάστασης, περιτρι-

γυρισμένη συνήθως από τους 4 Ευαγγελιστές. Τους εξηγούμε, όπως αναφέρεται και στο μάθημα, πως **συμβολίζει τον λόγο του Θεού, που απευθύνεται προς όλους μας**. Ανοίγοντάς το, τα ενημερώνουμε επίσης, πως σκοπός της Εκκλησίας είναι να διαβαστεί ολόκληρο κατά τη διάρκεια του χρόνου.

- **Ο Σταυρός** αποτελεί το τελευταίο αντικείμενο, που αναφέρεται στο σημερινό μάθημα. Εξηγούμε στα παιδιά τη σημασία του και αναπαριστούμε την κίνηση του ιερέα, όταν μας ευλογεί.

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΟΔΕΙΞΗ, ΠΩΣ ΣΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ, ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΤΟ ΕΝΑ ΤΟ ΑΛΛΟ.

- Υπάρχει περίπτωση, τα παιδιά να παρατηρήσουν την επτάφωτη λυχνία. Τους εξηγούμε, πως είναι ένα αντικείμενο, που μας συνδέει με την Παλαιά Διαθήκη. Ήταν τοποθετημένη στον ναό των Ιεροσολύμων.

Εάν υπάρξουν ανάλογες ερωτήσεις των παιδιών για την πλούσια εικονογραφία του Ιερού Βήματος, τα αφήνουμε να την παρατηρήσουν, με το δεδομένο, πως στα επόμενα μαθήματα θα συναντήσουμε το θέμα αυτό πιο αναλυτικά.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Πολύ ωραία ευκαιρία για συζήτηση προσφέρει **η συνήθεια των πρώτων χριστιανών να χρησιμοποιούν ως Αγία Τράπεζα τους τάφους των μαρτύρων στις κατακόμβες**. Εύκολα θα καταλάβουν τα παιδιά την προέλευση της ύπαρξης των ιερών λειψάνων κάτω από την Αγία Τράπεζα ή πάνω στο αντιμήνσιο. Χωρίς ιδιαίτερο κόπο μπορείς να βρεις φωτογραφίες κατακομβών για να τους δείξεις ή, αν έχεις τη δυνατότητα, μικρά βίντεο από το διαδίκτυο. Μην περιοριστείς όμως μόνον στους συμβολισμούς. Η ατμόσφαιρα των κατακομβών θα σου προσφέρει μια καλή ευκαιρία να δείξεις το **πόσο σημαντική θεωρούσαν οι πρώτοι χριστιανοί την θεία κοινωνία και πόσους κινδύνους ήταν πρόθυμοι να αποδεχτούν, προκειμένου να μην την στερηθούν**.

- Στο ίδιο συμπέρασμα θα μπορούσε να οδηγήσει μια νεώτερη, αλλά συγκλονιστική μαρτυρία, όπως την περιέγραψαν Μικρασιάτες πρόσφυγες από τα βόρεια της Ανατολής. Καθώς πήραν τον δρόμο προς τα παράλια, ώστε να βρουν τρόπο να περάσουν στην Ελλάδα, και με τον κίνδυνο του θανάτου ανά πάσα στιγμή να παραμονεύει, αισθάνθηκαν την ανάγκη να κοινωνήσουν. Πώς όμως; Ο παπάς του χωριού τους λοιπόν, περνώντας από ένα αμπέλι, μάζεψε λίγες ρόγες από τα τσαμπιά, τα έστυψε και μάζεψε τον λίγο χυμό τους σε ένα ποτήρι. Μετά ζήτησε από τους χωριανούς να κοιτάξουν στις τσέπες τους για ψίχουλα. Μάζεψε όσα βρήκε και ετοιμάστηκε να τελέσει θεία λειτουργία. Για Αγία Τράπεζα, χρησιμοποίησε το σώμα του πιο μικρού παιδιού από την ομάδα. Πάνω στο αγνό σώμα του παιδιού αυτού, τα τίμια δώρα καθαγιάστηκαν και όλοι κοινωνήσαν Σώμα και Αίμα Χριστού.

13ο Μάθημα

Βασικός σκοπός

Κεντρικές ιδέες

Να συμφιλιωθούν τα παιδιά με την διαφορετικότητα της αμφίεσης του ιερέα και να κατανοήσουν τον συμβολισμό των αμφίων.

- Ο ιερέας, ντυμένος με τα άμφια, αποτελεί μια εικόνα, η οποία συμβολίζει και διδάσκει
- Η ιδιαιτερότητα των αμφίων εκφράζει ακριβώς την ιδιαιτερότητα της στιγμής, κατά την οποίαν κάτι ιδιαίτερο, κάτι εξαιρετικό πραγματοποιείται

Εποπτικά μέσα

- Τα άμφια του ιερέα.
- Ανάλογες χαρτοκοπτικές κατασκευές

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Τίποτε στην Εκκλησία δεν είναι αποκομμένο από τα άλλα, τίποτε ορατό δεν είναι άσχετο από κάτι αόρατο, τίποτε δεν είναι μόνο θεωρητικό, τίποτε δεν είναι μόνο πρακτικό. **Τα πιο σημαντικά και τα πιο ασήμαντα, έχουν ένα κοινό σκοπό: Να συμβάλλουν στην σωτηρία του ανθρώπου.**

Κοινό είναι και το ήθος της Εκκλησίας. Τα πλέον εμφανή και τα πλέον αφανή, ή μένουν διαποτισμένα από το ταπεινό φρόνημα του Χριστού και των αγίων Του ή αλλοτριώνονται και -το χειρότερο- σκανδαλίζουν και οδηγούν σε απώλεια ψυχών.

Πολλά στοιχεία της λαιτρευτικής ζωής της Εκκλησίας μας έρχονται από πολύ παλιά. Οι παραστάσεις των ανθρώπων ήταν άλλες, τα δεδομένα τους διαφορετικά. Σήμερα, χρειάζεται πολλαπλάσιος κόπος για να εξηγηθούν τα σύμβολά της. Τέτοια περίπτωση αποτελούν και τα ιερά άμφια. **Χωρίς γνώση των συμβολισμών τους, παραμένουν σημείο αντιλεγόμενο:** Στην καλύτερη περίπτωση, αντίλαλος μιας παλιάς, πολύ παλιάς εποχής. Στη χειρότερη, αναχρονιστική επίδειξη μεγαλοπρέπειας και πλούτου. Και δεν αποτελούν μοναδική περίπτωση. **Δυστυχώς, ένα άθροισμα δευτερευόντων -φαινομενικά- θεμάτων σε συνδυασμό με την ελλιπή κατήχηση, την έλλειψη πληροφόρησης και τις άστοχες συμπεριφορές «εκ των ένδον» γίνονται αιτία, η Εκκλησία να λοιδορείται, χωρίς ευκαιρία και βήμα απολογητικού λόγου, ούτε καν απολογίας.**

Γι' αυτό, μια από τις πιο «επίμονες» ιδέες αυτού του βιβλίου -που αποτελεί και πρόταση εφαρμογής της στο δικό σου κατηχητικό έργο- είναι **η εξοικείωση των παιδιών με τη γλώσσα, τους κώδικες, τις εικόνες, τους ήχους και γενικά με όλες τις παραμέτρους της λαιτρευτικής ζωής της Εκκλησίας μας, κυρίως όμως με την εσωτερική τους ενότητα.** Αυτήν αναζητούμε, αναδεικνύουμε και μαθαίνουμε τα παιδιά να την αναγνω-

ρίζουν. Τους ανοίγουμε έτσι τον δρόμο, από τα ανθρώπινα σχήματα, στα πνευματικά μηνύματα. Παράλληλα, δίνουμε μια προοπτική, μια ελπίδα στην Εκκλησία του αύριο» να καταφέρει να αρθρώσει λόγο αληθείας, συγχρόνως όμως λόγο πειστικό, στέρεο και αποδεκτό από την κοινωνία του 21ου αιώνα.

Το εγχείρημα μπορεί να ακούγεται απλό. Οι εποχές όμως δεν αγαπάνε τον κόπο, που απαιτείται για να προσεγγίσει κανείς το αφανές και το κρυμμένο. Η προσέγγιση αυτή απαιτεί και χρόνο και πνευματικό κόπο. Τα παιδιά μας, αλλά και οι πρόσφατες γενεές γενικότερα, έμαθαν να αρκούνται στην πρώτη εντύπωση και στο άμεσο μήνυμα. Ακόμη ένας παράγοντας, που καθιστά το έργο μας τόσο σημαντικό.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Σήμερα, παρουσιάζουμε στα παιδιά τα ιερά άμφια.

Αρχικά, ας τους υπενθυμίσουμε, πως όλοι μας φοράμε διαφορετικά ρούχα, ανάλογα με την επισιμότητα μιας γιορτής ή και με μια δουλειά που θέλουμε να κάνουμε. Με τον τρόπο αυτό τους λέμε πως δεν είναι όλες οι ώρες ίδιες και πως το ρούχο μας προσαρμόζεται, ανάλογα με την περίπτωση.

Στη συνέχεια, θα σου πρότεινα να προσεγγίσουμε το θέμα εξ αρχής με το ίδιο σκεπτικό που παρουσιάσαμε την εικόνα.

Ο ΙΕΡΕΑΣ, ΝΤΥΜΕΝΟΣ ΜΕ ΤΑ ΑΜΦΙΑ, ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ, Η ΟΠΟΙΑ ΣΥΜΒΟΛΙΖΕΙ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙ.

Πρώτ' απ' όλα, παρουσιάζουμε στα παιδιά τα άμφια -καλύτερα να παρίσταται και ένας ιερέας ενδεδυμένος- και, χωρίς να πούμε τίποτε, ας τα ρωτήσουμε:

Λοιπόν παιδιά μου, τι εντύπωση σας προκαλούν τα άμφια;
...είναι πολύ επίσημα...πολύ φανταχτερά...πολύ περίεργα

Σε σχέση με τα δικά μας ρούχα;
...πολύ διαφορετικά.

Για πέστε μου, ο ιερέας φοράει διαρκώς αυτά τα ρούχα;

...όχι, μόνο την ώρα της λειτουργίας των Μυστηρίων και των ακολουθιών.

Ωραία! Μήπως λοιπόν, εκείνη την ώρα, που φοράει τα τόσο...διαφορετικά ρούχα, είναι σα να μας λέει πως συμβαίνει κάτι πολύ διαφορετικό, απ' ότι τις άλλες ώρες;

...

Κάποιο παιδάκι είπε προηγουμένως για κάτι πολύ φανταχτερό, πολύ φωτεινό. Πότε κάποιος είναι πολύ ...φωτεινός;

...όταν είναι πολύ χαρούμενος.

Βλέπετε, πως τις περισσότερες φορές, τα άμφια του ιερέα εκπέμπουν με τα χρώματά τους χαρά; Σαν να ετοιμάζεται να συναντήσει ένα πολύ αγαπημένο πρόσωπο;

...γιατί λέτε «τις περισσότερες φορές»; Μπορεί να φανερώνει και λύπη;

Βέβαια! Στη Μεγάλη Εβδομάδα, για παράδειγμα, οι ιερείς φορούν πιο σκούρα άμφια, για να δείξουν την λύπη τους για τα παθήματα του Χριστού.

Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΜΦΙΩΝ ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΤΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΤΙΓΜΗΣ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑΝ ΚΑΤΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ, ΚΑΤΙ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΟ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙΤΑΙ.

Εάν τώρα επιθυμείς, μπορείς να δώσεις με δυο λόγια ένα απλό συμβολισμό στα άμφια που αναφέρει το βιβλίο των παιδιών. Οποσδήποτε, η καλύτερη εκδοχή, είναι να μπορούν τα παιδιά να τα δουν και να τα ακουμπήσουν. Αλλά και η χαρτοκοπτική δραστηριότητα της γιαγιάς αποτελεί πολύ ενδιαφέρουσα δραστηριότητα.

Το σιχάριο, όταν είναι λευκό, συμβολίζει τη χαρά του ιερέως που το φοράει, ενώ όταν είναι κόκκινο, το αίμα του Χριστού στον Σταυρό.

Το οράριο συμβολίζει τα φτερά των αγγέλων.

Μην ξεχνάτε παιδιά, πως, την ώρα της θείας λειτουργίας, ο ιερέας ενώνει την προσευχή του με εκείνη των αγγέλων, μπροστά στον θρόνο του Θεού.

Το πετραχήλι τοποθετείται στον λαιμό του ιερέως, για να του θυμίζει πως έχει αφιερώσει τη ζωή του στον Θεό. Θυμίζει επίσης το βάρος του σταυρού που σήκωσε ο Χριστός μας.

Για κοιτάξετε παιδιά, τι έχει κάτω το πετραχήλι;
...μικρές κλωστές.

Ξέρετε τι είναι;
...

Συμβολίζουν τις ψυχές των ανθρώπων, που οδηγήθηκαν στην εξομολόγηση και κάτω από αυτό το πετραχήλι βρήκαν την συγχώρηση.

Ακολουθεί η **ζώνη**. Συμβολίζει την αποφασιστικότητα του ιερέως να διακονήσει τους ανθρώπους.

Είναι όπως, όταν θέλουμε να ξεκινήσουμε μια εργασία, σφίγγουμε τη ζώνη μας.

Το φελόνιο είναι σαν χιτώνας, που καλύπτει όλο σχεδόν το σώμα. Συμβολίζει την προστασία του Θεού προς τον ιερέα, θυμίζει όμως και τον χιτώνα, που φόρεσαν περιπαικτικά οι στρατιώτες στον Χριστό, πριν τον σταυρώσουν.

Το επιγονάτιο, έχει τον πιο εντυπωσιακό συμβολισμό: Τοποθετείται στο σημείο, που οι αρχαίοι στρατιώτες τοποθετούσαν το σπαθί, την ρομφαία, όπως ονομαζόταν. Συμβολίζει τη δύναμη του λόγου του Θεού.

Τα επιμανίκια συμβολίζουν τα δεσμά του Χριστού, όταν οδηγήθηκε στον Πιλάτο. Θυμίζουν, πως την ώρα της θείας λειτουργίας, αποτελούν χέρια του ίδιου του Χριστού, που ο ιερέας Του τα έχει παραδώσει.

...Δεν το καταλαβαίνω αυτό κύριε!

Για σκέψου: Ο Θεός μας αγαπάει, έτσι δεν είναι;

...ναι

Κι όποιος αγαπάει, δεν κάνει ό, τι μπορεί για να βοηθήσει τους άλλους;

...μάλιστα

Ο Χριστός όμως δεν είναι πια ανάμεσά μας σαν άνθρωπος, έτσι;

...μάλιστα.

Όταν λοιπόν θέλει να βοηθήσει κάποιον, πρέπει να "δανειστεί" ένα σώμα, κάποια χέρια, για να δείξει την αγάπη Του.

...

Για φανταστείτε τι μεγάλο προνόμιο είναι για κάποιον να γίνει εργαλείο της αγάπης το Θεού! Καταλάβετε τώρα τι εννοούμε, όταν λέμε πως ένας πιστός χριστιανός είναι στρατιώτης του Χριστού;

...

Συμμαχεί μαζί Του για να δώσει την ίδια μάχη. Εναντίον όμως ποιού;

...της κακίας, της αμαρτίας... του μίσους...

Το ωμοφόριο του επισκόπου θυμίζει την εικόνα του Χριστού, που παίρνει στον ώμο το χαμένο πρόβατο.

Ο σάκος συμβολίζει τις προσβολές που δέχτηκε ο Χριστός πριν τον σταυρώσουν. Θυμίζει στον επίσκοπο, πως απεικονίζει τον Χριστό της ταπείνωσης, της υπομονής και της απέραντης αγάπης.

Η μίτρα απεικονίζει τον Χριστό ως βασιλέα, ενώ **η ράβδος** του επισκόπου, την πνευματική εξουσία, αλλά και τη δύναμη του Θεού πάνω στις δυνάμεις του κακού.

Στο σημείο αυτό, αν θέλεις, μπορείς να δώσεις σ' ένα παιδί να διαβάσει το πολύ ζωντανό κείμενο, του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Αν θελήσεις να συσχετίσεις ακόμη περισσότερο τα ενδύματα με ένα πνευματικό γεγονός, που αντιπροσωπεύουν, μπορείς να ανατρέξεις:

Στη Μεταμόρφωση του Χριστού: *«καί μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καί ἔλαμψε τό πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τά δέ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκά ὡς τό φῶς»*. Ματθ. 17:2

Στο κατάλευκο ρουχαλάκι του παιδιού, όταν βγαίνει από την κολυπήθρα, σύμβολο αναγέννησης και αποκατάστασης της καθαρότητας των Πρωτοπλάστων.

Στη φράση του απ. Παύλου: *«ὅσοι γάρ εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε»*. Γαλ. 3:27

14ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να επαναφέρουν τα παιδιά στο νου τους τα βασικά στοιχεία των εικόνων, μέσα από συμμετοχικές δράσεις.

- Η εικόνα, μαζί με το βλέμμα, μαγνητίζει και την ψυχή μας και μας μεταφέρει από τον ορατό στον αόρατο κόσμο του Θεού
- Η εικόνα γεμίζει την καρδιά μας με αγάπη και σεβασμό για το πρόσωπο που εικονίζεται και μας καλεί να το συναντήσουμε μέσω της προσευχής και της λατρευτικής ζωής της εκκλησίας μας
- Μια θαυματουργή εικόνα μάς θυμίζει την θαυματουργική δύναμη του Θεού και μας ενθαρρύνει να ενισχύουμε την πίστη μας προς την αγάπη και το έλεός Του
- Ο αγιογραφημένος ναός αποτυπώνει την πνευματική μας οικογένεια και μας θυμίζει πως ο χριστιανός δεν είναι ποτέ μόνος
- Οι εικόνες μέσα στον ναό μπορούν να διδάξουν στον χριστιανό κάθε ηλικίας, τα δόγματα της εκκλησίας με τον πιο ολοκληρωμένο τρόπο
- Κάθε εικόνα μας καλεί σε ένα διάλογο και μας θυμίζει μια παντοτινή σχέση με τον Θεό και τους Αγίους του, σχέση φιλίας, και αγάπης
- Όπως οι εικόνες απεικονίζουν μια άλλη πραγματικότητα, έτσι και το σχήμα των ναών θέλει να απεικονίσει ένα άλλον, καινούργιο κόσμο

Εποπτικά μέσα

- Οι τοιχογραφίες του ναού.
- Φωτοτυπίες μιας εικόνας.
- Χαρτοκοπτική ναού.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Η μάθηση δεν μπορεί να είναι μια απλή συσσώρευση πληροφοριών. Αυτό που εντυπώνει τη νέα γνώση στη ψυχή ενός παιδιού, είναι **η βιωματική προσέγγιση, η επανάληψη και η εμπάθунση.** Πολύ περισσότερο για το κατηχητικό, οι παράγοντες αυτοί είναι καθοριστικοί, αφού εμείς δεν επιδιώκουμε να ενημερώσουμε τα παιδιά ή να τα οδηγήσουμε σε εξετάσεις. **Εμείς προτείνουμε στηρίγματα για μια ολόκληρη ζωή και τρόπους μιας ποιοτικότερης συνύπαρξης με τούς άλλους.** Αυτά χρειάζονται χρόνο, ικανότητα ενός εσωτερικού διαλόγου και διαρκή εγρήγορση όλων των κέντρων του ανθρώπου: **Φαντασία, μνήμη, συναίσθημα, θέληση.** Τα παιδιά όμως δεν είναι εξοικειωμένα στη δημιουργική σκέψη και τον ήρεμο στοχασμό. Το σχολείο έχει πάντα να καλύψει μια ύλη και οι υπολογιστές έχουν ως βασικό τους εργαλείο την ταχύτητα. Κανείς δεν θυμάται τι συνέβη χτες. Όλων η ματιά, και κυρίως των παιδιών, είναι στραμμένη διαρκώς στο καινούργιο.

Και από την άποψη αυτή, η εκκλησία καλεί σε μετα-νοια, δηλαδή σε **αλλαγή νοοτροπίας.** Ολόκληρη η λειτουργική ζωή της, αποτελεί ένα κύκλο, ο οποίος ανοίγει την 1η Σεπτεμβρίου και ολοκληρώνεται τη 31 Αυγούστου. Κάποιος επιφανειακός παρατηρητής θα έλεγε, πως κάθε χρόνο γίνονται και διαβάζονται τα ίδια και τα ίδια. Προσωπικά, θυμάμαι τη αγωνία προτεσταντών ιερέων, που συναντούσα σε διεθνή συνέδρια και συναντήσεις, να αγωνιούν, τι καινούργιο θα παρουσιάσουν κάθε Κυριακή στην ενορία τους. Αν και η διαδικασία αυτή τους κρατούσε σε μια διαρκή εγρήγορση, τόσο θεολογική όσο και ποιμαντική, τα αποτελέσματα, όπως ομολογούσαν και οι ίδιοι, ήταν φτωχά και επιφανειακά. Δεν ήταν εύκολο γι' αυτούς να κατανοήσουν, **πως η πρακτική της Ορθόδοξης Εκκλησίας δεν βασίζεται στην ανανέωση των εξωτε-**

ρικών σχημάτων, αλλά στην εσωτερική αναγέννηση, η οποία αποκαλύπτει κάθε φορά, στα ίδια κείμενα, στις ίδιες Ακολουθίες, στις ίδιες εορτές, νέες απρόσμενες και υπέροχες διαστάσεις.

Στη δική μας περίπτωση, τα παιδιά δεν είναι βεβαίως ακόμη σε θέση να εμβαθύνουν· μπορούν όμως να προσεγγίσουν βαθύτερα νοήματα μέσω διαφορετικών οδών. Είμαι βέβαιος πως γνωρίζεις την απίστευτη ποικιλία δραστηριοτήτων που έχει πλέον στη διάθεσή του ένας παιδαγωγός: Εικόνα, παιχνίδια, δραστηριότητες... Το διαδίκτυο είναι γεμάτο από παιδαγωγικές προτάσεις. **Εάν κανείς ενεργοποιήσει μέσα του το ενδιαφέρον, το μεράκι και την καλαισθησία, θα μπορέσει να προσαρμόσει εύκολα δράσεις και προτάσεις στον δικό του στόχο.**

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Στο βιβλίο μας σήμερα επανέρχεται το θέμα των **εικόνων**.

Επειδή όμως αρχικά γίνεται αναφορά στην χαρτοκοπτική ενός ναού, θα ήθελα να σε ενημερώσω, πως, σε κάποια στιγμή, που θα επιλέξεις, μπορείς να παροτρύνεις τα παιδιά να κατασκευάσουν μια εκκλησία από χαρτί. Προσωπικά, χρησιμοποίησα στο παρελθόν έτοιμη χαρτοκοπτική, από μια σειρά Ελληνικού εκδοτικού οίκου, η οποία περιελάμβανε την Αγία Σοφία, αλλά και ένα πολύ χαριτωμένο πηλιορείτικο ναό. Στο συνιστώ ανεπιφύλακτα. Εάν μάλιστα, για τους σκοπούς του μαθήματος, μείνει προσωρινά η κατασκευή χωρίς στέγη, η μικρογραφία του ναού θα διευκόλυνε πάρα πολύ.

Ας έρθουμε τώρα στο μάθημα:

Οι βασικές του κατευθύνσεις και κεντρικές ιδέες έχουν αποτυπωθεί στα μαθήματα 6 & 7.

Ένα καινούργιο στοιχείο, ενδιαφέρον, αλλά ίσως λίγο πρόωρο για την ηλικία των μαθητών σου, είναι **το σχήμα του ναού, αυτό που ονομάζουμε «ρυθμό»**. Δεν μου δόθηκε μέχρι τώρα η ευκαιρία να αναφερθώ στον υπέροχο τομέα της Αρχιτεκτονικής, που στον χώρο της Εκκλησίας μας αποδίδεται με τον όρο **«ναοδομία»**. Η σημασία που του δίνει η παράδοσή μας είναι εφάμιλλη με τη σημασία της αγιογραφίας.

ΟΠΩΣ ΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΟΥΝ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΩΝ ΝΑΩΝ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙ ΕΝΑ ΑΛΛΟΝ, ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΚΟΣΜΟ.

Στην περίπτωση των παιδιών, μας αρκεί να τα βάλουμε να παρατηρήσουν, είτε μέσω φωτογραφιών, είτε με επί τόπου επίσκεψη, τις διαφορές ενός κλασσικού Βυζαντινού ναού με τρούλο, με έναν ναό πλητορείτικου ρυθμού, συνήθως βασιλικής, με ένα ή τρία κλίτη.

Στη συνέχεια, επανερχόμαστε στο θέμα των εικόνων. **Μπορούμε να βάλουμε τα παιδιά να θυμηθούν τις βασικές έννοιες (και να διαπιστώσουμε κι εμείς την αποτελεσματικότητα των μαθημάτων μας).** Βέβαια αυτό δεν πρέπει επ' ουδενί να πάρει τη μορφή εξέτασης. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να μεταβάλλουμε μια τέτοια διαδικασία σε ένα παιχνίδι. Ο τρόπος που θα περιγράψω αποτελεί ένα δείγμα από πολλές εναλλακτικές προτάσεις, πιθανώς και καλύτερες, που και εσύ έχεις υπ' όψιν.

Χωρίζουμε τα παιδιά σε **δύο ομάδες** και επιλέγουμε τρία παιδιά για **κριτική επιτροπή**.

Σχηματίζουμε ερωτήσεις από τα μαθήματα 6 & 7, τις γράφουμε σε μικρά χαρτάκια και τις συγκεντρώνουμε σε ένα κουτί.

Οι ομάδες ορίζουν έναν αρχηγό, ο οποίος αναλαμβάνει να τραβά κάθε φορά ένα χαρτάκι στην τύχη, αλλά και να δίνει την οριστική απάντηση σε σένα, ο οποίος καταγράφει την βαθμολογία.

Πριν από την οριστική απάντηση, η ομάδα έχει ένα λεπτό να συσχεφθεί. Ακόμη και ένα κινητό, μπορεί να παίξει τον ρόλο του χρονομέτρη. Στο τέλος του χρόνου, ο αρχηγός ανακοινώνει την απάντηση.

Παράλληλα, συσκέπτεται και η άλλη ομάδα για την ίδια ερώτηση.

Η πρώτη ομάδα καλείται να απαντήσει. Η σωστή απάντηση παίρνει δύο βαθμούς. Εάν δεν γνωρίζει, απαντά η άλλη. Σε περίπτωση σωστής απάντησης, παίρνει έναν βαθμό.

Όταν μία ερώτηση απαντηθεί σωστά, αλλά η άλλη ομάδα επιθυμεί να συμπληρώσει, η κριτική επιτροπή αποφασίζει εάν συμπληρώθηκε κάτι ουσιώδες, οπότε και οι δύο ομάδες παίρνουν τους ανάλογους βαθμούς (2 η μία και 1 η άλλη)

Συνεχίζουμε έτσι εναλλάξ.

Ιδού και κάποια δείγματα ερωτήσεων. Εσύ μπορείς να επιλέξεις άλλες ή να εμπλουτίσεις αυτές.

1. Ποιες εικόνες συναντάμε μπαίνοντας στον ναό;
2. Υπάρχουν διηγήσεις από το Βυζάντιο, όπου σε χωριά, άρρωστοι έκοβαν ένα κομματάκι ξύλο από μια εικόνα, το διέλυαν σε νερό για να έπιναν, για να γίνουν καλά Βρίσκεις κάποιο λάθος σ' αυτήν την ενέργεια;
3. Απάντησε στη Λι, τι είναι αυτός ο χρυσός δίσκος γύρω από τα κεφάλια των αγίων.
4. Τι κοινό έχουν όλες οι εικόνες των αγίων (φωτοστέφανο, μας κοιτάζουν στα μάτια).
5. Ποια συμπεριφορά μας στην καθημερινή μας ζωή σου θυμίζει ο ασπασμός των εικόνων; (όπως φιλάμε ένα αγαπημένο πρόσωπο)
6. Μερικοί άγιοι κρατούν ειλητάρια (μικρά κείμενα). Θυμάσαι τι γράφουν συνήθως;
7. Γιατί οι εικόνες ονομάστηκαν βιβλία των αγραμμάτων;
8. Αν η Λυδία ρωτούσε σε ποιον άγιο είναι αφιερωμένη μια εκκλησία, που επισκεφτήκατε για πρώτη φορά, πώς θα το εύρισκες;
9. Στέκεσαι μέσα στην Εκκλησία και κάποιος στο λέει πως, από εδώ που στεκόμαστε, η Αμερική είναι προς τα δυτικά. Μπορείς να δείξεις με το χέρι σου προς τα πού είναι; (Θυμίζεις πως το Ιερό είναι πάντα προς τα ανατολικά και το βρίσκεις)
10.

Αντιλαμβάνεσαι, πως οι ερωτήσεις εξαρτώνται και από τα θέματα που προτίμησες, αλλά και από το περιβάλλον του ναού, που βρίσκεσαι.

Ενώ η προηγούμενη δράση στηρίχτηκε στη μνήμη, ας αναζητήσουμε και δράσεις, που απαιτείται παρατηρητικότητα.

Μια από αυτές θα μπορούσε να ήταν η εξής:

Εάν ο ναός είναι μεγάλος, επιλέγουμε δύο εικόνες με απεικόνιση σκηνής από τη ζωή του Χριστού. Κατόπιν, με βάση τις δύο αυτές εικόνες, αναπαράγουμε ασπρόμαυρες φωτοτυπίες. Στις φωτοτυπίες αυτές

μπορεί να έχουμε ολόκληρη την εικόνα, μέρος αυτής, ή η εικόνα να είναι σκόπιμα αρκετά ακνή ή και σε μεγέθυνση. Μοιράζουμε στα παιδιά από μία φωτοτυπία στην τύχη και τους αναθέτουμε να εντοπίσουν την εικόνα στο ναό. Σιγά-σιγά, δύο ομάδες θα σχηματιστούν μπροστά στις δύο εικόνες. Τα παιδιά τις παρατηρούν και ζωγραφίζουν τη φωτοτυπία τους.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Δεν δίνουμε διαγωνιστικό χαρακτήρα στην δραστηριότητα αυτή, ώστε τα παιδιά να μην έχουν άπρεπη συμπεριφορά μέσα στον ναό.

Αν θέλουμε, συνεχίζουμε τη δραστηριότητα ως εξής:

Με ερωτήσεις κλειστού τύπου (ΝΑΙ/ΟΧΙ) οι δυο ομάδες αναζητούν το θέμα της εικόνας της άλλης.

Σε περίπτωση, που ο ναός είναι μικρός, επιλέγουμε μια εικόνα του ναού, αφήνουμε τα παιδιά να την παρατηρήσουν για δύο-τρία λεπτά και κατόπιν, χωρίς να την κοιτούν, ρωτάμε λεπτομέρειες με την διαδικασία της πρώτης δραστηριότητας.

Η επιλογή των ερωτήσεων μπορεί να γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε η κάθε απάντηση να μας δίνει αφορμή για δυο λόγια πάνω σε σημαντικά θέματα.

Π.χ. Πόσα από τα πρόσωπα της εικόνας έχουν φωτοστέφανο;

Αφού απαντηθεί, υπενθυμίζουμε:

Λοιπόν παιδιά, θυμάστε πως λέγονται εκείνοι που ζωγραφίζονται με φωτοστέφανο;

Τι είναι εκείνο που τους έκανε άξιους να απεικονιστούν έτσι φωτεινοί και να τους τιμούμε;

Όπως βλέπεις, οι επιλογές είναι ανεξάντλητες. Εάν έχεις εξοικείωση με υπολογιστές, δημιουργείς ερωτήσεις στην οθόνη, όπου έχεις εφέ σωστών απαντήσεων, αυτόματη βαθμολογία και φυσικά ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών κειμένου ή εικόνων.

Ένα τέτοιου είδους μάθημα έχει πολλά πλεονεκτήματα. Το ό, τι πα-

ρουσιάζεται στο δέκατο τέταρτο μάθημα, δε σημαίνει πως δεν μπορείς να το εφαρμόσεις σε οποιαδήποτε ενότητα. Μη φοβηθείς τον λίγο κόπο της προετοιμασίας. Το υλικό μένει, εμπλουτίζεται και έχεις την ικανοποίηση πως, χωρίς να αλλοιώσεις την πνευματικότητα των θεμάτων, κατάφερες να προσελκύσεις το ενδιαφέρον και την ανταπόκριση των παιδιών.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Εάν τώρα επιθυμείς να εμπλουτίσεις το μάθημα και με μια περίοδο ηρεμίας και στοχασμού, θα σου πρότεινα να καλέσεις τα παιδιά να στρέψουν τη ματιά τους προς τον τρούλο (αν δεν υπάρχει, σε μια εικόνα του Χριστού) και να διαβάσεις αργά και εκφραστικά, το υπέροχο κείμενο του Φώτη Κόντογλου.
- Φιλική συμβουλή: Αφιέρωσε λίγο χρόνο στην οργάνωση και διαχείριση παιχνιδιού. Ένα σωστά οργανωμένο και στοχευμένο παιχνίδι, συναρπάζει, αλλά και χαλαρώνει τα παιδιά, κάνοντας απείρως ευκολότερη τη μετάδοση μηνυμάτων. Μακάρι, ακόμη και σε κάθε μάθημα, να έχεις προβλέψει μια τέτοια δραστηριότητα.

15ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρική
ιδέα**

Να εμβαθύνουν τα παιδιά σε όσα έμαθαν μέχρι τώρα για τις εικόνες, μέσω της παρατήρησης μιας εικόνας.

- Προσέγγιση θεολογικών εννοιών, μέσω της παρατήρησης μιας εικόνας

Εποπτικά μέσα

- Οι τοιχογραφίες του ναού.
- Μια εικόνα.
- Κατασκευή Εκκλησίας με χαρτοκοπτική.
- Φωτοτυπία των τοίχων του ναού.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππτέ μου φίλε,

*Για όποιον αναλαμβάνει να διδάξει, υπάρχει πάντα ένα **μόνιμο δίλημμα**:*

«Τι επίπεδο μαθήματος να κρατήσω;»

Οι διαφορετικές δυνατότητες των παιδιών μας φέρνουν πολλές φορές σε δύσκολη θέση. Εστιάζοντας στα παιδιά με τις λιγότερες, μένουν ανικανοποίητα και άλλα, που ζητούν το κάτι περισσότερο, το κάτι βαθύτερο. Εάν πάλι ακολουθήσουμε αυτά, τα δεύτερα παιδιά, κάποια άλλα δεν θα μπορούν να παρακολουθήσουν και θα απογοητευτούν. Η πρώτη λύση φαίνεται να είναι η διατήρηση ενός μαθήματος με κάποιο μέσο επίπεδο. Δεν είναι όμως πάντα εύκολη. Προκύπτουν ερωτήσεις εκ μέρους παιδιών, τα οποία ζητούν αμέσως απάντηση. Και δεν είναι δυνατόν να παραπέμψεις πάντα σε μια κατ' ιδίαν συζήτηση στο τέλος του μαθήματος.

*Υπάρχει όμως και μια δεύτερη λύση: **μια εναλλαγή επιπέδων**. Μια ισορροπία δραστηριοτήτων και συζητήσεων, που εναλλακτικά θα ικανοποιούν πλήρως κάθε παιδί. Επίσης, ας μην ξεχνάμε, **πως το κάθε παιδί "ξεκλειδώνει" την αντίληψη και το συναίσθημά του με διαφορετικά κλειδιά**: άλλο, με την εικόνα, άλλο με τον ήχο και την προφορική εξιστόρηση και άλλο με την κίνηση και τη σωματική επαφή.*

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Όπως πάντα, διαβάζουμε το μάθημα.

Αρχικά, θα σου πρότεινα να αναφερθείς επί τροχάδην, εν είδει μιας

μικρής επανάληψης, σε **στοιχεία των προηγούμενων μαθημάτων για τις εικόνες**. Το καινούργιο στοιχείο, που κατηγοριοποιεί τις αγιογραφίες, είναι η αναφορά στους **αγιογραφικούς κύκλους**:

**Για κοιτάξετε λοιπόν παιδιά γύρω-γύρω την πρώτη ζώνη εικό-
νων. Από τι αποτελείται κυρίως;**

...Από πρόσωπα αγίων.

**Άρα, εύκολα καταλαβαίνετε γιατί τον λέμε «αγιολογικό κύ-
κλο». Αν τώρα σας έλεγα, πως η ζώνη ακριβώς από πάνω λέγεται
«ιστορικός κύκλος», τι θα καταλαβαίνατε;**

...Πως ζωγραφίζονται...

Πως είπαμε είναι το σωστό ρήμα για τις αγιογραφίες;

...ιστορούνται... σκηνές από τη ζωή του Χριστού.

**Πολύ ωραία! Ελάτε τώρα να ρίξουμε και μια ματιά στο Ιερό.
Εδώ, οι αγιογραφίες αποτελούν τον «λειτουργικό κύκλο, διότι
σχετίζονται με...**

...την θεία Λειτουργία.

**Πολύ σωστά! Θέλω όμως να παρατηρήσετε κάτι: Ενώ οι άγιοι
βλέπουμε να μας κοιτούν, οι μορφές μέσα στο ιερό έχουν άλλη
κατεύθυνση. Μπορείτε να καταλάβετε προς τα πού;**

...προς την Αγία Τράπεζα!

**Ακριβώς! Για να μας δείξουν, πως ό, τι είπαν, ό, τι έγραψαν, ό,τι
μας δίδαξαν, είχε για κέντρο το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.**

Καλό θα ήταν, ο ιερέας του ναού να μιλήσει στα παιδιά για **τους βα-
σικούς χώρους και τις εικόνες το Ιερού**. Οπωσδήποτε όμως, πρέπει να
στραφεί η προσοχή των παιδιών προς την Πλατυτέρα. Δεν είναι εύκολο
να εξηγηθεί στα παιδιά όλο το θεολογικό βάθος, τόσο της παρουσίας της,
όσο και του όρου «Πλατυτέρα». Όσα αναφέρονται στο σημερινό μάθημα
νομίζω πως είναι αρκετά. **Μας ενδιαφέρει όμως να δείξουμε και μέσω
αυτής της κεντρικής εικόνας τη μεγάλη σημασία του προσώπου της στη
ζωή της εκκλησίας.**

Μια πρώτη δραστηριότητα θα μπορούσε να ήταν εκείνη, που περιγράφει και το βιβλίο μας:

Έχουμε φωτοτυπήσει σκίτσα των τοίχων της εκκλησίας και του Ιερού και αναθέτουμε στα παιδιά να ζωγραφίσουν όπως μπορούν τις εικόνες.

Όπως είπα όμως και στην αρχή, αξίζει τον κόπο να εμβαθύνουμε όσο το δυνατό σε μια συγκεκριμένη εικόνα. Γι' αυτό, σήμερα, θα σου πρότεινα μια

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

Η δραστηριότητα αυτή απαιτεί συγκέντρωση και σκέψη. Ο χώρος είναι ο ναός, ενώ παράλληλα, θα σου πρότεινα να χρησιμοποιήσεις ένα cd-player, προκειμένου να δημιουργήσεις μια ατμόσφαιρα υπό τον σιγανό ήχο Βυζαντινής μουσικής.

Θα σου πρότεινα κατ' αρχήν να επιλέξεις την εικόνα του αγίου ή της αγίας της εκκλησίας και να ρωτήσεις τα παιδιά να συμπεράνουν από στοιχεία της εικόνας, κάποια στοιχεία από τη ζωή του.

Παράδειγμα:

Ο άγιος Νικόλαος, που τόσο τον ευλαβείται και η πόλη του Βόλου.

1. Καλέστε τα παιδιά να παρατηρήσουν την εικόνα ως αντικείμενο. (Είναι ξύλινη, έχει μεταλλική επικάλυψη, έχει αλλοιωθεί από τον χρόνο, έχει τάματα).
2. Ζητήστε τους να εντοπίσουν την υπογραφή του αγιογράφου, αν υπάρχει.
3. Είναι όρθιος ή καθιστός. (Αν είναι καθιστός, κάθετα σε θρόνο. Ρωτήστε τα παιδιά τι συμπεραίνουμε για τη θέση του στην Εκκλησία)
4. Τι φοράει (ευκαιρία για μια επανάληψη στα άμφια)
5. Τι κρατάει;
6. Τι κάνει το δεξί του χέρι; (Ευλογεί. Ευκαιρία και για επανάληψη στον συμβολισμό της κίνησης του σταυρού)
7. Τι γράφει δεξιά και αριστερά από τη μορφή του (Επίσκοπος

- Μύρων; Θαυματουργός;)
8. Μήπως στην εικόνα υπάρχουν σύμβολα, που παραπέμπουν στη ζωή του; (καράβι)
9.
10.

Όλες αυτές οι ερωτήσεις μπορούν να μεταφερθούν σε οποιονδήποτε άγιο. Σημασία έχει να φέρουμε τα παιδιά σε μια τέτοια κατάσταση, ώστε να «ακούν» μια εικόνα.

Την ίδια διαδικασία μπορούμε να ακολουθήσουμε και σε μια εικόνα, που ιστορεί ένα γεγονός. Για παράδειγμα:

Η γέννηση του Χριστού.

Αφού παρατηρήσουμε και πάλι την εικόνα, ως προς την κατασκευή της, ας παροτρύνουμε τα παιδιά να ανακαλύψουν τα κρυμμένα νοήματα:

Πρώτα το περιβάλλον:

Για πέστε μου παιδιά, σε τι χώρο τοποθετεί ο αγιογράφος τη Γέννηση;

...ένα βουνο... στην ερημιά

Βλέπετε σπίτια τριγύρω;

...όχι! Ο Χριστός δεν βρήκε ούτε ένα απλό δωμάτιο στη Βηθλεέμ.

Παρατηρήστε λίγο το φως που τον φωτίζει! Πόσες ακτίνες έχει;

...τρεις. Η μία όμως φτάνει στο βρέφος.

Τι προσπαθεί να μας θυμίσει ο αγιογράφος;

...πως ο Θεός είναι τρία πρόσωπα και το ένα γεννιέται σήμερα ως άνθρωπος.

Ποιο είναι το πιο έντονο χρώμα, στο κέντρο της εικόνας;

...το μαύρο της σπηλιάς.

Κάποιο συμπέρασμα; Σας θυμίζω, πως ένα τροπάριο τη Γέννησης λέει: «Με τη γέννησή Σου Χριστέ μου, εμείς, που βρισκόμαστε στο σκοτάδι και τη σκιά, βρήκαμε την αλήθεια».

...το μαύρο απεικονίζει το σκοτάδι της ανθρωπότητας.

Για περιγράψτε μου τις κινήσεις των αγγέλων!... των βοσκών... των μάγων...

Και μια δύσκολη ερώτηση: Τι δεν υπάρχει καθόλου στην εικόνα;

...

...Τι είπα προηγουμένως; Εμείς στο σκοτάδι και τη σκιά...

...Δεν υπάρχει καμία σκιά!

Συμπέρασμα;

...Τίποτε δεν μπορεί να κρυφτεί από το φως το Θεού!

Κοιτάξτε πως λάμπουν τα βουνά! Αριστερά κάτω ποιος είναι με το φωτοστέφανο;

...ο Ιωσήφ!

Γιατί δεν είναι δίπλα στη Παναγία;

...Για να μας θυμίζει, πως ακόμη δεν ήταν γυναίκα του και πως το θείο βρέφος έχει αληθινό πατέρα του τον Θεό.

Κι αυτός ο σκοτεινός ο τύπος με την κάπα, τι να του λέει; Φαίνεται μοχθηρός, αλλά και ο Ιωσήφ είναι σκεπτικός.

...Να μη πιστεύει αυτά που βλέπει.

Ποιος να 'ναι;

...(ο Πειρασμός, ο Διάβολος)

Ποιο είναι το πιο μεγαλόπρεπο πρόσωπο στην εικόνα;

...Η Παναγία

Κοιτάξτε λίγο το πρόσωπό της! Τι αισθάνεται;

...Χαρά... απορία... δοξολογία.

Μην ξεχνάτε, πως είναι η μόνη που ξέρει ακριβώς τι γίνεται και τι θα γίνει.

Κυριολεκτικά απύθμενο το βάθος μιας εικόνας! Δεν είναι μόνο αυτά που φαίνονται. Είναι και οι συνειρμοί, ψυχολογικού, θεολογικού, πνευματικού...

Υπάρχει και ένα άλλο επίπεδο ερωτήσεων:

- Υπάρχει κάτι που δεν καταλαβαίνεις;
- Τι θα ήθελες ακόμη να είναι ζωγραφισμένο; (ο Ηρώδης, τα βρέφη που είναι οι πρώτοι μάρτυρες)
- Μπορεί κανείς να έχει τοποθετήσει σε μια φωτοτυπία ανακατωμένα τα στοιχεία της εικόνας και να καλέσει τα παιδιά, αφού τα κόψουν, να τα τοποθετήσουν στη δική τους διάταξη.
- Καλέστε τα παιδιά να θαυμάσουν και την υπέροχη ισορροπία της εικόνας: μία κεντρική παράσταση και συμμετρικά, γύρω γύρω, τέσσερεις μικρότερες! Απόλυτη ισορροπία, απόλυτη συμμετρία, αποχρώσεις, λεπτομέρεια...τι να πρωτοθαυμάσει κανείς!

Το ίδιο ισχύει και για κάθε εικόνα του δωδεκάωρου. Και μια συμβουλή: Μην αρκεστείς σε μετριότητες. Εάν δεν υπάρχει στο ναό ποιητική εικόνα, μη κατευθύνεις τα παιδιά σε κακοτεχνίες. Είναι σημαντικό να εξοικειώνονται πάντα στην κορυφαία ποιότητα. Προμηθεύσου από ένα χριστιανικό βιβλιοπωλείο 15-20 καλές εικόνες σε σχήμα Α4 και δούλεψε μ' αυτές.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Εάν επιθυμείς, μπορείς να χρησιμοποιήσεις το συμπληρωματικό κείμενο του βιβλίου σου, προκειμένου να ενημερώσεις τα παιδιά για κάποια ειδικά θέματα.

Για πέστε μου παιδιά, γνωρίζετε τι σημαίνει η λέξη «αρχαιοκάπηλος»;

...

**Ίσως βοηθηθείτε, αν σας πω τις δύο λέξεις που την σχηματίζουν:
«Αρχαίος» και «κάππλος»**

...αυτός που εμπορεύεται αρχαία αντικείμενα, συνήθως έργα τέχνης.

Σωστά! Δυστυχώς, στη πατρίδα μας, πολλές φορές οι άνθρωποι αυτοί γνωρίζουν πιο πολύ από μας την αξία των εικόνων. Δεν τις προστατεύουμε και πολλές υπέροχες εικόνες έχουν χαθεί.

- Για μια εξοικείωση των παιδιών με το Βυζαντινό αλφάβητο και τους βυζαντινούς αριθμούς, μπορείς να τα σχεδιάσεις σε μια φωτοτυπία και να καλέσεις τα παιδιά να γράψουν από κάτω το όνομά τους ή τη χρονιά της γέννησής τους.

- Εάν ο ναός έχει ψηφιδωτά, μπορείς να αναφερθείς σ' αυτή την υπέροχη τεχνοτροπία. Εύκολα θα βρεις πληροφορίες, αλλά και κατασκευές. Μια από τις πιο εύκολες δράσεις, είναι να σκιτσάρεις σε ένα χαρτί μια εύκολη παράσταση ή μορφή και να αναθέσεις στα παιδιά, αφού την αποτυπώσουν σε μια σκληρή επιφάνεια (ξύλο, άκαμπτο πλαστικό), να την επενδύσουν με ψηφίδες διαφορετικών χρωμάτων. ακόμη και έκθεση ψηφιδωτού μπορείς να διοργανώσεις για το τέλος του έτους.

16ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να μάθουν τα παιδιά να αποδέχονται την «λογική» της Εκκλησίας και να μπορούν να προσεγγίζουν πράγματα και καταστάσεις της ζωής τους μέσω μιας διαφορετικής προοπτικής.

- Η πίστη δεν αναιρεί τη λογική μας· την διευρύνει
- Στην εκκλησία μαθαίνουμε να σκεφτόμαστε με τη λογική της εκκλησίας
- Κάθε τι μέσα στην εκκλησία υπάρχει για να μας διευκολύνει να πλησιάζουμε τον Χριστό. Όσο πιο πολύ τον πλησιάζουμε, τόσο πιο πολλά καταλαβαίνουμε
- Ό,τι γίνεται μέσα στην εκκλησία έχει σκοπό να μας διευκολύνει να συναντήσουμε τον Θεό. Για μας γίνεται. Είναι η δική μας υπόθεση. Εμείς είμαστε οι πρωταγωνιστές, γι' αυτό και πρέπει να καταλαβαίνουμε κάθε στιγμή τι γίνεται

Εποπτικά μέσα

- Η παρακολούθηση μιας ακολουθίας

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Καθώς μπαίνουμε στην τελευταία ενότητα του βιβλίου μας, εκείνη της σχέσης των παιδιών με τη λατρεία, προκύπτει ένα ερώτημα:

Πότε θα θεωρήσουμε επιτυχημένο το έργο της κατήχησης που αναλάβαμε;

Παρά την καλή μας πρόθεση, παρά την καλύτερη δυνατή προετοιμασία των μαθημάτων μας, παρά την αγάπη που μπορεί να δεχόμαστε από τα παιδιά μας, πώς θα αισθανθούμε, εάν η πνευματική τους ζωή και το ενδιαφέρον τους για θέματα της πίστης ανταποκρίνονται στις προσδοκίες μας;

Πρώτ' απ' όλα, νομίζω, πως δεν πρέπει να ξεχνάμε, πως, ναι μεν γνωρίζουμε πως το έργο μας ονομάζεται «κατηχητικό σχολείο», **δεν λειτουργούμε όμως με τα δεδομένα ενός κοινού σχολείου**. Οι προσπάθειές μας υπόκεινται σε μια άλλη λογική, από εκείνη της διδασκαλίας ύλης και των εξετάσεων. **Και η ιδιαίτερη αυτή ...λογική, δεν μπορεί, παρά να ακολουθεί τη μέθοδο και τον σκοπό ενός μεγάλου κατηχητή, του Μεγάλου Κατηχητή όλων μας, του ίδιου του Χριστού.**

Όπως Εκείνος ήρθε στη γη για να ξαναστεριώσει μια κατεστραμμένη σχέση, έτσι κι εμείς, καλούμεθα να οδηγήσουμε τα παιδιά προς μια δική τους, προσωπική σχέση μ' Εκείνον. Και όπως κάθε σχέση, έτσι κι αυτή, είναι προορισμένη να είναι εντελώς **ιδιαιτέρη, μοναδική**, με πολύ έντονα **προσωπικά χαρακτηριστικά** και ρυθμούς, που ξεφεύγουν από στατιστικές, βαθμολογίες και μέσους όρους. Το «πότε», το «πώς» και το «εάν» η συνάντηση αυτή θα πραγματοποιηθεί ίσως δεν το μάθουμε ποτέ. Και ίσως να μην χρειάζεται να το μάθουμε. Εάν το κάθε έργο μέσα στην Εκκλησία πρέπει να γίνεται με φόβο Θεού, **ίσως να πρέπει να γίνονται και με φόβο ανθρώπου**, δηλαδή, με απόλυτο σεβασμό στις επιλογές του καθενός, μικρού και μεγάλου. Εάν λοιπόν ο σκοπός

του κατηχητικού είναι εντελώς ιδιαίτερος, ανάλογα ιδιαίτερες είναι και οι μέθοδοι. Τρεις λέξεις νομίζω πως περικλείουν κάπως αυτή την ιδιαιτερότητα:

Υπομονή, διακριτικότητα, προσωπικό παράδειγμα. Καμιά από τις τρεις δεν χρειάζεται ιδιαίτερη ανάλυση, αλλά και καμιά ανάλυση δεν μπορεί να τις εξαντλήσει. Κάθε μια, είμαι βέβαιος, μπορείς να την αξιολογήσεις και να την συνδέσεις με το έργο σου. Μία μόνο τελευταία σκέψη:

Πολλές φορές, καθηγητές και δάσκαλοι, κυρίως οι έμπειροι, κρίνουν από την επίδοση ενός μαθητή την αξία του και προβλέπουν το μέλλον του. Στον δικό μας χώρο, η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να έχει εφαρμογή. **Από τη στιγμή, που ο Θεός κρίνει άξιο τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά, για να υποβάλλει τον εαυτό Του στον εξευτελισμό και τον Θάνατο, εμείς δεν δικαιούμαστε, ούτε να ...βαθμολογούμε λιγότερο, ούτε να έχουμε λιγότερες προσδοκίες.** Το κάθε παιδί είναι υποψήφιος πολίτης της Βασιλείας του Θεού, που σημαίνει υποψήφιος άγιος. Και ίσως κάποτε, σε μια Μεγάλη Είσοδο, να προηγηθεί από πολλούς.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Αφού, όπως πάντα διαβάσουμε το σημερινό μάθημα, ας προσέξουμε **να μην μπλέξουμε τα παιδιά με δυσνόητους θεολογικούς όρους.** Χωρίς αμφιβολία, ο όρος «λογική λατρεία» είναι από τους πιο δύσκολους του βιβλίου μας. Εμείς, ας υιοθετήσουμε μια πρώτη αλήθεια:

Η ΠΙΣΤΗ ΔΕΝ ΑΝΑΙΡΕΙ ΤΗ ΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ. ΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΝΕΙ. Με άλλα λόγια:

Η λογική αυτού του κόσμου δεν αρκεί, για να προσεγγίσει κανείς το μυστήριο της πίστης μας. Διότι η «πίστη» είναι πρώτα «σχέση». Όπως η σχέση δυο ανθρώπων που αγαπιούνται έχει τη δική της λογική, έτσι και η σχέση μας με τον Θεό αλλάζει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα. Το ότι η «λογική» του πιστού είναι ακατανόητη για την λογική του κοσμικού ανθρώπου, δεν σημαίνει πως το μυαλό του πιστού ανθρώπου έχει «κατεβάσει διακόπτες». Η περίπτωση του αποστόλου Παύλου είναι χαρακτηριστική:

Μέσα σε μια στιγμή, μια συνάντηση με τον Χριστό αλλάζει εντελώς την λογική του. Και μάλιστα, η νέα λογική του είναι τόσο ατράνταχτη, ώστε δεν διατάζει να αποξενωθεί πλήρως από όλη την προηγούμενη ζωή του. Δεν έχει αποδείξεις γι' αυτή τη συνάντηση. Κι εκείνος, παράλογη την θεωρεί για τα δεδομένα του κόσμου. Αλλά δεν έχει την παραμικρή αμφιβολία.

Πώς μπορούμε να μιλήσουμε στα παιδιά για όλ' αυτά;

Λοιπόν παιδιά, όταν για έναν άνθρωπο λέμε πως είναι «λογικός», τι εννοούμε;

... Δεν ζητάει παράλογα πράγματα... δεν πιστεύει κάτι αν δεν του το αποδείξουμε...δουλεύει πρώτα με το μυαλό του.

Πολύ ωραία! Τι λέτε όμως, αφού κανείς δεν έχει δει τον Θεό, σημαίνει πως όποιος τον πιστεύει, δεν είναι λογικός;

Γι εκείνους που δεν πιστεύουν, δεν είναι λογικός.

Εκείνος όμως τι λέει;

...θα λέει πως για μένα είναι λογικό να πιστεύω, ό, τι και να λένε οι άλλοι.

Άρα έχει μια άλλη λογική, τη δική του λογική.

...ναι!

Εγώ λοιπόν θα σας πω τη λογική ενός ανθρώπου που δεν πιστεύει: «ό, τι δεν βλέπω, δεν υπάρχει». Μπορείτε εσείς να μου πείτε τι θα έλεγε ένας άνθρωπος που πιστεύει;

...μπορεί να υπάρχουν και πράγματα που δεν φαίνονται.

Βλέπετε λοιπόν πως στην Εκκλησία δεν σταματάμε να σκεφτόμαστε. Το μυαλό μας όμως μαθαίνει να σκέπτεται και με διαφορετικό τρόπο.

Δεν νομίζω, πως μπορούμε να συνεχίσουμε πέρα από αυτό το σημείο. Ας θεωρήσουμε αρκετό, τα παιδιά να αποδεχτούν πως μέσα στην Εκκλησία υπάρχει μια άλλη, πιο διευρυμένη λογική, από εκείνη των αισθήσεων. Και πως η ζωή και η τάξη της Εκκλησίας στηρίζεται σε μια άλ-

λη λογική, μερικές φορές ακατανόητη για τους άλλους ανθρώπους.

Αν τώρα θέλεις, μπορείς να βοηθηθείς και από το κλασικό χωρίο του Παύλου «πίστις ἐστὶ... πραγμάτων ἔλεγχος οὐβλεπομένων» (Εβρ. 11:1).

Κι έτσι, το ερώτημα της Λυδίας

«Δηλαδή πρέπει να σκεφτόμαστε λογικά μέσα στην Εκκλησία;»

αποκτά ένα καινούργιο νόημα:

ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ ΜΕ ΤΗ ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Και ποια είναι αυτή η λογική;

ΚΑΘΕ ΤΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΕΙ ΝΑ ΠΛΗΣΙΑΖΟΥΜΕ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ. ΟΣΟ ΠΙΟ ΠΟΛΥ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΑΖΟΥΜΕ, ΤΟΣΟ ΠΙΟ ΠΟΛΛΑ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΜΕ.

Καταλάβετε λοιπόν παιδιά μου; Ό,ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΧΕΙ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΜΑΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΕΙ ΝΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ. ΓΙΑ ΜΑΣ ΓΙΝΕΤΑΙ. ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗ. ΕΜΕΙΣ ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΙ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ. ΓΙ ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΜΕ ΚΑΘΕ ΣΤΙΓΜΗ ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ.

...μα κύριε, πολλές φορές δεν καταλαβαίνω τίποτε. Ούτε τη γλώσσα, ούτε αυτά που γίνονται!

Είναι πολύ φυσιολογικό. Το ίδιο συμβαίνει, όταν πηγαίνουμε σε ένα νέο χώρο. Δεν απογοητευόμαστε όμως. Ρωτάμε, ακούμε τους παλιότερους, προβληματιζόμαστε. Δε μένουμε όμως παρατηρητές. Κοιτάζτε τη Λυδία! Ήρθε από ένα μέρος μακρινό, στην αρχή δεν καταλάβαινε τίποτε. δε σταμάτησε όμως να ρωτάει.

...

Και κάτι ακόμη: Στην Εκκλησία δεν πάμε να παρακολουθήσουμε, ούτε μια ταινία, ούτε κάποιο θεατρικό έργο.

...δηλαδή;

Σε μια παράσταση είμαστε θεατές κάποιας ιστορίας που εκτυλίσσεται χωρίς εμάς. Στην Εκκλησία όμως, μπορεί ο ιερέας να φαίνεται σαν πρωταγωνιστής μιας παράστασης, είναι όμως κάποιος που εκπροσωπεί όλους μας. Γι' αυτό στην Εκκλησία έχουμε τις Ακολουθίες. Από ποια λέξη προέρχονται;

...από το «ακολουθώ».

Ακριβώς. Είναι σα να καλούμαστε να ακολουθήσουμε κάτι και όχι απλώς να το παρακολουθήσουμε. Για να ακολουθήσουμε όμως κάτι, πρέπει πρώτα να καταλάβουμε σε ποιο δρόμο μας καλεί κάποιος. Κατόπιν, αν θέλουμε, αποδεχόμαστε την πρόσκληση του.

Στη συνέχεια, το βιβλίο, μας δίνει την αφορμή να συγκρίνουμε παράλογες λατρείες με την λογική λατρεία της Εκκλησίας.

Έχετε δει παιδιά μου συμμαθητές σας να έχουν αφίσες διάσημων στο δωμάτιό τους;

...μάλιστα!

Τι αισθάνονται γι' αυτόν;

...τον νιώθουν σας συγγενή τους... Σαν δικό τους άνθρωπο.

Να λοιπόν κάτι πραγματικά παράλογο: Ο γνωστός σταρ, ούτε που γνωρίζει την ύπαρξη των θαυμαστών του. Ακόμη και όταν γίνονται φίλοι του στο Facebook, πάλι άγνωστοι μένουν. Στην Εκκλησία όμως ζητάμε Κάποιον, που πρώτος μας αναζήτησε και πρώτος μας κάλεσε σε μια σχέση. Ποιον;

...τον Χριστό.

Βλέπετε λοιπόν, πως και στον κόσμο που θέλει να λέγεται «λογικός», συμβαίνουν παράλογα πράγματα! Και ακούστε, πως ο κόσμος ομολογεί, χωρίς να το καταβαίνει αυτό το παράλογο: Πώς αλλιώς λέγονται οι διάσημοι σταρ;

...είδωλα.

Έτσι δε λεγόντουσαν και τα ιερά αγάλματα των αρχαίων; Άρα, η προοδευτική εποχή μας επιστρέφει σε άλλες εποχές, όπου άψυ-

κα πράγματα λατρεύοντουσαν σαν Θεοί.

Αυτοί είναι κάποιοι από τους διαλόγους, που μπορούν να οδηγήσουν σε κάποια κατανοητά συμπεράσματα εκ μέρους των παιδιών. Ειδικά σήμερα, τα θέματα δεν ήταν εύκολα. Αυτό όμως δε σημαίνει πως πάντα υπάρχει ένας εύκολος δρόμος. **Σημασία έχει τα παιδιά να κρατήσουν, πως ένας κόσμος -η Εκκλησία- τα περιμένει, όχι ως παθητικούς παρατηρητές, αλλά ως πιστούς, με λογική και θέληση να συμμετάσχουν στη λυτρωτική της δράση.**

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Αν και έχουμε ξανασυναντήσει το θέμα της συμμετοχής μας στην ψαλμωδία, σήμερα αυτό παίρνει ένα ευρύτερο νόημα. Το να μάθουν κάποιους ύμνους της Θείας Λειτουργίας, δεν αποτελεί απλώς μια δραστηριότητα στα πλαίσια του Κατηχητικού. Τα οδηγεί να εφαρμόσουν έμπρακτα μια ενεργητική παρουσία και μια συμμετοχή. Πέραν αυτού, η εκμάθηση κάποιων σημαντικών ύμνων («Σε υμνούμεν», «Άξιον εστί», «Ταις πρεσβείαις») μπορεί να αποτελέσει επιπλέον αφορμή εμβάθυνσης σε έννοιες, ανάλογης με εκείνη των εικόνων.
- Από τα κείμενα του βιβλίου, αφού τα διαβάσουμε, μπορούμε να κρατήσουμε δυο φράσεις:
 - «*Η Λατρεία δεν γίνεται με **μαγικό** τρόπο... είναι λογική Λατρεία, είναι συμμετοχή ψυχής και σώματος, νου και καρδιάς...*»
 - «*Στη Θεία Λειτουργία η Εκκλησία μας καλεί να συμμετάσχουμε όχι ως θεατές, αλλά ως **συλλειτουργοί** του λειτουργούντα Ιερέα*».

17ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να μάθουν τα παιδιά να συντονίζονται και να συν-κινούνται με τους άλλους πιστούς, κατά τη διάρκεια της Λειτουργίας και να αισθάνονται μ' εκείνους ως ένα σώμα.

- Οι κοινές κινήσεις στις Ακολουθίες μάς κάνουν να αισθανόμαστε ένα σώμα, που έχει μια ενιαία τάξη. Όπως το σώμα, όταν βάλει ο νους ένα στόχο, κινείται συντονισμένο, έτσι και η Εκκλησία, ως σώμα Χριστού, κινείται σαν άνθρωπος

Εποπτικά μέσα

- Η παρακολούθηση της θείας Λειτουργίας ως ομάδα, ώστε να σε παρακολουθούν κατά τη διάρκειά της.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππιέ μου φίλε,

Όλοι οι έμπειροι στο κατηχητικό έργο, αλλά και οι ίδιοι οι Πατέρες της Εκκλησίας, που ασχολήθηκαν με την παιδαγωγία, όπως ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, επισημαίνουν ένα μεγάλο κίνδυνο, που απειλεί κυρίως παιδιά που μεγαλώνουν σε ένα έντονα θρησκευόμενο περιβάλλον:

Την θρησκευτική και πνευματική «δυσπεψία».

Πρόκειται για ένα υπερκορεσμό από θρησκευτικές πληροφορίες, υποδείξεις και διαρκή υπενθύμιση καθηκόντων εντός και εκτός εκκλησίας.

Τι στερούμε από το παιδί με αυτή την συμπεριφορά;

Το στάδιο της μύησης.

Δηλαδή τη δυνατότητα να παρατηρήσει με τους δικούς του ρυθμούς, να εμπνευστεί, να μιμηθεί, να αναζητήσει μόνο του και τελικά να συμμετάσχει με τη δική του θέληση σε μια πιο συνειδητή πνευματική ζωή.

*Βεβαίως μια τέτοια διαδικασία απαιτεί **ζωντανά πρότυπα**. Και είναι κρίμα, διότι γονείς και παιδαγωγοί, πολλές φορές καταναλώνουν πολλή ενέργεια στην διδασκαλία του λόγου εις βάρος της διδασκαλίας του παραδείγματος, το οποίο προϋποθέτει μια προσωπική πνευματική ζωή. Τα παιδιά παρατηρούν διαρκώς και εύκολα αντιλαμβάνονται, πως η διαρκής επίκληση ιδεατών «πρέπει» έρχεται σε σύγκρουση με μια ζωή πολύ μεριότερων πνευματικών «επιδόσεων», χαρακτηριστικό μετρίων αγωνιζομένων ανθρώπων, όπως είμαστε όλοι μας.*

Διπλή η βλάβη: Εκτιθέμεθα στα μάτια των παιδιών μας, αλλά και συμβάλλουμε στη πεποίθησή τους, πως τα υψηλά και τα μεγάλα αποτελούν μόνον ανέφικτες θεωρίες.

Υπάρχει και κάτι άλλο:

Πολλή ικανοποίηση προσφέρει σε γονείς και καθηγητές η εκμάθηση κινήσεων και εξωτερικής συμπεριφοράς των παιδιών κατά τη διάρκεια των Ακολουθιών και όχι μόνον. **Δυστυχώς, ο εφησυχασμός, που, εξ αιτίας αυτού του γεγονότος μας διακρίνει, αφήνει κενά σε ουσιαστικά θέματα, κάτι που θα φανεί αργότερα, τον καρπό της εφηβικής αμφισβήτησης.**

Γι' αυτό και το σημερινό μάθημα, όσο πρακτικό κι αν φαίνεται, συνοδεύεται από ανάλογες ουσιαστικές προεκτάσεις, που δεν πρέπει να παραθεωρούμε.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Σε περίπτωση, που θελήσεις να δώσεις μια αιτιολογία στις κινήσεις που προτείνει το βιβλίο στα παιδιά, ιδού λίγα λόγια:

1. Όταν με την έναρξη της Θείας Λειτουργίας, δηλαδή, μετά τη Δοξολογία, ακολουθεί το τροπάριο: «*Σήμερον σωτηρία τῶ κόσμῳ γέγονεν...*» ή το Απολυτίκιο του εορταζομένου Αγίου και ο Λειτουργός εκφωνεί: «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...*».

Αποτελεί την έναρξη της Θείας Λειτουργίας. Εισερχόμαστε σε μια άλλη πραγματικότητα.

2. Όταν ψάλλεται κατά το Α' Αντίφωνο το εφύμνιο: «*Ταῖς προσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς*» και κατά το Β' Αντίφωνο το εφύμνιο: «*Σώωσον ἡμᾶς, Υιέ Θεοῦ, ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν (ὁ ἐν ἁγίοις θαυμαστός), ψάλλοντάς σοι· ἀλληλουῖα*».

Αποτελεί τους δύο πρώτους ὕμνους προς τον Χριστό. Παραμένουμε ὄρθιοι και στο «Ο Μονογενής Υιός», γιατί αποτελεί μια συνοπτική ομολογία πίστεως, ένα μικρό «Πιστεύω».

3. Κατά τη μικρή Είσοδο (περιφορά του Ευαγγελίου) και τα ακολουθούνα τροπάρια.

Η Μικρή Είσοδος αναπαριστά τον ερχομό του Χριστού στη γη. Υποδεχόμαστε τον λυτρωτικό λόγο Του.

4. Όταν ψάλλεται ο Τρισάγιος ύμνος: «*Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος ἰσχυρός, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς*».

Την ώρα αυτή δοξάζουμε τον Θεό, όπως διαρκώς κάνουν οι άγγελοι.

5. Όταν διαβάζεται το Ευαγγέλιο (αυτό είναι το πιο σημαντικό και το πιο εύκολο), ο Ιερέας μας προειδοποιεί: «*Σοφία· ὀρθοί· ἀκούσωμεν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελίου...*».

Είναι σα να μας μιλάει ο ίδιος ο Χριστός.

6. Όταν ψάλλεται ο Χερουβικός Ύμνος: «*Οἱ τὰ Χερουβεῖμ μουσικῶς εἰκονίζοντες...*», κατά τη διάρκεια του οποίου ο Ιερέας θυμιάζει το Άγιο Βήμα, τις Δεσποτικές Εικόνες και τον Λαό.

Είναι η στιγμή που μοιάζουμε με τους αγγέλους. Ετοιμαζόμαστε να υποδεχτούμε τα Τίμια Δώρα, που θα μεταβληθούν σε σώμα και αίμα Κυρίου.

7. Στη Μεγάλη Είσοδο (κατεβαίνουμε και από το στασίδι μας).

Υποδεχόμαστε τα Τίμια Δώρα.

8. Όταν ο Λειτουργός μετά τα Πληρωτικά μας ευλογεί, λέγοντας, το «*Εἰρήνη πᾶσι*» και στην ακολουθούσα ομολογία «*Πατέρα, Υἱόν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα...*».

Ο ιερέας μας δίνει την ευλογία του Κυρίου και ομολογούμε την Αγία Τριάδα.

9. Όταν απαγγέλλεται το «Πιστεύω...» και αμέσως μετά, από το «*Στῶμεν καλῶς...*» μέχρι τη φράση «*Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ...*» στο διάστημα αυτό περιλαμβάνεται το σημαντικότερο μέρος της Θείας Λειτουργίας: η μεταβολή του ἄρτου και του οίνου σε Σώμα και Αἷμα Χριστού. Ειδικά μάλιστα την ώρα του «*Σέ ὑμνοῦμεν...*» γονατίζουμε, εκτός εάν είναι Κυριακή (κάποιοι το αμφισβητούν). Ὄρθιοι παραμένουμε και την ώρα του «*Ἄξιόν ἐστι*», του ὕμνου προς την Παναγία. Υπάρχει, όμως, η κακή συνήθεια, την ώρα αυτή οι πιστοί να κάθονται ή και να περιφέρεται ο δίσκος, όπως επισημαίνουν παλαιοί και νεώτεροι ευσεβείς Πατέρες και Ιερείς.

Μπαίνουμε στην κύρια φάση της Θείας Λειτουργίας. Είναι σα να βρισκόμαστε την ώρα του Μυστικού Δείπνου, όπου τόσα σημαντικά και δραματικά γεγονότα εκτυλίχτηκαν. Ο ιερέας μας θυμίζει, πως ο ίδιος ο Χριστός προαναγγέλλει την θυσία Του και πως, οπότε θέλουμε να τον θυμόμαστε, να τελούμε την Λειτουργία.

10. Κατά την απαγγελία του «Πάτερ ἡμῶν...» μέχρι το «Πρόσχωμεν. Τά ἅγια τοῖς ἁγίοις».

Πρόκειται για την πιο πλήρη προσευχή που παραλάβαμε από τον ίδιο τον Χριστό. Όσο για το «Πρόσχωμεν. Τά ἅγια τοῖς ἁγίοις», ο ιερέας μας καλεί να αναλογιστούμε την αγιότητα του Θεού, που θα πάρουμε μέσα μας, αλλά και πόσο δρόμο έχουμε ακόμη να διανύσουμε για να βρεθούμε αντάξιοι αυτής της δωρεάς. Είναι στιγμή περισυλλογής και αυτογνωσίας.

11. Από το «Μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε», μέχρι τέλους της Θείας Λειτουργίας.

Πρόκειται για την κορύφωση της Λειτουργίας. Όταν υπάρχει μεγάλη προσέλευση, καθόμαστε, χωρίς όμως να θεωρούμε, πως πραγματοποιείται μια δευτερεύουσα διαδικασία. Ας επιστημόμαστε στα παιδιά, πως δεν είναι σωστό, την ώρα της Θείας Κοινωνίας, να επικρατεί χαλαρότητα και οχλοβοή. Ως προς το θέμα του Σταυρού, δε νομίζω πως χρειάζεται ιδιαίτερη εξήγηση.

Επιστημαίνουμε στα παιδιά πως, μέσα στην Εκκλησία, δεν ενεργούμε σαν στρατιωτάκια σε παραγγέλματα. **ΟΙ ΚΟΙΝΕΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ, ΜΑΣ ΚΑΝΟΥΝ ΝΑ ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΣΤΕ ΕΝΑ ΣΩΜΑ, ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΜΙΑ ΕΝΙΑΙΑ ΤΑΞΗ. ΟΠΩΣ ΤΟ ΣΩΜΑ, ΟΤΑΝ ΒΑΛΛΕΙ Ο ΝΟΥΣ ΕΝΑ ΣΤΟΧΟ, ΚΙΝΕΙΤΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΟ, ΕΤΣΙ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΩΣ ΣΩΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΚΙΝΕΙΤΑΙ ΣΑΝ ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.**

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Σου είχα προαναφέρει, πως μια υποδειγματική θεια Λειτουργία, με την παρουσία ενός δευτέρου ιερέα, που θα επεξηγεί, θα διευκολύνει πολύ. Αυτό ισχύει και για το σημερινό μάθημα.

- Με αφορμή το συμπληρωματικό κείμενο, θα σου πρότεινα να σκεφτείς τους πιθανούς τρόπους σύνδεσης του διαδικτύου με τις δραστηριότητες της ομάδας σου. Αυτό θα συμβάλλει, όχι μόνο στην ποικιλία του μαθήματος, αλλά και σε μια πορεία σωστής διαχείρισης εκ μέρους των παιδιών ενός μέσου με εντυπωσιακό συνδυασμό πλεονεκτημάτων και κινδύνων. Σε κάθε περίπτωση, νομίζω πως πρέπει να αρχίσουμε να αντιμετωπίζουμε το INTERNET ως ένα από τα καθοριστικότερα εργαλεία κατήχησης και ποιμαντικής στο αμέσως προσεχές μέλλον.

18ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να μάθουν τα παιδιά να ανακαλύπτουν νέες διαστάσεις μέσα από την επανάληψη των ίδιων πραγμάτων στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας και να μην ενοχοποιούν τυχόν αρνητικά τους συναισθήματα.

- Οι κοινές κινήσεις στις ακολουθίες μάς κάνουν να αισθανόμαστε ένα σώμα, που έχει μια ενιαία τάξη. Όπως το σώμα, όταν βάλει ο νους ένα στόχο, κινείται συντονισμένο, έτσι και η Εκκλησία, ως σώμα Χριστού, κινείται σαν άνθρωπος

Εποπτικά μέσα

- Η παρακολούθηση της θείας Λειτουργίας ως ομάδα, ώστε να σε παρακολουθούν κατά τη διάρκειά της.

ΛΙΓΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαππτε μου φίλε,

*Η Θεία Λειτουργία και γενικότερα η Ορθόδοξη λατρεία, εκ πρώτης όψεως, παλεύει με άνισους όρους για να κερδίσει μια θέση στην καρδιά των παιδιών μας. Σε εποχές, όπου το εφέ έχει γίνει επιστήμη και η προσέλκυση του ενδιαφέροντος, κυρίως των νέων, απασχολεί ολόκληρους μηχανισμούς διαφήμισης και προβολής, **η πλήξη, που πολλές φορές εμφανίζεται, κυρίως στις μικρότερες ηλικίες, δεν πρέπει να μας εκπλήττει. Πολύ περισσότερο δεν πρέπει να προκαλεί εκ μέρους μας σχόλια απαξίωσης και απογοήτευσης. Αντίθετα, ίσως **θα έπρεπε να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να μιλήσουν γι' αυτήν. Αν δεν την «δαιμονοποιήσουν», αλλά την θεωρήσουν ως ένα φυσιολογικό συναίσθημα, διευκολύνονται και να την ξεπεράσουν. Να σας υπενθυμίσω, πως η Εκκλησία δεν θέλησε να φτιάξει ειδικές Ακολουθίες για παιδιά. Μην ξεχνάμε όμως πως οι αντοχές μεγάλων και μικρών διαφέρουν.*****

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Το σημερινό μάθημα συμπληρώνει το προηγούμενο. Παρέχει κάποιες παραπάνω πληροφορίες για τη στάση μας μέσα στην εκκλησία. Μιας όμως και ολοκληρώνουμε αυτή την ενότητα, σου προτείνω να σκεφτείς να βάλεις σε διάλογο αυτό το συναίσθημα της πλήξης. Κα μόνο η προσπάθεια να πάρουν τα παιδιά θάρρος και ν' ανοίξουν την καρδιά τους, αξίζει τον κόπο.

Παιδιά, για απαντήστε μου ειλικρινά, υπάρχουν φορές, που βαριέστε να πάτε στην Εκκλησία;

...ναι!

Σας συμβαίνει αυτό και μέσα στην εκκλησία;

...ναι!

Να σας πωσ καταρχήν, πως δεν είναι κακό, να θελήσετε να βγείτε για λίγο έξω και να επιστρέψετε. Αν μάλιστα αισθανθείτε κουρασμένοι, καθίστε και για λίγο σκεφτείτε κάτι άλλο, χωρίς όμως να ξεχάσετε τον λόγο, για τον οποίον βρίσκεστε στην εκκλησία. Αλλά, για πέστε μου, πού νομίζετε πως οφείλεται αυτό;

...πάντα ακούγονται τα ίδια πράγματα.

Σ' αυτό έχετε δίκιο. Υπάρχει όμως κάτι που ποτέ δεν είναι το ίδιο. Το μαντεύετε;

...

Είναι ο εαυτός μας. κάθε μέρα συμβαίνουν διαφορετικά πράγματα στη ζωή μας, αλλά και αυτά που αισθανόμαστε δεν είναι ποτέ τα ίδια. Μήπως λοιπόν υπάρχει λύση σ' αυτό;

...

Μήπως σε κάθε θεια λειτουργία πρέπει να θυμόμαστε τις δυσκολίες μας, τις οποίες καλούμε τον Χριστό μας να τις ελαφρύνει;

...μα κύριε, είχαμε πει να μη ζητάμε μόνο...

Αυτό είναι πολύ σωστό! Να λοιπόν και κάτι άλλο που δεν είναι ποτέ ίδιο: Κάθε φορά έχουμε διαφορετικούς λόγους να ευχαριστούμε τον Θεό. Αλλά, δώστε μου και άλλη αιτία βαριεστημάρας.

...δεν καταλαβαίνουμε τη γλώσσα.

Και σ' αυτό έχετε δίκιο. Πόσες φορές όμως φέτος δεν διαβάσαμε κείμενα, πολύ πιο εύκολα απ' όσο φαινότανε! Άλλωστε, υπάρχουν τόσα πολλά βιβλιαράκια που εξηγούνε λέξη-λέξη τη Λειτουργία! Άλλο;

...Δεν καταλαβαίνουμε τις κινήσεις των ιερέων.

Μα αυτό είναι ένας από τους πολλούς λόγους που έρχεστε κατηχητικό! Πόσα και πόσα δεν είπαμε φέτος για όσα γίνονται αλ-

λά και για όσα κρύβονται πίσω από κάποιες κινήσεις. Αλλά πέστε μου, όταν ξέρετε και μπορείτε να εξηγήσετε, δεν έχει πιο ενδιαφέρον;

...Μάλιστα

Άρα λοιπόν, εδώ στη παρέα μας, μαθαίνοντας, κερδίζουμε και κάτι ακόμη: το ενδιαφέρον. Και; αφού ήσασταν τόσο ειλικρινείς μαζί μου, θα είμαι κι εγώ μαζί σας: Να ξέρετε, πως η πλήξη «κτυπάει» πολλές φορές και τους μεγάλους. Μη παραξενευτείτε, αν κάποιες φορές δείτε και μεγάλους να είναι απρόσεκτοι, να μιλούν μεταξύ τους, να κινούνται άσκοπα. Δεν τα λέω αυτά για να κατακρίνετε άλλους, αλλά για να σας δείξω, πως μέσα στην εκκλησία, μικροί και μεγάλοι έχουν τον αγώνα τους.

!!!

Άλλη αιτία;

...Θα σας πω εγώ μία: να ξέρετε πως στον αγώνα μας να επιτύχουμε κάποια πράγματα, έχουμε απέναντί μας και τον Πειρασμό, τον Διάβολο. Δεν το λέω για να σας τρομάξω, αλλά για να σας θυμίσω, πως οι Πατέρες και οι άγιοί μας, σε κάθε δυσκολία, μας παρακαλούν να μην ξεχνάμε να ζητάμε την βοήθεια του Θεού. Οι δυσκολίες, όπως η βαριεστημάρα που λέγαμε, οφείλεται βέβαια και στη δική μας αμέλεια, δυναμώνει όμως και από τον Πονηρό, που πάντα θέλει να βάζει εμπόδια. Έτσι λοιπόν, έχετε μπροστά σας όλες τις αιτίες. Άρα έχετε και τις λύσεις. Για να προσπαθήσουμε να τις πούμε με δυο λόγια:

...στις δυσκολίες μας η Εκκλησία μας προσφέρει δύναμη

...στα ευχάριστα, στην εκκλησία λέμε ένα «δόξα τω Θεώ!»

...στα δύσκολα κείμενα ζητάμε τη μετάφραση

...όταν δεν καταλαβαίνουμε κινήσεις των ιερών, ρωτάμε μέχρι να μην μείνει καμιά απορία

Κυρίως όμως προσευχή στον Θεό. Τον προφήτη Δαβίδ τον ξέρετε;

...

Ήταν ένας βασιλιάς του Ισραήλ και έγραψε υπέροχες προσευχές στον θεό, τους ψαλμούς. Σε ένα λέει: «Δόξασε ψυχή μου τον Κύριο...αυτόν που ξέρει να την γεμίζει με καλές επιθυμίες...» Βλέ-

πετε λοιπόν, πως τίποτε δεν είναι αδύνατον για τον Θεό, όταν ζητήσουμε τη βοήθειά Του.

Εδώ ολοκληρώνεται η ενότητα των δύο κεφαλαίων για κάποια πρακτικά θέματα της λειτουργικής ζωής. Απομονωμένα, θυμίζουν κενές διατάξεις, που επιβάλλονται με στείρα πειθαρχία. Ενταγμένες όμως μέσα στο Εκκλησιαστικό πνεύμα και παρουσιασμένες ως εκφράσεις ενός κοινού εκκλησιαστικού φρονήματος, **γίνονται ορατές πράξεις της ενότητας του εκκλησιαστικού σώματος.**

Τελειώνοντας, ας επαναλάβουμε μια βασική αρχή: **Αν τα παιδιά εμπνευστούν, πρόθυμα θα προσαρμοστούν. Διαφορετικά, η υπακοή τους έχει ημερομηνία λήξεως.**

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

■ Μπορείτε, σαν παιχνίδι, να βάλετε σε φωτοτυπία δυο στήλες! Αριστερά την περίπτωση. π.χ. «Πάτερ ημών», «της Παναγίας Αχράντου», χειρουβικό κλπ. Αριστερά η στήλη έχει κενά, όπου, με ένα Ο δείχνουμε πως πρέπει να μείνουμε ΟΡΘΙΟΙ, με ένα σταυρό (†), πότε κάνουμε και τον σταυρό μας και με ένα Υ, πότε υποκλινόμαστε.

19ο Μάθημα

**Βασικός
σκοπός**

**Κεντρικές
ιδέες**

Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά, πως η θεία Κοινωνία, είναι τόσο σημαντική, ώστε απαιτεί μια ανάλογη προετοιμασία, προκειμένου κανείς να κατανοήσει, έστω και ελάχιστα το νόημα της, αλλά και να ωφεληθεί πνευματικά.

- Πλησιάζοντας στο Άγιο δισκοπότηρο, το παιδί μπορεί να μην τα καταλάβει όλα, όμως θα εμπνευστεί και θα κατανύγει, μιμούμενο το παράδειγμα των μεγαλύτερων
- Η Θεία Κοινωνία είναι συνάντηση με τον Χριστό και απαιτεί προετοιμασία
- Η πορεία προς το Άγιο ποτήριο είναι ένας δρόμος και ο πνευματικός αποτελεί για τον κάθε οδοιπόρο, οδηγό, αλλά και πηγή συγχώρησης, μέσα από το Μυστήριο της εξομολόγησης
- Στόχος μας πρέπει να είναι η συναίσθηση της ανέκφραστης αγιότητας της Θείας Κοινωνίας, που πρέπει να εντυπωθεί στην ψυχή του κάθε παιδιού και να διαρκέσει -ει δυνατόν- για όλη του τη ζωή

Εποπτικά μέσα

- Θεία Λειτουργία.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαπημένε μου φίλε,

Επίτρεψέ μου να μιλήσω προσωπικά:

Κάθε φορά, που οδηγούσα μικρά παιδιά στο άγιο δισκοπότηρο αισθανόμουν **περιπτώς**. Βλέποντάς τα να κοινωνούν, σκεπτόμουν:

«Ας αποσυρθώ! Ένα μικρό παιδί, μια παιδική ψυχή συναντάει τον Θεό! Δεν χρειάζεται ενδιάμεσος. Ό, τι είχες να πεις, το είπες. Ό, τι ήταν να αναλύσεις το ανέλυσες. Μπροστά στην εικόνα αυτή, τα λόγια σταματούν».

Καθώς, σιγά σιγά κορυφώνεται ένας κύκλος μιας πρώτης ξενάγησης των παιδιών στα μονοπάτια της λειτουργικής ζωής, **ας αφήσουμε και λίγο πράγματα άρρητα να λειτουργήσουν.**

Ο γέροντας Παΐσιος έλεγε: «Μη μιλάτε συνέχεια στα παιδιά για τον Θεό. Μιλήστε λίγο και στο Θεό για τα παιδιά σας». Εδώ κρύβεται μια μεγάλη αλήθεια: Τα σημαντικά τα ενεργεί ο Θεός. **Και τι το σημαντικότερο από τη σχέση ανθρώπου-Θεού, μέσω της Θείας Κοινωνίας;**

Το είπαμε ξανά! Δεν μπορούμε να καθορίσουμε, ούτε το «πότε» ούτε το «πώς» μιας συνάντησης του παιδιού με τον Χριστό. Μπορούμε όμως να συμβάλλουμε στο άνοιγμα ενός δρόμου. Στην πραγματικότητα, ότι έχουμε πει, ό, τι έχουμε συζητήσει είναι μια **προετοιμασία**. Η Θεία Κοινωνία που πλησιάζει, δίνει ζωή σε μαθήματα και δραστηριότητες, παιχνίδια και εκδρομές, συζητήσεις και αναγνώσματα. Χωρίς αυτήν, μπορεί να είμαστε ομάδα με θρησκευτικά ενδιαφέροντα, σύλλογος των «καλών παιδιών» της κοινωνίας, συνεχιστές μιας θρησκευτικής και εθνικής παράδοσης, πολίτες όμως ενός νέου κόσμου, απαλλαγμένου από τη φθορά και τον θάνατο δεν είμαστε.

Και επειδή, στον νέο αυτόν κόσμο, στον κόσμο της Βασιλείας του Θεού, **οι καρδιές μιλούν δυνατότερα από τον οποιονδήποτε λόγο**, την τελική έκβαση του έργου μας θα καθορίσει περισσότερο **αυτό που εκπέμπουμε, παρά αυτό που κηρύττουμε.**

Επί τη ευκαιρία, σου θυμίζω, πως ο όρος **«κατήχηση»** σημαίνει κατ' αρχήν «θορυβώ» (Μπαμπινιώτης 873). Και πράγματι, χωρίς την συνέπεια λόγου και εσωτερικού βιώματος του κατηχητή, παράγεται θόρυβος, χωρίς αποτέλεσμα. Αν όμως μιλάει η, κατά το δυνατόν, βιωμένη πίστη, η κατήχηση οδηγεί στη **απήχηση**, δηλαδή στην ανταπόκριση από το παιδικό ακροατήριο, αλλά και στη συνέχεια, στη συνήχηση, δηλαδή την σχέση κατηχητή και κατηχούμενου.

Ας επανέλθουμε: ΠΛΗΣΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΑΓΙΟ ΔΙΣΚΟΠΟΤΗΡΟ, ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΤΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ ΟΛΑ, ΟΜΩΣ ΘΑ ΕΜΠΝΕΥΣΤΕΙ ΚΑΙ ΘΑ ΚΑΤΑΝΥΓΕΙ ΜΙΜΟΥΜΕΝΟ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Το σημερινό μάθημα, πίσω από την γλαφυρή εξιστόρηση, προσπαθεί να οικοδομήσει στην ψυχή των παιδιών την **προετοιμασία εν όψει της Θείας Κοινωνίας**. Προετοιμασία σώματος, μυαλού και διάθεσης.

Η ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΕΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ.

Πολλά από τα στοιχεία προηγούμενων μαθημάτων έχουν και εδώ πλήρη εφαρμογή.

Θυμάστε παιδιά, που συζητήσαμε, πώς η εξωτερική εμφάνιση συνδέεται με αυτό που αισθανόμαστε;

...μάλιστα

Για σκεφτείτε τι γίνεται την ώρα της θείας κοινωνίας: Μας περιμένει ο Χριστός, όχι για να μας δώσει απλώς κάτι πολύτιμο, αλλά για να εγκατασταθεί μέσα μας. Τη χαρά αυτής της προσφοράς, πως μπορούμε να την εκφράσουμε; Με το σώμα μας πρώτα, με την εξωτερική μα εμφάνιση.

...να είμαστε καθαροί...με τα καλά μας ρούχα.

Με το μυαλό μας;

...να το στρέψουμε προς αυτό που πρόκειται να γίνει.

Με την ψυχή μας;

...να την απαλλάξουμε από άσχημα συναισθήματα. Θυμό, έχθρα...

Σωστά! Ξέρετε, είναι και ορισμένες φορές, που άθελά μας στενοχωρήσαμε κάποιον. Μην ξεχνάτε, πως η θεια κοινωνία είναι τροφή αγάπης. Αν αγαπάμε, κυρίως τα συγγενικά μας πρόσωπα, δεν θέλουμε να είναι στενοχωρημένα εξαιτίας μας. Τι κάνουν τα παιδιά στο σημερινό μάθημα;

...ζητούν συγγνώμη από τον παππού και τη γιαγιά.

Ξέρετε, δεν είναι πάντα εύκολη η συγγνώμη. Κυρίως αν είμαστε βέβαιοι πως φταίει ο άλλος.

...και τι να κάνουμε κύριε;

Να προσπαθούμε να θυμόμαστε, πως και ο Χριστός είχε δίκιο σε όλα. Ο άνθρωπος Τον εγκατέλειψε. Άνθρωποι Τον σταύρωσαν. Εκείνος όμως, πάνω από το δίκιο, βάζει πάντα την αγάπη. Για πέστε μου όμως: είναι τόσο φοβερό να βάλουν στο στόμα τους μια μπουκιά παστέλι πριν φύγουμε.

...αφού θα κοινωνήσουν.

Για σκεφτείτε όμως λιγάκι, τι κρύβεται πίσω από αυτή την παράδοση;

...

Τι μπορούμε να πάρουμε από το σώμα και να το μεταφέρουμε στην ψυχή; Αν το σώμα δε φάει, τι αισθάνεται;

...πείνα.

Ακούστε τι μου είπε ένας ιερέας, όταν κάποτε τον ρώτησα, κάθε πότε πρέπει να κοινωνούμε, εκείνος μου απάντησε: «όποτε πεινάς». Τι εννοούσε;

...πως, όπως το σώμα ζητάει να φάει τροφή, έτσι και η ψυχή, πρέπει να φτιάσει να πεινάει όσο το δυνατόν περισσότερο για Χριστό.

Βλέπετε λοιπόν, πως η νηστεία δεν είναι ένα σκέτο «απαγορεύεται να φας». Είναι δρόμος για να καταλάβουμε την κατάσταση της ψυχής πριν κοινωνήσει, αλλά και για να μάθουμε να φροντίζουμε πρώτα την πείνα της ψυχής και μετά του σώματος.

Το θέμα της προετοιμασίας της Θείας Κοινωνίας, συνδέεται άμεσα με το θέμα του Πνευματικού. Είναι ένα θέμα πολύ λεπτό, που αφορά και το παιδί και τους γονείς του. Ανεξάρτητα όμως από την επιλογή, το παιδί πρέπει να ξέρει, πως **Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΆΓΙΟ ΠΟΤΗΡΙΟ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑΣ ΔΡΟΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΕ ΟΔΟΙΠΟΡΟ, ΟΔΗΓΟ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΣΥΓΧΩΡΗΣΗΣ, ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗΣ.**

Γενικά, νομίζω πως **ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΚΦΡΑΣΤΗΣ ΑΠΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΝΤΥΠΩΘΕΙ ΣΤΗΝ ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΝΑ ΔΙΑΡΚΕΣΕΙ -ΕΙ ΔΥΝΑΤΟΝ- ΓΙΑ ΜΙΑ ΖΩΗ.**

Ως προς τη **συχνότητα** της Θείας Κοινωνίας, αυτό είναι θέμα του Πνευματικού. Εσύ όμως μπορείς **κατά τακτά χρονικά διαστήματα να καλεείς σε μια κοινή συμμετοχή στο Μυστήριο, εκ μέρους όλων.**

Στην περίπτωση αυτή, τα επόμενα βήματα, ίσως να μπορούσαν να συμβάλλουν στην σωστή προετοιμασία:

- 1. Ανακοινώνεις από το προηγούμενο μάθημα (είτε κάνεις Σάββατο, είτε Κυριακή το κατηχητικό σου), πως την επόμενη Κυριακή θα κοινωνήσουμε όλοι.*
- 2. Το προηγούμενο μάθημα το αφιερώνουμε σε μια συζήτηση για την Θεία Κοινωνία, μέσα στα πλαίσια που προαναφέρθηκαν ή άλλα, που θ επιλέξεις. Ίσως να μη είναι άσκοπη η ανάγνωση και κάποιων αποσπασμάτων από την ακολουθία της Θείας μετάληψης*
- 3. Κατόπιν συνεννόησης με τον ιερέα, κάποιο απόγευμα της εβδομάδος, κανονίζεις την ιερά Εξομολόγηση. Η συμμετοχή είναι απολύτως προαιρετική.*
- 4. Θυμίζεις στα παιδιά, πως το προηγούμενο βράδυ τρώνε κάτι ελαφρύ και το πρωί της Κυριακής, τίποτε.*

5. *Επισημαίνεις στα παιδιά, πως δεν φτάνουμε στην εκκλησία την τελευταία στιγμή. Αν οι συνθήκες το επιτρέπουν, δίνετε ραντεβού έξω από την εκκλησία και μπαίνετε ως ομάδα.*
6. *Μετά τη λήξη της Θείας Λειτουργίας, και πάλι αν το επιτρέπουν οι συνθήκες, έχεις ετοιμάσει ένα μικρό κέρασμα σε κάποιο κοντινό χώρο.*

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

- Τα κείμενα της ακολουθίας της Μεταλήψεως, που περιλαμβάνονται σε κάθε ιερά Σύνοψη, προσφέρουν υπέροχες αφορμές για συζήτηση. Ιδιαίτερα σου επισημαίνω το έμμετρο κείμενο του Αγίου Συμεών του Νέου Θεολόγου

*«ἀπό ῥυπαρῶν χειλέων
ἀπό βδελυρᾶς καρδίας...»*

Κάθε στίχος και ένας θησαυρός. Επίτρεψέ μου να πιστεύω, πως, συνειδητή προσέγγιση του κειμένου αυτού ισοδυναμεί με ολόκληρη προετοιμασία για το Μυστήριο.

Μακάρι να γίνεις αφορμή να γνωρίζουν τα παιδιά αυτό το κείμενο. Ίσως τώρα να μην τους λέει πολλά. Θα φτάσει όμως ο καιρός, που θα αναζητήσουν τέτοια κείμενα, κείμενα συντριβής, ελπίδας στο έλεος του Θεού και άφεσης.

20ο Μάθημα

Βασικός σκοπός

Κεντρικές ιδέες

Να τοποθετήσουν τα παιδιά μέσα στην ψυχή τους την Θεία Κοινωνία, ως την κορυφαία στιγμή της πίστης του, στιγμή συνάντησης με τον ίδιο τον Θεό.

- Με τη Θεία Κοινωνία αναζητείται μια παρουσία. Η παρουσία του ίδιου του Χριστού. Και αυτήν την αναζήτηση, τα παιδιά, όσο είναι δυνατόν, πρέπει να την κάνουν προσωπική τους υπόθεση
- Όλα, κυρίως όμως η Θεία Κοινωνία, γίνονται για να ελευθερωθεί ο άνθρωπος από τα βάρη των λαθών του και να συνεχίσει ανάλαφρος τον δρόμο του
- Σχέση με τον Θεό και ευγνωμοσύνη προς Αυτόν, είναι οι δυο μεγάλοι θησαυροί, με τους οποίους φεύγει ο άνθρωπος από τη λειτουργία και πρέπει και τα δύο να τα φανερώσει στην καθημερινή του ζωή

Εποπτικά μέσα

- Θεία Λειτουργία.

ΛΙΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγαπημένε μου φίλε,

*Καθώς κι αυτή η χρονιά ολοκληρώνεται, νομίζω, πως θα σου φανεί χρήσιμη μια **αξιολόγηση** όλων αυτών των εβδομαδιαίων συναντήσεων. Και ποιοι θα μπορούσαν να είναι καλύτεροι αξιολογητές από τα ίδια τα παιδιά;*

*Οι τρόποι να πάρεις την κρίση τους είναι πολλοί. Μπορεί να ξεκινήσει από μια **συζήτηση με στοχευμένες ερωτήσεις** μέχρι **ερωτηματολόγιο**. Δεν είναι δύσκολο. Εξαρτάται βέβαια και από τη δική σου προτίμηση, ως προς τα θέματα, που θέλεις να θέσεις.*

- Τι μένει εντονότερα στη μνήμη σας
- Τι νομίζετε πως ήταν λίγο και τι περιττό

*ή και **ελεύθερα σχόλια**, είναι κάποια από τα ερωτήματα που μπορείς να θέσεις. Μπορείς όμως και να αποταθείς στα δικά σου συμπεράσματα, μέσα από την παρατήρησή σου. Είσαι σε θέση να διακρίνεις αλλαγές στη συμπεριφορά και στις απόψεις. Ίσως τα συμπεράσματα να μην είναι πάντα ενθαρρυντικά. **Εγώ μπορώ να σε διαβεβαιώσω πως, ούτε τα θετικά, ούτε τα αρνητικά είναι μόνιμα. Ένας σπόρος έπεσε. Συχνότατα την καρποφορία δεν είμαστε σε θέση να τη διαπιστώσουμε.** Ίσως και να μην έχει σημασία. Προς το παρόν, μια συστηματική καταγραφή συμπερασμάτων, απ' όπου κι αν προέρχονται, θα χρησιμέψει για τον μελλοντικό σχεδιασμό σου. Και πρέπει να σημειωθούν και να καταχωρηθούν σε ένα φάκελο -φυσικό ή ηλεκτρονικό. Σε ελάχιστες μέρες, τα περισσότερα θα έχουν ξεχαστεί. **Οι γραπτές σημειώσεις όμως θα αποτελέσουν για σένα πολύτιμη πηγή.***

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Όσον αφορά το ημερινό μάθημα, επέτρεψέ μου να μιλήσω προσωπικά:

Κάθε φορά, που οδηγούσα μικρά παιδιά στο άγιο δισκοπότηρο αισθανόμουν **περιπτώς**. Βλέποντάς τα να κοινωνούν, σκεπτόμουν:

«Ας αποσυρθώ! Ένα μικρό παιδί, μια παιδική ψυχή, συναντάει τον Θεό! Δεν χρειάζεται ενδιάμεσος. Ό, τι είχες να πεις, το είπες. Ό, τι ήταν να αναλύσεις το ανέλυσες. Μπροστά στην εικόνα αυτή, τα λόγια σταματούν».

Καθώς, σιγά σιγά, κορυφώνεται ένας κύκλος μιας πρώτης ξενάγησης των παιδιών στα μονοπάτια της λειτουργικής ζωής, **ας αφήσουμε και λίγο πράγματα άρρητα να λειτουργήσουν**.

Ο γέροντας Παΐσιος έλεγε: «Μη μιλάτε συνέχεια στα παιδιά για τον Θεό. Μιλήστε λίγο και στο Θεό για τα παιδιά σας». Εδώ κρύβεται μια μεγάλη αλήθεια: **Τα σημαντικά τα ενεργεί ο Θεός. Και τι το σημαντικότερο από τη σχέση ανθρώπου -Θεού, μέσω της Θείας Κοινωνίας;**

Αυτό δε σημαίνει, πως η **τάξη** και η **ατμόσφαιρα**, όπως την περιγράφει το βιβλίο σου δεν πρέπει να επιτευχθεί. Και μάλιστα, ανεξαρτήτως άλλων παραμέτρων. Καλά γνωρίζεις, πως στους ναούς μας, δεν είναι πάντα ιδεώδεις οι συνθήκες, κυρίως εν ώρα Θείας Κοινωνίας και μάλιστα σε μεγάλες εορτές.

ΜΕ ΤΗ ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΝΑΖΗΤΕΙΤΑΙ ΜΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ.
Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΤΗΝ
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ, ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, ΟΣΟ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ,
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΗΝ ΚΑΝΟΥΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΤΟΥΣ
ΥΠΟΘΕΣΗ.

Παιδιά, για πέστε μου, υπάρχουν πράγματα που σας ενοχλούν την ώρα που πάτε να κοινωνήσετε;

...φασαρία...αναστάτωση...αταξία...

Έχετε δίκιο. Κι εγώ τα βλέπω πολλές φορές. Αυτό όμως για το οποίο βρισκόμαστε εκεί χάνει κάτι από την αξία του;

...όχι!

Γιατί βρισκόμαστε λοιπόν στη σειρά, περιμένοντας να κοινωνήσουμε;

...Για να βάλουμε στη ζωή μας τον Χριστό.

Εκείνος είναι εκεί και περιμένει. Εμείς τι μπορούμε να κάνουμε;
...να μείνουμε συγκεντρωμένοι... όλος μας ο εαυτός να κατευθύνεται σε κάτι που το περιμένουμε με ανυπομονησία.

Έτσι! Δεν σχολιάζουμε, δεν χάνουμε την προσήλωσή μας, για να παρακολουθήσουμε τις κινήσεις της Λυδίας!

...Περιμένει με υπομονή...διευκολύνει όσο μπορεί το θερέα...λέει το όνομά της...σκοουπίζεται με το μάκτρο, δηλ. το μαγνητίλιο...επιστρέφει στη θέση της.

Αυτά είναι τα εξωτερικά. Τι σκέψεις λέτε πως κάνει;

...τώρα που κοινωνήσε, έχει μια καινούργια ευκαιρία και περισσότερες δυνάμεις για μια ζωή με λιγότερα λάθη...αισθάνεται πιο έντονη την παρουσία του Χριστού...ίσως για λίγα λεπτά να θέλει να μείνει μόνη και σιωπηλή.

Στο βιβλίο σας λέει τη φράση : «σα να πετούσε». Τι λέτε: από τι έχει απαλλαγεί;

...

Να σας θυμίσω τα λόγια του Χριστού: **«Λάβετε, φάγετε, τούτο μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».** Και μετά: **«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τούτο ἐστὶ τὸ αἷμα μου, τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».** (αν χρειαστεί το μεταφράζουμε). Σε τι μοιάζουν οι δύο φράσεις;

...«εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»

Βλέπετε λοιπόν; ΟΛΑ, ΚΥΡΙΩΣ ΟΜΩΣ Η ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΡΗ ΤΩΝ ΛΑΘΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ ΑΝΑΛΛΑΦΡΟΣ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ.

Θέλετε να ακούσουμε λίγο τι κρύβεται πίσω από τις λέξεις; Η Λυδία συμμετείχε στη Θεία...

...κοινωνία.

Τι σημαίνει κοινωνία;

...

Σχέση..επικοινωνία, ανάμεσα στον Θεό και τον άνθρωπο. Πως λέγεται το Μυστήριο, που πήρε μέρος η Λυδία; Θεία...

...ευχαριστία.

Να λοιπόν εκείνο που πρέπει πάντα να αισθάνεται ο άνθρωπος μαζί με την αγάπη του για τον Θεό: Ευχαριστία...ευγνωμοσύνη.

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ, ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ, ΜΕ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΦΕΥΓΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ. ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΝΑ ΤΑ ΦΑΝΕΡΩΣΕΙ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΟΥ ΖΩΗ.

Αν θέλεις βέβαια να ενισχύσεις τη στάση της ευγνωμοσύνης, διάβασε δυο γραμμές από την ακολουθία της Θείας Μεταλήψεως, που αφορούν τα μετά την Λειτουργία.

Εδώ ολοκληρώνουμε και το σημερινό μας μάθημα. Ίσως τώρα να πραγματοποιήσεις την έρευνά σου, που είπαμε στην αρχή.

Εναλλακτικά θέματα για συζήτηση...

■ Δεν θα ήταν άσκημο, αν τόνιζες, πως, όταν τελειώσει η Λειτουργία, δεν φεύγουν οι άνθρωποι σαν ξένοι. Οι περισσότεροι να σί πλέον δίνουν τη δυνατότητα μιας συγκέντρωσης. Τώρα είναι η ώρα της συζήτησης, της επικοινωνίας.

■ Ας ρωτήσουμε τα παιδιά, αν και έχουν κοινωνήσει τόσες φορές, αν άκουσαν σήμερα κάτι που δεν το ήξεραν, σχετικά με την Θεία Κοινωνία.

